

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

Ε Κ Θ Ε Σ Η
ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΥΤΣΗ

ΑΘΗΝΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

I. Συγκρότηση - Σύνοψη και Αντικείμενο της Επιτροπής	5
II. Συνεδριάσεις της Επιτροπής - Πρόσωπα που κλήθηκαν σε ακρόαση	7
III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	11
1. Η αναπτυξιακή δυναμική και οι προοπτικές των Ελληνικών Περιφερειών. Ο ρόλος της Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής στην παρακολούθηση και την υλοποίηση των στρατηγικών σχεδιασμών ανάπτυξης των Περιφερειών για την περίοδο 2015-2019. Εισηγητής: Δημήτριος Γάκης	13
2. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης για την Περίοδο 2015-2019) Εισηγητής: Κωνσταντίνος Μορφίδης	29
3. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (Ιδιαιτερότητες, Προκλήσεις και Προοπτικές ανάπτυξης) Εισηγητής: Γεώργιος Γεωργαντάς	35
4. Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης για την Περίοδο 2015-2019) Εισηγητής: Κωνσταντίνος Σέλτσας	39
5. Περιφέρεια Ηπείρου (Εικόνα – Προβλήματα – Προτάσεις) Εισηγητής: Αθανάσιος Μιχαλός	43
6. Περιφέρεια Θεσσαλίας (Στρατηγικός σχεδιασμός) Εισηγητής: Αλέξανδρος Μεικόπουλος	49
7. Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (Εικόνα – Προβλήματα – Προτάσεις) Εισηγητής: Αριστείδης Φωκάς	61
8. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας Εισηγητής: Γιάννης Κουτσούκος	67
9. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Η αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας και οι προοπτικές της) Εισηγητής: Νικόλαος Θηβαίος	73
10. Περιφέρεια Αττικής (Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης για την Περίοδο 2015-2019) Εισηγητής: Δημήτριος Γάκης	81
11. Περιφέρεια Πελοποννήσου (Εικόνα – Προβλήματα – Προτάσεις) Εισηγητής: Γιώργος Η. Παπαηλιού – Ιωάννης Ανδριανός	91
12. Περιφέρεια ΒΑ Αιγαίου (Τα νησιά της Περιφέρειας) Εισηγητής: Δημήτριος Σεβαστάκης	95

13.	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (Στρατηγικός σχεδιασμός και ανάπτυξη της Περιφέρειας για την Περίοδο 2015-2019) Εισηγητής: Νικόλαος Συρμαλένιος	103
14.	Στρατηγικός αναπτυξιακός σχεδιασμός για την Κρήτη. Αναπτυξιακές προτεραιότητες και προτάσεις (νέα προγραμματική περίοδος) Εισηγητής: Νικόλαος Ηγουμενίδης	109
15	Ζητήματα Αλιευτικής Πολιτικής Εισηγητής: Αναστασία Γκαρά	117
	• ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ: Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή. Αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές	123
IV.	Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής	127

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄
ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ι. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά την Α΄ Τακτική Σύνοδο της ΙΖ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών συνεστήθη με την υπ΄ αριθμ. 13891/8917, από 15 Οκτωβρίου 2015, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, κ. Νικολάου Βούτση, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής.

Η Επιτροπή συγκροτείται από τριάντα τρία (33) Μέλη και αποτελέσθηκε από τους Βουλευτές, κ. κ. Δημήτριο Γάκη, Αναστασία Γκαρά, Νικόλαο Ηγουμενίδη, Μαρία Θελερίτη, Νικόλαο Θηβαίο, Χρυσούλα Κατσαβριά – Σιωροπούλου, Αλέξανδρο Μεικόπουλο, Αθανάσιο Μιχελή, Κωνσταντίνο Μορφίδη, Γεώργιο Παπαηλιού, Αικατερίνη Παπανάσιου, Αναστάσιο (Τάσο) Πρατσόλη, Νεκτάριο Σαντορινιό, Δημήτριο Σεβαστάκη, Κωνσταντίνο Σέλτσα, Νικόλαο Συρμαλένιο, Ιωάννη Ανδριανό, Ελευθέριο Αυγενάκη, Κωνσταντίνο Βλάση, Γεώργιο Γεωργαντά, Κωνσταντίνο Κατσαφάδο, Συμεών (Σίμο) Κεδίκογλου, Βασίλειο Κικίλια, Κωνσταντίνο Κοντογεώργο, Παναγιώτη Ηλιόπουλο, Κωνσταντίνο Μπαρμπαρούση, Βασίλειο Κεγκέρογλου, Γιάννη Κουτσούκο, Ιωάννη Δελή, Νικόλαο Καραθανασόπουλο, Σπυρίδωνα Δανέλλη, Νικόλαο Νικολόπουλο και Αριστείδη Φωκά.

Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 21 Οκτωβρίου 2015, ο Βουλευτής, κ. Δημήτριος Γάκης. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Γεώργιος Γεωργαντάς. Το αξίωμα του Γραμματέως κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Γιάννης Κοτσούκος. Για το αξίωμα του Β΄ Αντιπροέδρου δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

Τους Βουλευτές, κ.κ. Σπυρίδωνα Δανέλλη και Νικόλαο Νικολόπουλο, οι οποίοι μετείχαν στην αρχική σύνθεση της Επιτροπής, αντικατέστησαν οι Βουλευτές, κ.κ. Ιλχάν, Αχμέτ και Κωνσταντίνος Κατσίκης, σύμφωνα με τις υπ΄ αριθμ. 14178/9121, από 19

Οκτωβρίου 2015 και 16833/10953, από 25 Νοεμβρίου 2015 αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής.

Αντικείμενο της Επιτροπής Περιφερειών, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής, είναι «η παρακολούθηση και ενημέρωση της Βουλής για τη λειτουργία των περιφερειακών οργάνων της Πολιτείας και ιδίως για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Επιτροπή μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της εκπροσώπους της Κυβέρνησης και των περιφερειών ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο θεωρεί χρήσιμο για το έργο της».

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών πραγματοποίησε δέκα επτά (17) συνεδριάσεις και μία (1) ειδική εκδήλωση, συνολικής διάρκειας σαράντα πέντε (45) ωρών, κατά τις οποίες εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των μελών της, Υπουργοί, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, Περιφερειάρχες, καθώς και Δημόσιοι Λειτουργοί, όπως εμφανίζεται στο αντίστοιχο Κεφάλαιο της Έκθεσης.

II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ - ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

1. Συνεδρίαση της 21ης Οκτωβρίου 2015

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Προεδρείου.

2. Συνεδρίαση της 5ης Νοεμβρίου 2015

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής

3. Συνεδρίαση της 24ης Νοεμβρίου 2015

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για το κλείσιμο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013 και για την ενεργοποίηση του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020».

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υφυπουργός Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Αλέξανδρος Χαρίτσης και ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Επενδύσεων και Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Παναγιώτης Κορκολής.

4. Συνεδρίαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας, κ. Θεόδωρος Καρυπίδης και η Αντιπεριφερειάρχης Ανάπτυξης - Επιχειρηματικότητας και Εμπορίου, κυρία Αμαλία Κούσκουρα.

Στη συνεδρίαση παρέστη, επίσης, ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Επενδύσεων και Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Παναγιώτης Κορκολής.

5. Συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Δυτικής Ελλάδας, κ. Απόστολος Κατσιφάρας.

6. Συνεδρίαση της 28ης Ιανουαρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Περιφερειάρχης Πελοποννήσου, κ. Πέτρος Τατούλης και ο Σύμβουλος Περιφέρειας Πελοποννήσου, κ. Νικήτας Πάζιος.

7. Συνεδρίαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου, κυρία Χριστιάννα Καλογήρου.

8. Συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υπουργός Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Γεώργιος Σταθάκης, και ο Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου, κ. Γεώργιος Χατζημάρκος.

9. Συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υπουργός Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Γεώργιος Σταθάκης, ο Αναπληρωτής Υπουργός Υγείας, κ. Παύλος Πολάκης και ο Περιφερειάρχης Κρήτης, κ. Σταύρος Αρναουτάκης.

10. Συνεδρίαση της 29ης Μαρτίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, κ. Γεώργιος Παυλίδης.

11. Συνεδρίαση της 12ης Απριλίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Θεσσαλίας, κ. Κωνσταντίνος Αγοραστός.

12. Συνεδρίαση της 13ης Απριλίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ζητήματα Αλιευτικής Πολιτικής.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ. Ευάγγελος Αποστόλου, ο Αντιπεριφερειάρχης Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, κ. Παναγιώτης Μπράμος, ο Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Πολιτικής Πρωτογενή Τομέα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, κ. Φιλήμονας Ζαννετίδης, καθώς και οι κ.κ. Σάββας Χατζηνικολάου, Ιχθυοκαλλιεργητής – μελετητής, Εμμανουήλ Κούλιας, Πρόεδρος του Αλιευτικού Συλλόγου Παράκτιας Αλιείας Ξηφία Καλύμνου «Παναγία Υπαπαντή», Δημήτριος Ζάννες, Εκπρόσωπος των Αλιέων Νοτίου Αιγαίου, Χρήστος Τσακύριος, Πρόεδρος του Αλιευτικού Συλλόγου Παράκτιας Αλιείας Λέρου, Πέτρος Πατσασεβαστός, Πρόεδρος του Αλιευτικού Συλλόγου Επαγγελματιών Ψαράδων Παράκτιας Νήσου Κω, Ιωάννης Σησαμής, Αλιέας Νοτίου Αιγαίου, Θωμάς Σιούτης, Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και η κυρία Μαρίνα Πέτρου, Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Βιώσιμης Αλιείας.

13. Συνεδρίαση της 11ης Μαΐου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Στερεάς Ελλάδας, κ. Κωνσταντίνος Μπακογιάννης.

14. Συνεδρίαση της 25ης Μαΐου 2016

Θέματα ημερήσιας διάταξης:

1. Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Επιτροπής και ορισμός εισηγητών, κατά θέματα.
2. Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Ιονίων Νήσων, κ. Θεόδωρος Γαλιατσάτος.

15. Συνεδρίαση της 23ης Ιουνίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου (Περίοδος 2015-2019).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Περιφερειάρχης Ηπείρου, κ. Αλέξανδρος Καχριμάνης και η Αντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Ιωαννίνων, κυρία Θεοδώρα (Τατιάνα) Καλογιάννη.

16. Συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Περίοδος 2015-2019).

Την Επιτροπή ενημέρωσε ο Περιφερειάρχης Κεντρικής Μακεδονίας, κ. Απόστολος Τζιτζικώστας.

17. Συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση επί των Εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση της Επιτροπής και έγκριση της Έκθεσης.

- **ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ (2 Μαρτίου 2016)**

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα: Ιστορική αναδρομή.

Αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές.

III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

**1. Η αναπτυξιακή δυναμική και οι προοπτικές των Ελληνικών Περιφερειών.
Ο ρόλος της Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής στην παρακολούθηση και
την υλοποίηση των στρατηγικών σχεδιασμών ανάπτυξης των Περιφερειών
για την περίοδο 2015-2019.**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΑΚΗΣ- ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Εισαγωγή

Ο ρόλος της Επιτροπής Περιφερειών του Ελληνικού Κοινοβουλίου είναι σημαντικός, τόσο στην παρακολούθηση και την ενημέρωση της Βουλής όσο και για τη λειτουργία και το έργο των ελληνικών περιφερειών για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης. Σε μια καθοριστική στιγμή για την Ελλάδα και την Ευρώπη, σε μια εποχή που η κρίση δημιουργεί νέα δεδομένα στην αρχιτεκτονική των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μας δίνεται – ως Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής - μια σημαντική ευκαιρία ώστε να συμβάλλουμε θεσμικά στη διατύπωση θέσεων και προτάσεων για στρατηγικούς και αναπτυξιακούς στόχους των ελληνικών περιφερειών, με έμφαση τις πολιτικές και τα εργαλεία που θα κινητοποιήσουν στο μέγιστο τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες. Στόχους, τους οποίους πρέπει να επιλέξουμε με προσοχή, λαμβάνοντας υπόψη τις γεωγραφικές, αναπτυξιακές και δημογραφικές ιδιαιτερότητες των Περιφερειών, προκειμένου ν' αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τις μεγάλες προκλήσεις του μέλλοντος και να διασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις μιας βιώσιμης και κοινωνικά δίκαιης ανάπτυξης στη χώρα.

Στο πλαίσιο αυτό λειτούργησε η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής, στη διάρκεια της τρέχουσας τακτικής Κοινοβουλευτικής Συνόδου. Εξαρχής, στον προγραμματισμό της (συνεδρίαση της 5.11.2016), ως βασική προτεραιότητα τέθηκε - και υλοποιήθηκε στη διάρκεια της Συνόδου - η διενέργεια συνεδριάσεων της Επιτροπής με τη συμμετοχή των περιφερειαρχών και εκπροσώπων των ελληνικών περιφερειών (υπενθυμίζεται, ότι η Ελλάδα είναι χωρισμένη σε δεκατρείς (13) Περιφέρειες, επιπέδου NUTS 2, βλ. χάρτη 1 και πίνακα 2 του Παραρτήματος).

Στο παραπάνω πλαίσιο, πραγματοποιήθηκαν δεκατρείς (13) συνεδριάσεις της Επιτροπής πάνω στη θεματική ενότητα: «*Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης των Περιφερειών για την περίοδο 2015-2019*», για τις όλες τις ελληνικές περιφέρειες: Δυτικής Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου, Βόρειου Αιγαίου, Νότιου Αιγαίου, Κρήτης, Θεσσαλίας, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Στερεάς Ελλάδας, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου, Κεντρικής Μακεδονίας και Αττικής.

Συζήτηση και διατύπωση προτάσεων

Η ατζέντα των συνεδριάσεων της Επιτροπής Περιφερειών επικεντρώθηκε σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού και περιφερειακής ανάπτυξης, στις επενδύσεις της νέας προγραμματικής περιόδου (2014-2020), καθώς και στην επεξεργασία και τη διατύπωση προτάσεων προς την Κυβέρνηση για το σχεδιασμό του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης, με έμφαση στα έργα κοινωνικής συνοχής και τα αναπτυξιακά προγράμματα που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Ο στόχος ήταν τριπλός: α) η ολοκληρωμένη ενημέρωση των αρμόδιων Υπουργείων για τα προβλήματα και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες των περιφερειών, β) η συνεργασία / διασύνδεση των περιφερειών με τους εθνικούς θεσμούς άσκησης περιφερειακής πολιτικής μέσω της Επιτροπής Περιφερειών στο πλαίσιο της διαδικασίας για την εκπόνηση του νέου Αναπτυξιακού Νόμου και γ) η μεταφορά τεχνογνωσίας σε θέματα περιφερειακής ανάπτυξης για να υποβοηθηθεί το έργο των Βουλευτών.

Ως αποτέλεσμα της διαδικασίας, κατατέθηκαν και συζητήθηκαν στην Επιτροπή Περιφερειών τα στρατηγικά αναπτυξιακά σχέδια των δεκατριών (13) προαναφερθέντων ελληνικών περιφερειών.

Στη διάρκεια των συνεδριάσεων, η συζήτηση εστιάστηκε στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές περιφέρειες, αλλά και στις σημαντικές δυνατότητες και τα περιφερειακά πλεονεκτήματά τους. Εξηγήθηκε, σε γενικές γραμμές, η στρατηγική της κάθε περιφέρειας για βιώσιμη ανάπτυξη, με σχεδιασμό που να δίνει προτεραιότητα σε τομείς που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους και στοχεύουν στην κοινωνική συνοχή και την αναβάθμιση της ζωής των πολιτών.

Οι στρατηγικοί σχεδιασμοί ανάπτυξης των περιφερειών για την περίοδο 2015-2019, παρουσιάζονται αναλυτικότερα στις ειδικές εισηγήσεις, ανά περιφέρεια, που αποτελούν τμήμα της Έκθεσης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής. Με την παρούσα, θα επικεντρωθούμε στις προτάσεις που διατυπώθηκαν, δίνοντας έμφαση σε αυτές που αναδεικνύουν και τεκμηριώνουν το σημαντικό ρόλο της Επιτροπής Περιφερειών του Ελληνικού Κοινοβουλίου στην παρακολούθηση και στην υλοποίηση των στρατηγικών σχεδίων των Περιφερειών.

Τα κύρια σημεία του στρατηγικού σχεδιασμού των ελληνικών περιφερειών συνοψίζονται στις παρακάτω κατηγορίες και εξειδικεύσεις των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων τους:

Αναπτυξιακές προτεραιότητες σε θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, υποδομών και επιχειρηματικότητας

Κατά πρώτον, υπογραμμίστηκε η ανάγκη επικαιροποίησης και εξειδίκευσης των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, με κύρια στοιχεία του χωροταξικού σχεδιασμού να αποτελούν το οδικό και το σιδηροδρομικό δίκτυο και τα λιμάνια (μεταφορές, τουρισμός), με ένταξη των αξόνων σε προγράμματα ανάπτυξης/στήριξης διευρωπαϊκών δικτύων. Χαρακτηριστικές, αλλά όχι μοναδικές, περιπτώσεις που συζητήθηκαν για το θέμα των υποδομών και των μεταφορικών αξόνων, αποτελούν η Εγνατία οδός, η κάθετη οδός «Νίκη – Λάρισα» (στη συνεδρίαση για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας), η Ολυμπία Οδός (στη συνεδρίαση για τη Δυτική Ελλάδα).

Επίσης, συζητήθηκαν τα ζητήματα που αφορούν στην αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της κάθε περιοχής (όπως για παράδειγμα η ενεργειακή παραγωγή σε περιοχές που γίνεται εξόρυξη λιγνίτη) και τονίστηκε η σημασία της διασύνδεσης των αξόνων παρεμβάσεων και των στόχων του εθνικού αναπτυξιακού σχεδιασμού με τους αντίστοιχους των περιφερειακών, με τρόπο που να «δένει» τα περιφερειακά προγράμματα με τα εθνικά και τα τομεακά.

Κατά δεύτερον, προβλήθηκε η σημασία της στήριξης της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της τοπικής παραγωγής, παράγοντες που θα έχουν σημαντικές άμεσες ή έμμεσες και προκαλούμενες επιπτώσεις στην τοπική οικονομία, με έμφαση τις δράσεις που συνδυάζονται με την έρευνα και την καινοτομία. Ειδικότερα, όπως διατυπώθηκε και τεκμηριώθηκε στις συζητήσεις των συνεδριάσεων, μέσα από τη στήριξη της επιχειρηματικότητας - με συγκεκριμένες στρατηγικές που εστιάζουν σε τομείς που οι περιφέρειες παρουσιάζουν σημαντική κλαδική εξειδίκευση - αναμένεται **η δημιουργία σημαντικού αριθμού νέων θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο.**

Θέματα Διοίκησης – αποκέντρωσης και σχέσεων με τους πολίτες

Σχέσεις περιφερειών με το κράτος. Ένας σημαντικός παράγοντας για τη βελτίωση της «αποδοτικότητας» των περιφερειών σε ζητήματα που αφορούν τη σχέση των τοπικών/περιφερειακών αρχών με τον πολίτη αφορά στην «αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων», με ενίσχυση της επικουρικότητας και των πόρων για την υλοποίησή τους. Ειδικότερα, για τη σχέση των περιφερειών (αυτοδιοίκηση β' βαθμού) με την αυτοδιοίκηση του α' βαθμού, προτάθηκε η εξέταση της δυνατότητας αναμόρφωσης του «Καλλικράτη», σε ό,τι αφορά στα θέματα αρμοδιοτήτων των περιφερειών σε σχέση με τους δήμους και στον ρόλο της αποκεντρωμένης διοίκησης, σε σχέση με τις περιφέρειες και τους δήμους.

Διατυπώθηκε και υποστηρίχθηκε η ανάγκη για μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ των τοπικών/περιφερειακών αρχών για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την υλοποίηση δράσεων και ενεργειών που στοχεύουν σε ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή. Με συνεργατικές αποφάσεις σε ό,τι αφορά σε θέματα τοπικού ενδιαφέροντος.

Ένας άλλος αναπτυξιακός άξονας αφορά στη βελτίωση της διοικητικής λειτουργίας των Περιφερειών, τη μείωση της γραφειοκρατίας, τη βελτίωση, τελικά, των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη. Κορμός αυτής της προσπάθειας, υπογραμμίστηκε στις συνεδριάσεις της Επιτροπής, είναι τα στελέχη των περιφερειών, το ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, που είναι υπεύθυνο για τον σχεδιασμό και τη διαχείριση των προγραμμάτων.

Στο παραπάνω πλαίσιο διατυπώθηκε η πρόταση για το συντονισμό/συνεργασία της Επιτροπής Περιφερειών με την αντίστοιχη Υποεπιτροπή, αρμόδια επί θεμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης για τα ζητήματα που αφορούν στη «νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης».

Ποιότητα Ζωής των πολιτών – Τομέας Υγείας

Μια ακόμα σημαντική θεσμική πρωτοβουλία «αποκέντρωσης» που συζητήθηκε εκτενώς στην Επιτροπή αφορούσε ειδικά τη στήριξη των τοπικών/περιφερειακών μονάδων υγείας και ιδιαίτερα την ανάγκη επίλυσης του χρόνιου προβλήματος υποστελέχωσης των δομών υγείας στην ελληνική περιφέρεια, κυρίως στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, όπως είναι οι ορεινές και οι απομακρυσμένες νησιωτικές περιοχές.

Στο πλαίσιο αυτό, διατυπώθηκε η πρόταση για μεταφορά των αρμοδιοτήτων διαχείρισης των θεμάτων υγείας στην περιφέρεια, που – κατά την άποψη των εκπροσώπων των περιφερειών - θα απελευθερώσει τη δυναμική (κοινωνικής συνοχής) και θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος υγείας.

Ευρωπαϊκά προγράμματα - ΕΣΠΑ

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στο ζήτημα της κατανομής των ευρωπαϊκών πόρων ανά περιφέρεια (στο σημείο που αφορά στην κατάταξη με βάση αποκλειστικά το Α.Ε.Π.), πρόβλημα που διατυπώθηκε και αναδείχθηκε κυρίως από τους εκπροσώπους των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας, Νοτίου Αιγαίου και Στερεάς Ελλάδας, ένα θέμα, το οποίο αντιμετωπίζουν, επίσης, και άλλες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ζήτημα αυτό αποτελεί σημείο διαπραγμάτευσης στη διαδικασία της ενδιάμεσης αναθεώρησης

του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της Ε.Ε. που θα γίνει το 2016, αρχές 2017, και αφορά στην ενίσχυση των περιφερειών που έχουν υποστεί σημαντική πτώση του περιφερειακού προϊόντος τα τελευταία χρόνια, με πρόσθετους πόρους.

Στη συζήτηση για το θέμα αυτό τέθηκε, επίσης, η ιδιαιτερότητα των μεγάλων ενδοπεριφερειακών διαφορών που έχουν οι ελληνικές περιφέρειες (βλ. πίνακα 1 και διάγραμμα 1 του Παραρτήματος) και διατυπώθηκε πρόταση προς την Κυβέρνηση, για την εξέταση της δυνατότητας διεύρυνσης των κριτηρίων στον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατανέμει τους πόρους (πέραν του Α.Ε.Π.).

Στη συζήτηση – συνεδρίαση - για την πορεία υλοποίησης του Ε.Σ.Π.Α., έγινε ιδιαίτερη αναφορά στη συμβολή της περιφερειακής πολιτικής και της χρηματοδότησης από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της Ε.Ε. και στις προσπάθειες της Ελλάδας να ξεπεράσει τη μακροχρόνια οικονομική κρίση. Σε αυτή την προοπτική τονίστηκε ότι είναι επιτακτικό να προχωρήσει ταχύτερα και αποτελεσματικότερα η υλοποίηση των προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-20, με έμφαση στην καινοτομία, την επιχειρηματικότητα, την ενέργεια, το περιβάλλον και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητάς τους, οι παρεμβάσεις θα πρέπει να έχουν ισχυρή πολιτική στήριξη και να υπάρχει συντονισμός μεταξύ του δημόσιου τομέα, της Κυβέρνησης, των περιφερειακών αρχών και των κοινωνικοοικονομικών εταίρων. Είναι καθοριστικό, στο σημείο αυτό, ώστε το κάθε ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη να συνεισφέρει, στο μέτρο που το αφορά, για την έγκαιρη και την αποδοτική υλοποίηση των έργων.

Ένας κρίσιμος παράγοντας στην υλοποίηση των παραπάνω συνεργειών της Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής προς όφελος των ελληνικών περιφερειών σε σχέση με τα ευρωπαϊκά προγράμματα είναι η στενότερη επικοινωνία και συνεργασία της Επιτροπής Περιφερειών με τα αρμόδια ελληνικά Υπουργεία, με την Κομισιόν και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, για την έγκαιρη και ολοκληρωμένη ενημέρωση του ελληνικού Κοινοβουλίου πάνω σε ζητήματα που αφορούν:

- α) τους βασικούς κανόνες και τις προϋποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που θα διέπουν τις χρηματοδοτικές ροές κατά τη νέα προγραμματική περίοδο (2014-20),
- β) τη μεταφορά εμπειρίας και τεχνογνωσίας για τη μεγαλύτερη αποκέντρωση και τη μείωση της γραφειοκρατίας στην αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων, ιδιαίτερα από μικρούς δήμους ή περιφέρειες που δεν έχουν την τεχνογνωσία ή

τη διοικητική επάρκεια για την υποβολή ολοκληρωμένων φακέλων προτάσεων έργων και

γ) την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας δράσεων και έργων σε εθνικό επίπεδο ως προς τις θετικές τους συνέπειες και την επίδραση τους σε περιφερειακό επίπεδο.

Με έμφαση στα θέματα της παροχής τεχνικής βοήθειας, πόρων και ειδικευμένης τεχνογνωσίας σε περιφέρειες και νησιωτικούς δήμους, που δίπλα στα μόνιμα προβλήματά τους, αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες και προβλήματα λόγω του προσφυγικού.

Στο παραπάνω πλαίσιο είναι σημαντικό να προχωρήσει η συνεργασία της Επιτροπής Περιφερειών με την αρμόδια Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) Περιφερειακής Πολιτικής (DG REGIO) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ιδιαίτερα όσον αφορά στην ενημέρωση της από την πλευρά της αρμόδιας ΓΔ της Κομισιόν για τους τρόπους με τους οποίους οι λιγότερο ευνοημένες και απομακρυσμένες (νησιωτικές και ορεινές) περιοχές, θα μπορέσουν να ωφεληθούν από τη χρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, ιδίως για την κατασκευή υποδομών και την αναβάθμιση των ανθρώπινων πόρων, με έξυπνες ειδικεύσεις και δράσεις καινοτομίας.

Παρεμβάσεις ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Ένας από τους βασικούς πυλώνες των περιφερειακών οικονομιών αποτελεί ο αγροδιατροφικός, ο οποίος εκτιμάται ότι με την αναβάθμισή του όσον αφορά (i) την τεχνολογία παραγωγής, (ii) το βαθμού τυποποίησης των προϊόντων και (iii) τον τρόπο λειτουργίας των συνεταιρισμών, θα μπορούσε να επιφέρει ένα συνολικό ετήσιο όφελος της τάξης του 6,9% του Α.Ε.Π., δημιουργώντας δυνητικά περίπου 200.000 νέες θέσεις εργασίας (πηγή: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Κλαδική Μελέτη: Αγροδιατροφικός Τομέας, Δεκέμβριος 2015).

Ανάλογες παρεμβάσεις, με προσανατολισμό στην εξωστρέφεια, την ευρεία χρήση της καινοτομίας και τη στήριξη με χρηματοδοτικά εργαλεία και κοινοτικά προγράμματα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, διατυπώθηκαν και για τον δευτερογενή τομέα και για τις υπηρεσίες, με έμφαση στον τουρισμό.

Ειδικότερα, για τον δευτερογενή τομέα παραγωγής, που αποτελεί έναν από τους βασικούς «κινητήριους μοχλούς» της ελληνικής οικονομίας και κρίσιμο τομέα στην προσπάθεια παραγωγικής ανασυγκρότησης της χώρας, τονίστηκε ότι θα πρέπει να δοθεί προσοχή σε δράσεις που προωθούν την απασχόληση και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα. Σε αναπτυξιακές πολιτικές με προτεραιότητες που έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στην ευημερία των πολιτών.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην ανάγκη αύξησης των συνεργειών μεταξύ των προγραμμάτων της Ε.Ε., με σκοπό την προώθηση των δημοσίων και των ιδιωτικών επενδύσεων στις περιφέρειες και τους δήμους, και σε δράσεις που δίνουν/δημιουργούν ένα πιο φιλικό, ένα πιο λειτουργικό περιβάλλον στη μικρή και μεσαία επιχειρηματικότητα. Σημαντική προτεραιότητα σε αυτό τον τομέα, θα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία/λειτουργία ενός Ταμείου Ενίσχυσης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.

Τουριστική ανάπτυξη

Ένα ακόμα σημαντικός τομέας στο στρατηγικό σχεδιασμό των ελληνικών περιφερειών, αποτελεί ο τουρισμός και ο πολιτισμός. Χρειάζεται η δημιουργία ενός νέου μοντέλου, μια νέα στρατηγική προώθησης της τουριστικής δραστηριοποίησης μέσα, κυρίως, από τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα, με έμφαση στα σύγχρονα τεχνολογικά προϊόντα και την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Όπως τονίστηκε στις συνεδριάσεις της Επιτροπής, ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό (βασικό) αναπτυξιακό στόχο των ελληνικών περιφερειών για την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020, μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, της διαφοροποίησης του προϊόντος και της δημιουργίας ταυτότητας προορισμού. Αυτό γίνεται πιο επιτακτικό σε περιφέρειες, όπως του Νοτίου Αιγαίου, στις οποίες οι υπηρεσίες αποτελούν «συντριπτικό» ποσοστό του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος.

Νησιωτικές περιοχές – Προτάσεις ειδικού νησιωτικού αναπτυξιακού σχεδιασμού

Ειδικότερα για τις νησιωτικές περιφέρειες, επαναβεβαιώθηκε η υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη - σε κάθε αναπτυξιακή δράση – το σύνθετο γεωμορφολογικό περιβάλλον και η διαφορετικότητα μεταξύ των νησιών. Πρέπει να προβαίνουμε σε ενέργειες, έτσι ώστε τα μικρά και φτωχότερα νησιά να λαμβάνουν τις ενισχύσεις που πραγματικά τους αναλογούν. Με την προώθηση εκείνων των στοχευμένων οικονομικών πολιτικών που μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος της νησιωτικής ανάπτυξης, με δράσεις που θα καταπολεμούν τις ανισότητες και θα ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, με έργα που θα στοχεύουν στην αύξηση του πληθυσμού μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στη νησιωτική χώρα.

Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να εντάξουμε συγκεκριμένες προϋποθέσεις - άξονες παρεμβάσεων - που να στοχεύουν στην υλοποίηση μιας σειράς ουσιαστικών τομών, μεταρρυθμίσεων και αλλαγών σε όλα τα επίπεδα, με στόχο τη μετάβαση σε ένα νέο υπόδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης για τα νησιά.

Όλα αυτά θα μπορέσουν να προχωρήσουν με ένα ειδικό στρατηγικό Σχέδιο Νησιωτικής Ανάπτυξης, το οποίο θα επικεντρωθεί στα εξής κύρια σημεία – άξονες του αναπτυξιακού μοντέλου:

1) Με την ενεργοποίηση της αναγκαίας - σύγχρονης - νέας προσέγγισης στην άσκηση νησιωτικής πολιτικής: Από τις βραχυπρόθεσμες λύσεις στην έγκαιρη υιοθέτηση ρεαλιστικών, μεσοπρόθεσμων και στρατηγικών επιλογών.

2) Με τον επανακαθορισμό των ειδικών περιφερειακών στόχων στα ευρωπαϊκά προγράμματα – με υιοθέτηση μέτρων ενίσχυσης των τοπικών “brand name” (για παράδειγμα τα νησιωτικά αγροτικά προϊόντα. Στο πλαίσιο αυτό, οι νησιώτες παραγωγοί θα μπορούν να αξιοποιήσουν τις πρόνοιες των ρυθμίσεων για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς για συμπράξεις οικονομικά βιώσιμων μονάδων παραγωγών).

3) Με στοχευμένα αναπτυξιακά και διαρθρωτικά μέτρα στα μικρά νησιά, μέσα από ένα ευρύτερο πακέτο εργαλείων οικονομικής πολιτικής, που θα δίνουν αντικειμενικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στους επιχειρηματίες.

4) Με την κατάλληλη στελέχωση των μικρών νησιωτικών δήμων και την τεχνολογική/διαδικτυακή στήριξή τους (αναγκαίος παράγοντας για την υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων).

5) Με τη δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων που θα συνδέουν την εθνική οικονομική και κοινωνική πολιτική με τη πραγματικότητα των νησιωτικών περιοχών (όπως οι αναπτυξιακές τράπεζες ειδικού σκοπού και τα επενδυτικά ταμεία).

6) Με τη διατύπωση ενός νέου αξιόπιστου ειδικού σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης για τα νησιά που θα σέβεται το περιβάλλον και θα παρέχει θετικές προοπτικές στους κατοίκους της νησιωτικής χώρας. Ένα σχέδιο που θα δίνει έμφαση στην καινοτομία και θα ενισχύει δράσεις προβολής των μικρών νησιών – ως τουριστικών προορισμών εξαιρετικού κάλλους - στο εξωτερικό.

Σημαντικό στοιχείο στα παραπάνω είναι η ανάδειξη, ως κυρίαρχου στοιχείου, του νησιωτικού χαρακτήρα της περιφέρειας και μέσα από αυτόν η πλήρης αξιοποίηση ευρωπαϊκών κανονισμών, οι οποίοι μπορούν να στηρίξουν αυτόν τον χαρακτήρα και να αποδώσουν θετικά.

Διασύνδεση – Μεταφορά Τεχνογνωσίας - Ανταγωνιστικότητα

Χρειάζεται, έγκαιρα, ενημέρωση και μεταφορά τεχνογνωσίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, για την επιτάχυνση των διαδικασιών που αφορούν στη χρηματοδότηση καινοτόμων έργων από το νέο ΕΣΠΑ.

Η διασύνδεση των τομέων (προτεραιότητας) ανάπτυξης των Περιφερειών σε ένα κοινό στόχο θα πρέπει να γίνεται σε συνέργεια και με τη βοήθεια των δράσεων/έργων έξυπνης εξειδίκευσης, όπως για παράδειγμα η διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα

(τουριστικού, ενεργειακού, μεταποιητικού, τομέων παραγωγής) και των επιχειρήσεων της περιοχής μέσα από την έρευνα, την καινοτομία, τις δυνατότητες (εξειδικεύσεις) των τοπικών ΑΕΙ/ΤΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων, ώστε να καταστούν (οι επιχειρήσεις) ανταγωνιστικές.

Ταυτόχρονα, δημιουργούνται δυνάμεις καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα που προωθούν την ανταγωνιστικότητα, ενισχύουν τις εξαγωγικές δυνατότητες των ελληνικών προϊόντων στις υφιστάμενες, αλλά και σε καινούργιες αγορές.

Τέλος, ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στο αναπτυξιακό μοντέλο των περιφερειών στα μεγάλα έργα, όπως παρουσιάζει η μέχρι σήμερα εμπειρία, είναι οι συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Οι συζητήσεις στην Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής για τον στρατηγικό σχεδιασμό των ελληνικών περιφερειών έδωσαν επιχειρήματα στις περιφερειακές αρχές, αλλά και στο έργο των Βουλευτών στην παρακολούθηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των περιφερειών και την υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής συνοχής. Δόθηκε έμφαση στα έργα που στοχεύουν στην επιτάχυνση των ενεργειών και την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο, για την υλοποίηση πολιτικών που δημιουργούν απασχόληση και στοχεύουν στην επανεκκίνηση της οικονομίας. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στη δυνατότητα αξιοποίησης προγραμμάτων που αφορούν στις φτωχότερες και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της χώρας.

Με την ενδελεχή και «εξαντλητική» συζήτηση στη θεματική ενότητα: «*Στρατηγικός Σχεδιασμός Ανάπτυξης των περιφερειών για την περίοδο 2015-19*», δόθηκε μια ακόμα «ώθηση» και θεσμική στήριξη στις ελληνικές περιφέρειες, ώστε να αναπτύξουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, τις τοπικές -παραγωγικές εξειδικεύσεις. Ταυτόχρονα, η συζήτηση έδωσε νέα επιχειρήματα και στηρίγματα στις περιφερειακές αρχές για τον δικό τους αναπτυξιακό σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο που στοχεύουν στην επιτάχυνση των ενεργειών για την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της απασχόλησης, ιδιαίτερα για την αξιοποίηση προγραμμάτων, που αφορούν στις λιγότερο ευνοημένες και απομακρυσμένες (νησιωτικές και ορεινές) περιοχές. Για τους τρόπους με τους οποίους οι λιγότερο ευνοημένες περιοχές θα μπορέσουν να ωφεληθούν από τη χρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, ιδίως για την κατασκευή υποδομών και την αναβάθμιση των ανθρώπινων πόρων, με έξυπνες ειδικεύσεις και δράσεις καινοτομίας, μέσα στο πλαίσιο, τους βασικούς κανόνες και τις προϋποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που διέπουν τις χρηματοδοτικές ροές κατά τη νέα προγραμματική περίοδο (2014-20).

Ένας ακόμα κρίσιμος παράγοντας της επιτυχούς αλληλεπίδρασης, σε τοπικό επίπεδο, είναι η μεταφορά εμπειρίας και τεχνογνωσίας για τη μεγαλύτερη αποκέντρωση και τη μείωση της γραφειοκρατίας στην αξιοποίηση των Διαρθρωτικών Ταμείων, ιδιαίτερα από μικρούς δήμους ή περιφέρειες που δεν έχουν την τεχνογνωσία ή τη διοικητική επάρκεια για την υποβολή ολοκληρωμένων φακέλων προτάσεων έργων και η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας δράσεων και έργων σε εθνικό επίπεδο, ως προς τις θετικές τους συνέπειες και την επίδραση τους σε περιφερειακό επίπεδο.

Αναβάθμιση του κοινοβουλευτικού ρόλου της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής

1. Η ενεργοποίηση των μηχανισμών χάραξης περιφερειακής πολιτικής στις Περιφέρειες, θα υποβοηθηθεί σημαντικά από την **αναβάθμιση του ρόλου της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής, τόσο σε σχέση με τη διατύπωση προτάσεων προς την Κυβέρνηση όσο και τη διασύνδεση της Κυβέρνησης μέσω της Επιτροπής Περιφερειών με τις τοπικές κοινωνίες σε θέματα περιφερειακής ανάπτυξης, διορθωτικών μεταρρυθμίσεων και προγραμμάτων κοινωνικής συνοχής, στην παρακολούθηση της εφαρμογής καλών πρακτικών, που αντιμετωπίζουν τις συνέπειες από τις περιφερειακές ανισότητες σε εθνικό επίπεδο.**
2. Η Επιτροπή, θα πρέπει να αποτελέσει μια θεσμική «γέφυρα» του ελληνικού Κοινοβουλίου με τις περιφέρειες και την κυβέρνηση σε θέματα περιφερειακής ανάπτυξης, διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και προγραμμάτων κοινωνικής συνοχής. Η εφαρμογή των παραπάνω θα δημιουργήσει ένα ακόμα θεσμικό στήριγμα των περιφερειών μέσα στις σύνθετες πολιτικοοικονομικές συνθήκες και τις νέες κοινωνικές προκλήσεις που επικρατούν στην Ευρώπη και τον κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η Επιτροπή, μέσα από τις θεσμικές της πρωτοβουλίες, πέραν της υλοποίησης του αντικείμενου εργασιών της, που αφορά στην παρακολούθηση και ενημέρωση της Βουλής για τη λειτουργία των περιφερειακών οργάνων της Πολιτείας και ιδίως για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, διαμορφώνει σιγά – σιγά μια ιδιαίτερη θεσμική παρουσία και διάσταση σε ζητήματα πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης. Συνεπώς, θα μπορούσε να εξετασθεί και η περαιτέρω ενδυνάμωση του ρόλου της και των δυνατοτήτων που έχει, με επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής. Για παράδειγμα, στην κατεύθυνση των εκτιμήσεων και της διατύπωσης γνώμης επί εκθέσεων για την υλοποίηση προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και πολιτικών κοινωνικής συνοχής, ως προς τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις τους στις ελληνικές περιφέρειες,

συνεισφέροντας με τον τρόπο αυτό στην έντονη – αλλά και δημιουργική - συζήτηση για τα θέματα αυτής καθ' εαυτήν της στρατηγικής για την ανάπτυξη των ελληνικών περιφερειών.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 159 του ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α', 2010), παρ. 4, ο περιφερειάρχης παρουσιάζει στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής τον ετήσιο απολογισμό των πεπραγμένων του περιφερειάρχη και της εκτελεστικής επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 185, συνοδευόμενο με τα πρακτικά της συνεδρίασης του περιφερειακού συμβουλίου, την ετήσια έκθεση του περιφερειακού συμπαραστάτη, καθώς και την ετήσια έκθεση του οικείου ελεγκτή νομιμότητας για την περιφέρειά του. Ενώ, σύμφωνα με την παρ. 5 του ίδιου άρθρου, ο περιφερειάρχης παρουσιάζει τον προϋπολογισμό της περιφέρειας στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής, σύμφωνα με τα οριζόμενα σε σχετικές διατάξεις του Κανονισμού της.

Λόγω αρμοδιότητας της Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής και σύμφωνα με το άρθρο 43α, παρ. 2, εδάφιο στ' του ΚτΒ, που αναφέρει χαρακτηριστικά ότι: *«Αντικείμενο της Επιτροπής Περιφερειών είναι η παρακολούθηση και ενημέρωση της Βουλής για τη λειτουργία των περιφερειακών οργάνων της Πολιτείας και ιδίως για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Επιτροπή μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της εκπροσώπους της Κυβέρνησης και των περιφερειών ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο θεωρεί χρήσιμο για το έργο της»*, καθώς, επίσης, για τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των Επιτροπών της Βουλής σε θέματα που αφορούν τις ελληνικές περιφέρειες, προτείνεται: τα παραδοτέα των παρ. 4 και 5 του άρθρου 159 του ν. 3852/2010, να παρουσιάζονται σε κοινή συνεδρίαση της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής και της Επιτροπής Περιφερειών, σύμφωνα με τον Κανονισμό τους.

Συντονισμός / δικτύωση των ενδιαφερόμενων φορέων

Προτείνεται η στενότερη επικοινωνία και η συνεργασία με τη DG REGIO, με δομές της Βουλής που έχουν σχέση με θέματα περιφερειακής ανάπτυξης (Επιστημονική Επιτροπή, ΓΠΚΒ, Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων), για την ανταλλαγή και τη μεταφορά εμπειρίας και τεχνογνωσίας σε θέματα ενημέρωσης/παρακολούθησης από την πλευρά του ελληνικού Κοινοβουλίου της εφαρμογής καλών πρακτικών που αντιμετωπίζουν τις συνέπειες από τις περιφερειακές ανισότητες σε εθνικό επίπεδο και σε δράσεις υποβοήθησης του έργου των Βουλευτών στην επεξεργασία και τη διατύπωση προτάσεων, που διευκολύνουν την αναπτυξιακή πορεία των ελληνικών περιφερειών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

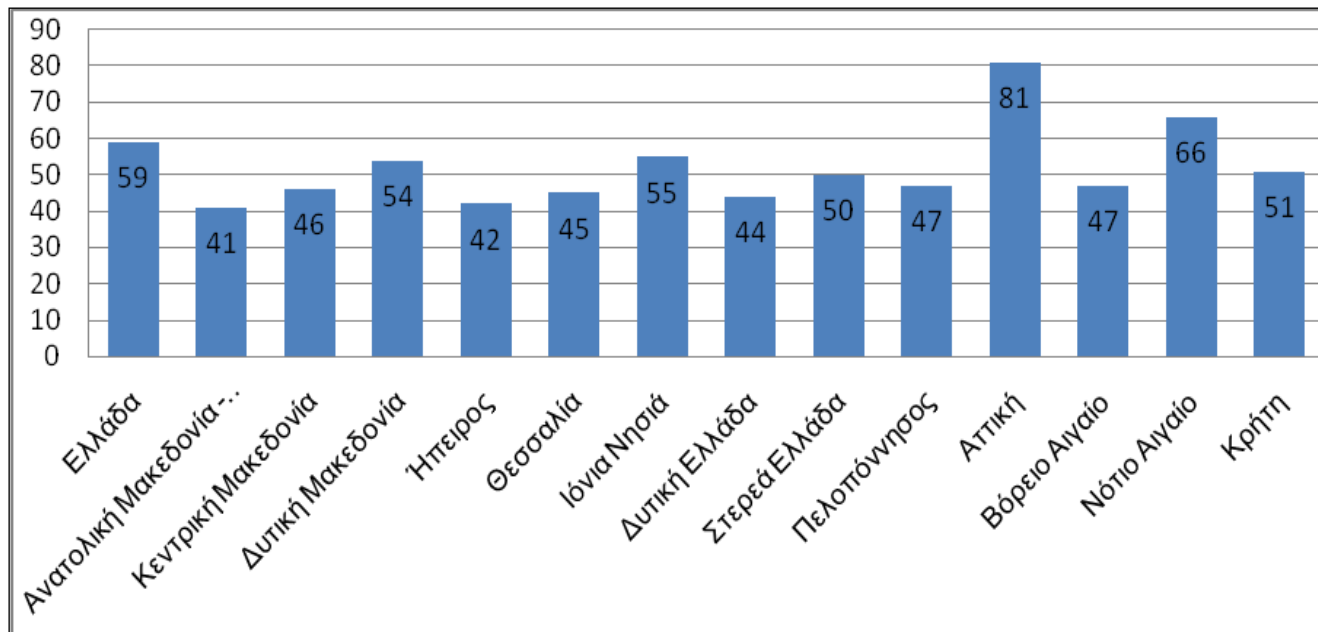
Πίνακας 1.

ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ανά Περιφέρεια, σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή: Eurostat)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ΕΤΟΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ελλάδα	142.976	152.194	163.461	178.905	193.716	199.242	217.862	232.695	241.990	237.534	226.031	207.029	191.204	180.389	177.559
Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	5.951	6.280	6.686	7.206	7.611	7.868	8.141	8.906	9.450	9.306	9.198	8.150	7.579	7.013	6.820
Κεντρική Μακεδονία	20.070	21.505	22.603	24.514	26.694	26.890	29.550	31.952	33.304	32.439	30.348	28.092	25.807	24.453	23.859
Δυτική Μακεδονία	3.286	3.533	3.893	4.324	4.566	4.760	4.926	4.979	4.802	5.039	4.981	4.819	4.724	4.383	4.125
Ήπειρος	3.437	3.639	3.967	4.303	4.422	4.514	4.789	5.029	5.158	5.025	4.930	4.611	4.187	3.965	3.904
Θεσσαλία	7.549	8.083	8.681	9.883	10.397	10.230	11.214	11.752	12.186	11.814	10.835	9.953	9.517	9.284	9.085
Ιόνια Νησιά	2.719	2.938	2.976	3.401	3.609	3.789	4.030	4.285	4.522	4.200	3.992	3.479	3.260	3.054	3.137
Δυτική Ελλάδα	6.972	7.419	8.060	8.772	9.473	9.725	10.728	11.244	11.365	10.890	10.671	9.611	8.957	8.318	8.181
Στερεά Ελλάδα	7.841	8.284	8.520	9.151	9.385	9.738	10.116	10.562	10.879	10.405	9.903	9.273	8.628	8.315	7.734
Πελοπόννησος	6.469	6.911	7.304	7.781	8.129	8.364	9.124	9.790	10.102	9.912	9.430	8.806	8.270	7.910	7.611
Αττική	64.921	68.948	75.417	82.494	90.815	94.039	104.334	112.008	116.717	116.001	110.462	100.972	92.671	86.468	85.579
Βόρειο Αιγαίο	1.920	2.031	2.116	2.490	2.638	2.797	3.041	3.304	3.514	3.395	3.184	2.944	2.678	2.564	2.545
Νότιο Αιγαίο	4.860	5.071	5.158	5.784	6.299	6.662	7.178	7.683	8.183	7.599	7.236	6.603	6.079	5.832	6.045
Κρήτη	6.983	7.551	8.080	8.801	9.679	9.867	10.693	11.200	11.808	11.509	10.860	9.716	8.845	8.831	8.934

Διάγραμμα 1.

ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ανά Περιφέρεια, σε ευρώ/κάτοικο σε ποσοστό (%) ως προς τον μέσο όρο της ΕΕ28, έτος 2014 (Πηγή: Eurostat)

Χάρτης 1

Ελλάδα, Περιφέρειες (NUTS επίπεδο 2, Πηγή: Eurostat)

Πίνακας 2

Ελληνικές Περιφέρειες, NUTS επίπεδο 2 (Πηγή: Eurostat)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΚΩΔ.
Ανατολική Μακεδονία – Θράκη	EL51
Κεντρική Μακεδονία	EL52
Δυτική Μακεδονία	EL53
Ήπειρος	EL54
Θεσσαλία	EL61
Ιόνια Νησιά	EL62
Δυτική Ελλάδα	EL63
Στερεά Ελλάδα	EL64
Πελοπόννησος	EL65
Αττική	EL30
Βόρειο Αιγαίο	EL41
Νότιο Αιγαίο	EL42
Κρήτη	EL43

2. Στρατηγικός Σχεδιασμός Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, για την περίοδο 2015 - 2019.

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΡΦΙΔΗΣ

Αποτελεί κοινή διαπίστωση, μετά και από όσα παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στην Επιτροπή Περιφερειών, ότι η κατάσταση που επικρατεί στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, κάθε άλλο παρά αισιόδοξη μπορεί να χαρακτηριστεί. Ή διαφορετικά, η υπάρχουσα οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα στην περιοχή αυτή είναι αντιστρόφως ανάλογη των πλουτοπαραγωγικών πηγών και αναπτυξιακών δυνατοτήτων που διαθέτει.

Παράγοντες που συνθέτουν το αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας ΑΜ-Θ, όπως η γεωγραφική της θέση, τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά, η ιστορία του τόπου και το ανθρώπινο δυναμικό, θα οδηγούσαν στη σκέψη ότι πρόκειται για μία περιοχή με υψηλούς δείκτες ανάπτυξης. Αντί αυτού, όμως, το 2013 η Περιφέρεια καταγράφηκε από τη Eurostat ως αυτή με το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ κατά την πενταετία της οικονομικής κρίσης (2009-2014) χαρακτηρίζεται από ισχυρή τάση αποεπενδύσεων σε όλους τους τομείς. Επιπλέον, ο δευτερογενής τομέας σημείωσε πτώση 30,6% και η ανεργία αυξήθηκε κατά 10% σε τέσσερα χρόνια, μαζί με τη φτώχεια και τη μετανάστευση των νέων πολιτών.

Κάθε απόπειρα σχεδιασμού και, κυρίως, υλοποίησης αναπτυξιακών - παραγωγικών προγραμμάτων οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις χρόνιες ανασχετικές συνθήκες που δημιούργησαν το πρόβλημα υστέρησης της Περιφέρειας.

Το σύνολο των φορέων που εμπλέκονται στην παραγωγική διαδικασία, από τους μικροκαλλιεργητές στον πρωτογενή τομέα μέχρι και τους μηχανισμούς που είναι υπεύθυνοι σε επίπεδο πολιτικών, σχεδιασμού και χρηματοδοτήσεων, οφείλουν να δρουν συνδυαστικά, τόσο σε γεωγραφικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο του προγραμματισμού και της λήψης αποφάσεων.

Παρ' ότι, θεσμικά, η Περιφέρεια, ως διοικητική δομή, υπάρχει εδώ και χρόνια, οι παραγωγικές - αναπτυξιακές δραστηριότητες δεν υπήρξαν εναρμονισμένες εντός των περιφερειακών πλαισίων. Επενδύσεις των προηγούμενων δεκαετιών, κυρίως στον τομέα της μεταποίησης, έγιναν χωρίς σχεδιασμούς βιωσιμότητας με αποτέλεσμα να υπάρξει τεράστιο πλήγμα ήδη πολύ πριν την έλευση της σημερινής κρίσης.

Συνεπώς, η τόνωση της παραγωγικότητας και οι αναπτυξιακοί σχεδιασμοί οφείλουν να βασίζονται στην ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ των τομέων και στην ιεράρχηση των στόχων προς δραστηριότητες και κλάδους που μπορούν να αποτελέσουν πεδία βιώσιμης ανάπτυξης.

Η Περιφέρεια ΑΜ-Θ μπορεί να θεωρηθεί, εκ της θέσης και της μορφολογίας της, κυρίως ως οικονομία του πρωτογενή τομέα με μεγάλες εύφορες και καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Εξίσου σημαντικό εμφανίζεται και το ζωικό κεφάλαιο, όπως, επίσης, και οι αλιευτικές δραστηριότητες. Ο ορυκτός και ο δασικός πλούτος της περιοχής αποτελούν, επίσης, πηγές επιχειρηματικότητας, με αιχμή την εξόρυξη μαρμάρου και την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου. Επιπλέον, η φύση, η ιστορία και οι πολιτιστικοί πόροι της Περιφέρειας αποτελούν τουριστικό πόλο έλξης. Η γεωγραφική θέση την καθιστά Περιφέρεια κόμβο μεταφορικών και ενεργειακών δικτύων για την επικοινωνία με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, των Βαλκανίων και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Όλα αυτά αποτελούν θετικά στοιχεία που, δυνητικά, θα όριζαν μια ιδιαίτερα αναπτυγμένη περιοχή. Αντιθέτως, όμως, σε κάθε παραγωγικό τομέα και δραστηριότητα συναντούνται συσσωρευμένα προβλήματα, ως αποτέλεσμα τοπικών ή/και κεντρικών μονοδιάστατων πολιτικών επιλογών και βραχυπρόθεσμων ατελέσφορων σχεδιασμών.

Στον πρωτογενή τομέα υπάρχουν προβλήματα που αφορούν, αφενός στη διαχείριση της αγροτικής γης (ορισμός ζωνών γεωργίας - κτηνοτροφίας, μικρά μεγέθη αγροτικών εκμεταλλεύσεων, προβλήματα στο αρδευτικό και αποστραγγιστικό δίκτυο, κακή κατάσταση υποδομών και δικτύων οδοποιίας, καλλιέργειες με μειωμένη ζήτηση) και αφετέρου στο παραγωγικό δυναμικό (έλλειψη επιχειρηματικών συνεταιριστικών σχημάτων, γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, ανεπαρκής κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες, απουσία καινοτόμων δραστηριοτήτων και προβλήματα στην προώθηση προϊόντων).

Στην παρούσα συγκυρία, και παρότι στην Περιφέρεια παράγονται ποιοτικά αγροτικά - διατροφικά προϊόντα και υπάρχει ποικιλία σε πρώτες ύλες, εντούτοις, δεν υπάρχει πλέον αντιστοιχία με τις υπάρχουσες μονάδες μεταποίησης των προϊόντων, είτε σε επίπεδο μικρομεσαίων επιχειρήσεων είτε σε μεγαλύτερης κλίμακας βιομηχανικές μονάδες, όπως αυτή της Βιομηχανίας Ζάχαρης. Η Περιφέρεια διακρίνεται για μεγάλο διάστημα από την αποβιομηχάνιση και το κλείσιμο αξιόλογων παραγωγικών μονάδων που ήταν σε άμεση σχέση με τον πρωτογενή τομέα, καθώς επίσης και από τα υψηλά κόστη, τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα και τις γραφειοκρατικές πρακτικές που συνέβαλλαν στην ανάσχεση της επιχειρηματικότητας.

Στον κλάδο του τουρισμού, παρουσιάζονται ελλείψεις στις υποδομές, αλλά και στην κατάρτιση των επαγγελματιών του είδους. Οι δε πολιτιστικοί πόροι και οι συναφείς δραστηριότητες, στο βαθμό που έχουν αναδειχθεί και προβάλλονται, δεν βρίσκονται σε συνάφεια με την τουριστική αγορά.

Στον κλάδο των μεταφορών, η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό έργο, αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί όλοι οι κάθετοι άξονες που συνδέουν την ευρωπαϊκή ενδοχώρα με τον κύριο άξονα. Το υπόλοιπο μεταφορικό δίκτυο της Περιφέρειας και, κυρίως, αυτό των ορεινών περιοχών, χρήζει αναβάθμισης,

όπως, επίσης, και τα κυρίαρχα στις εμπορευματικές μεταφορές δίκτυα, του σιδηροδρόμου και των λιμένων.

Τα προβλήματα στους παραγωγικούς τομείς καθώς και οι δυσλειτουργίες που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των ανθρώπων στην Περιφέρεια (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική αλληλεγγύη, περιβαλλοντικές συνθήκες) μπορούν σε μακρό χρόνο να είναι αναστρέψιμα. Οι συνθήκες επιβάλουν, κατά κάποιον τρόπο, την αναπροσαρμογή των αναπτυξιακών προτύπων στο επίπεδο της Περιφέρειας.

Συνεπώς, είναι αναγκαία η αναδιοργάνωση της αγροτικής παραγωγής, η εισαγωγή νέων ειδών σε αντικατάσταση όσων είναι εκτός αγοράς, οι τυποποιήσεις και πιστοποιήσεις των προϊόντων, οι καινοτόμες καλλιέργειες και η χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας (γεωθερμία, αιολική ενέργεια). Επιπλέον, καθώς η εσωτερική ζήτηση βρίσκεται σε κάμψη, οι επιχειρηματικοί προσανατολισμοί οφείλουν να στοχεύουν στο εξαγωγικό εμπόριο, κυρίως με προϊόντα ονομασίας προέλευσης που υπάρχουν στην περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό, θα έπρεπε να υπάρξει και μία εκ νέου οργάνωση του «επιχειρείν» λαμβάνοντας υπόψη και τις δυνατότητες νέων συνεταιριστικών σχημάτων από ομάδες ή επιχειρήσεις παραγωγών, ώστε να επιτευχθεί η βέλτιστη σχέση μεταξύ των δύο παραγωγικών τομέων, παράλληλα με την ενθάρρυνση της νεανικής επιχειρηματικότητας.

Αγροτικά προϊόντα, όπως το κρασί και ο καπνός, συνδέουν τον πρωτογενή τομέα με τον τουρισμό μέσω του πολιτισμού και της ιστορίας του τόπου. Πρόκειται για αγροτικά προϊόντα με επιτυχείς επιδόσεις στο εξαγωγικό εμπόριο, ενώ ιδιαίτερα ο καπνός αποτελεί μονοκαλλιέργεια για ορισμένες περιοχές της Ξάνθης και της Ροδόπης, με αποτέλεσμα να είναι σημαντική η ανάδειξή του ως προστατευόμενο προϊόν.

Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να υπάρξει στην εκμετάλλευση του δασικού πλούτου και των φυσικών πόρων της Περιφέρειας, και τούτο επειδή αυτοί οι κλάδοι παραγωγής και εκμετάλλευσης συνδέονται και με θέματα περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και τουριστικά. Έτσι, οι στοχεύσεις αφορούν:

- Στην προώθηση της ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων από τις παραγωγικές δραστηριότητες.

- Στο σχέδιο διαχείρισης του θαλάσσιου μετώπου και του καθορισμού αναπτυξιακών - παραγωγικών και τουριστικών ζωνών.

- Στην εμπορική αξιοποίηση των ανεκμετάλλετων ορυκτών πόρων, παράλληλα με τον εξορθολογισμό των εκμεταλλεύσεων και τον καθορισμό ζωνών συναφών δραστηριοτήτων.

- Στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων Ζεόλιθου και στην αξιοποίηση των γεωθερμικών πεδίων και της αιολικής ενέργειας.

Επιπλέον, ο πολυσήμαντος ρόλος των περιοχών περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος επιβάλλει τις δράσεις για την αποκατάσταση του φυσικού τοπίου και την αποτροπή ασύδοτων επιχειρηματικών σχεδιασμών.

Η όδευση του αγωγού Διαδριατικού Φυσικού Αερίου (ΤΑΡ), αναμφίβολα, δημιουργεί νέα δεδομένα για τη λειτουργία του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα. Η Περιφέρεια και οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να σταθμίσουν όλες τις παραμέτρους, ώστε τα αντισταθμιστικά οφέλη να είναι πραγματικά αντισταθμιστικά και το έργο όδευσης να αποτελέσει αναπτυξιακό παράγοντα και όχι καταστροφική επέμβαση στη φύση και την οικονομία της περιοχής.

Τα πολιτιστικά προϊόντα και ο τουρισμός είναι επιχειρηματικά πεδία αναπτυσσόμενα ακόμη στην Περιφέρεια, και είναι δυνατό να αποτελέσουν εφαλτήριο ανάκαμψης, καθώς συνδέονται άμεσα με τους άλλους τομείς παραγωγής. Η ύπαρξη πλέον πολλών σταθμών εισόδου στη χώρα από το βόρεια σύνορα, έχει μεν αυξήσει την τουριστική και εμπορική κίνηση, εντούτοις όμως υπάρχουν ακόμη βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν. Οι στοχεύσεις της Περιφέρειας προσανατολίζονται:

- Στην ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας, της πολυπολιτισμικότητας και της ιστορίας της Περιφέρειας. Η ύπαρξη μειονοτικού πληθυσμού, που για δεκαετίες αποτελούσε πεδίο άσκησης πολιτικών και τοπικών αντιπαλοτήτων, υπό το πνεύμα του ανασχεδιασμού, μπορεί να αποτελέσει πεδίο για την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων και να παρέχει κίνητρα για την ανάπτυξη των περιοχών αυτών, οι οποίες μέχρι πρόσφατα ήταν αποκλεισμένες.

- Στη βελτίωση των υποδομών και της προσβασιμότητας στους χώρους ενδιαφέροντος (μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, περιηγητικά, διαδρομές κ.ά.)

- Στις δράσεις για τη δημιουργία συνθηκών που προσβλέπουν στην ετήσια τουριστική κίνηση, μέσω της προσφοράς ποικίλων μορφών τουρισμού (οικολογικός, θρησκευτικός, γαστρονομικός, αγροτικός, ιαματικός κ.λπ.).

- Στην περαιτέρω αξιοποίηση φυσικών πόρων (σπήλαια, χιονοδρομικά κέντρα, ποτάμια κ.ά.)

Κομβικό σημείο στην εναρμόνιση μεταξύ των παραγωγικών τομέων και στην αξιοποίηση των προϊόντων τους αποτελεί ο κλάδος των μεταφορών. Η Περιφέρεια ΑΜ-Θ διαθέτει δύο σημαντικά λιμάνια, τοπικά αεροδρόμια, σιδηροδρομικό δίκτυο, ένα μεγάλο τμήμα της Εγνατίας Οδού, καθώς και πέντε μεθοριακούς σταθμούς. Η βελτίωση του δικτύου και των υποδομών του αφορά:

- Στην ολοκλήρωση των κάθετων προς την Εγνατία Οδό οδικών αξόνων, την επέκτασή τους στο θαλάσσιο μέτωπο και τη σύνδεση με τα λιμάνια και σιδηροδρομικούς κόμβους. Επισημαίνεται ότι ο νομός Δράμας είναι ο μοναδικός χωρίς σύνδεση με την Εγνατία Οδό, παρότι αποτελεί διεθνές πέρασμα για τον τουρισμό και τις εμπορευματικές μεταφορές, συνεπώς αποτελεί ζήτημα που πρέπει να διευθετηθεί.

- Στην επέκταση της δυναμικότητας των λιμένων της Περιφέρειας, που έχουν τη δυνατότητα να καταστούν διεθνείς διαμετακομιστικοί σταθμοί.

- Στην αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου, με έμφαση στην ηλεκτροκίνηση, τη βελτίωση της χάραξης και τη Σιδηροδρομική Εγνατία, καθώς και της σύνδεσης του δικτύου με τα εμπορικά λιμάνια.

- Στη βελτίωση των υποδομών των αεροδρομίων και στη δυνατότητα ίδρυσης γραμμής υδροπλάνων, έργο που θα βοηθήσει ιδιαίτερα στην επικοινωνία με τα νησιά του βόρειου και ανατολικού Αιγαίου.

- Στη βελτίωση υποδομών των μεθοριακών σταθμών και της προσβασιμότητας τόσο στις περιφερειακές οδούς όσο και στα διασυνοριακά τμήματα.

Οι απόπειρες αναπτυξιακού σχεδιασμού οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους και την δυνητική προσφερόμενη αρωγή από τα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Περιφέρειας. Ιδιαίτερα αναφέρεται η ανάγκη για την ποιοτική αναβάθμιση των παραγωγικών τμημάτων των ΤΕΙ (Δασοπονίας, Οινολογίας κ.ά.), η οποία συνιστά και έμμεση αναβάθμιση της ίδιας της παραγωγικής διαδικασίας, εφόσον, βέβαια, προκύπτουν καινοτόμες πρακτικές και τεχνογνωσία.

Τα παραπάνω εκτεθέντα καταδεικνύουν την ανάγκη για συνδυασμένη και ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ όλων των παραγωγικών κλάδων. Οι ενδοπεριφερειακές διαμάχες, αλλά και οι αποκλίσεις συμφερόντων μεταξύ των παραγωγικών κλάδων, οπωσδήποτε, δεν έχουν θετικά αποτελέσματα. Η χρήση λιπασμάτων δεν είναι δυνατόν να προκαλεί προβλήματα στις θαλάσσιες εκμεταλλεύσεις, όπως και οι εξορύξεις στο φυσικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο της περιοχής, ούτε η κτηνοτροφία στα δάση. Οι καταπατήσεις εδαφών και άλλες έκνομες δραστηριότητες ενάντια στους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα, η γραφειοκρατία που προκαλεί αποεπένδυση, οι μικροπολιτικές σκοπιμότητες και οι ευκαιριακές «επενδύσεις» είναι ζητήματα που δεν συνάδουν με την όποια επιχειρούμενη αλλαγή των αναπτυξιακών προτύπων.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει μοναδικά στοιχεία και δυνατότητες. Έχει, όμως, και συσσωρευμένα προβλήματα, τα οποία, ωστόσο, δεν είναι ανυπέρβλητα, εάν βήμα βήμα θεραπεύσουμε τις αντιξοότητες και με μικρές και μεγάλες δράσεις και παρεμβάσεις ανοίξουμε τον δρόμο προς νέα αναπτυξιακά δεδομένα που στοχεύουν στην ευημερία των πολιτών.

3. Ιδιαιτερότητες, Προκλήσεις και Προοπτικές Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση και δεύτερη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδας. Αποτελείται από τις περιφερειακές ενότητες Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Πέλλας, Πιερίας, Σερρών και Χαλκιδικής. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης ως πύλης εισόδου – εξόδου από τη χώρα, έχει τη δυνατότητα να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σε τομείς, όπως οικονομία, ενέργεια, μεταφορές-συγκοινωνίες, αλλά και τουρισμό. Ωστόσο, προϋπόθεση για να γίνει αυτός ο ρόλος πραγματικότητα είναι η ολοκλήρωση σειράς έργων κυρίως αλλά και όχι μόνο συγκοινωνιακών υποδομών. Συνολικά σήμερα στην Κεντρική Μακεδονία στα πλαίσια του ΕΣΠΑ υλοποιούνται 523 έργα, ύψους περίπου ενάμιση δις ευρώ.

Έργα που ολοκληρώθηκαν

Συγκεκριμένα, στις συγκοινωνιακές υποδομές ολοκληρώνονται παρεμβάσεις σε μήκος 116,5 χλμ. οδικού δικτύου και 21 χλμ. σιδηροδρομικού δικτύου. Ενδεικτικά, οδικά έργα, που ολοκληρώθηκαν, περιλαμβάνουν την Οδό Ταχείας Κυκλοφορίας Ποτίδαιας - Κασσανδρείας, μήκους 17 χλμ. στη Χαλκιδική, την Παράκαμψη Πολύγυρου στη Χαλκιδική, το Οδικό Δίκτυο Χαλκηδόνα-Παραλίμνη στην Πέλλα, τον Οδικό Άξονα Μεσορράχης – Σερρών, που συνδέει την Εγνατία Οδό με την Περιφερειακή Ενότητα Σερρών – Αμφίπολης.

Ένα ακόμα εξαιρετικά σημαντικό έργο, που ολοκληρώθηκε το προηγούμενο διάστημα, είναι αυτό των αντιπλημμυρικών έργων στις Σέρρες. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα ολοκληρώθηκαν εργασίες που έπρεπε να είχαν γίνει εδώ και δεκαετίες.

Έργα που εκκρεμούν

Σε αυτά περιλαμβάνονται η κατασκευή του νέου ανισόπεδου κόμβου Κ- 16 στη δυτική είσοδο της Θεσσαλονίκης, στη Λαχαναγορά, ένα έργο προϋπολογισμού 43 εκατομμυρίων ευρώ, η αναβάθμιση της δυτικής εσωτερικής Περιφερειακής Οδού Θεσσαλονίκης από τον Κόμβο Κ- 16 της Λαχαναγοράς έως το νοσοκομείο Παπαγεωργίου, ένα έργο προϋπολογισμού 67 εκατομμυρίων ευρώ, με πόρους του ΕΣΠΑ της Περιφέρειας, που εκτελεί η Εγνατία Οδός Α.Ε.. Επίσης, η κατασκευή της

Περιφερειακής Οδού Κατερίνης στην Πιερία με προϋπολογισμό 65,5 εκατομμύρια ευρώ και η αποπεράτωση του τμήματος Πατρίδας – Νάουσας, στην Ημαθία, προϋπολογισμού 31,9 εκατομμυρίων ευρώ.

Έργα οδοποιίας είναι και τα δύο μεγαλύτερα έργα που πραγματοποιούνται/εκκρεμούν στην περιφερειακή ενότητα Κιλκίς αυτή τη στιγμή. Το πρώτο είναι το έργο είσοδου της πόλης του Κιλκίς – κόμβος Μαυρονερίου – και το δεύτερο είναι η κατασκευή του Οδικού Άξονα Θεσσαλονίκης - Κιλκίς - Δοϊράνης στο τμήμα από Εγνατία έως Νέα Σάντα, προϋπολογισμού 56,6 εκατομμυρίων ευρώ.

Τα έργα αυτά οδικών υποδομών είναι καθοριστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αλλά και της χώρας γενικότερα στον τομέα του τουρισμού, καθώς οι περισσότεροι επισκέπτες της Κεντρικής Μακεδονίας προέρχονται από γειτονικές χώρες και μετακινούνται μέσω του οδικού δικτύου. Παράλληλα, τα έργα αυτά είναι μεγάλης σημασίας για την εξαγωγική δυνατότητα της χώρας, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των μεταφορών πραγματοποιείται στη Βόρεια Ελλάδα. Είναι αδιανόητο η πρώτη Περιφέρεια στη χώρα σε εξαγωγές αγροτικών προϊόντων και δεύτερη στο σύνολο των εξαγωγών να χάνει το προβάδισμα της ανταγωνιστικότητας λόγω του οδικού δικτύου.

Δυο ακόμα ζητήματα έχουν να κάνουν με τη μεγάλη κίνηση που υπάρχει από το Τελωνείο των Ευζώνων, που αποτελεί τη μεγαλύτερη χερσαία είσοδο της Χώρας, από την οποία διέρχεται πλήθος τουριστών. Είναι απαραίτητο να υπάρξει κάποιος προγραμματισμός για το τμήμα της ΠΑΘΕ, από τα Μάλγαρα μέχρι την περιοχή του Πολύκαστρου, όπου, ενώ ο δρόμος έχει το πλάτος το οποίο χρειάζεται, δεν υπάρχει στη μέση διαχωριστικό διάζωμα. Πρόκειται για ένα μεγάλο έργο, γύρω στα 40 χλμ.. Οι παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν, γιατί είναι, ακριβώς, η είσοδος της χώρας - όσοι εισέρχονται από την Κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια από το Τελωνείο των Ευζώνων και από την ΠΑΘΕ περνούν για να πάνε όπου θέλουν - είναι το μοναδικό κομμάτι, το οποίο υπάρχει και το οποίο δεν έχει τις προϋποθέσεις για έναν σύγχρονο αυτοκινητόδρομο.

Ένα δεύτερο, συναφές ζήτημα αφορά στο Τελωνείο των Ευζώνων από το οποίο εισέρχεται κάθε καλοκαίρι πλήθος τουριστών από τα Βαλκάνια. Είναι επιτακτική ανάγκη να βελτιωθούν οι υποδομές του Τελωνείου, ώστε να επιταχυνθεί η διέλευση των επισκεπτών και η διεκπεραίωση υποθέσεων με ανώτερο στόχο να βελτιωθεί η πρώτη εικόνα της χώρας που αντικρίζουν οι επισκέπτες. Στο Τελωνείο Ευζώνων υπήρχε παλαιότερα ένα Γραφείο Πληροφόρησης για τους επισκέπτες, το οποίο λειτουργούσε με ευθύνη της Περιφέρειας. Το Γραφείο είναι αναγκαίο να λειτουργεί ώστε να μπορεί να παράσχει την ενημέρωση την οποία μπορεί να θέλει ο επισκέπτης, ο τουρίστας που εισέρχεται στην χώρα.

Η ολοκλήρωση των έργων αυτών είναι άρρηκτα δεμένη με τη απορρόφηση των πόρων του νέου ΕΣΠΑ, οι οποίοι για την Κεντρική Μακεδονία ανέρχονται σε 965 εκατομμύρια ευρώ. Πρόσθετοι πόροι 220 εκατομμυρίων ευρώ έχουν απονεμηθεί στην Περιφέρεια από το Ταμείο Συνοχής για έργα περιβάλλοντος, ενώ αναμένεται να εισπραχθούν και 250 εκατομμύρια ευρώ από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Επίσης, όσον αφορά στην νέα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, η Περιφέρεια αποσκοπεί σε πρόσθετους πόρους μέσω των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών – Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Από τους πόρους αυτούς, σε συνάρτηση με πόρους από το Ταμείο Συνοχής, θα ολοκληρωθούν τα μεγάλα έργα υποδομών, όπως ΠΑΘΕ – Σιδηρόδρομος, καθώς και το Μετρό Θεσσαλονίκης.

Ταυτόχρονα, εκκρεμούν έργα εθνικής σημασίας, η ολοκλήρωση των οποίων θα δώσει συγκριτικό προβάδισμα όχι μόνο στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, αλλά και στην Ελλάδα γενικότερα, σε σύγκριση με όμορες χώρες, σε τομείς όπως τουρισμός, εμπορική δραστηριότητα και μεταφορές. Πρόκειται για έργα όπως το Αεροδρόμιο Μακεδονία της Θεσσαλονίκης, το Λιμάνι και η αναβάθμιση εγκαταστάσεων της ΔΕΘ.

Ένα άλλο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, στο οποίο αποσκοπεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, είναι το σχετικό με την Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα - Καινοτομία συμβάλλοντας σημαντικά στην πραγματοποίηση μεγάλων Υποδομών Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και στην ανάπτυξη του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού στην περιοχή.

Μια σημαντική προσπάθεια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, σε συνεργασία με την ΔΕΠΑ και την ΕΠΑ Θεσσαλονίκης, είναι και η σύνδεση των αστικών κέντρων Σερρών, Κιλκίς, Κατερίνης, Βέροιας, Γιαννιτσών και Αλεξάνδρειας με το δίκτυο φυσικού αερίου.

Επίσης, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας υπέβαλε πρόταση προϋπολογισμού 1,5 εκατομμυρίου ευρώ στο πλαίσιο του προγράμματος «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Βουλγαρία» για την ανάδειξη της Αμφίπολης Σερρών ως τουριστικού προορισμού. Παράλληλα, τα έργα για τη συνέχιση της ανασκαφής και τη δημιουργία συνθηκών επισκεψιμότητας θα ενταχθούν στο νέο ΕΣΠΑ 2014-2020.

Παράλληλα με τις όποιες προσπάθειες για την επίτευξη έργων είναι απαραίτητο να λυθεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που ταλανίζει τα τελευταία χρόνια την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και αυτό δεν είναι άλλο από το προσφυγικό – μεταναστευτικό ζήτημα. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικότερα η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς συγκεντρώνει αναλογικά τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων και μεταναστών σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας.

Παρά τον αρχικό σχεδιασμό για ισοκατανομή των προσφυγικών πληθυσμών ανά την επικράτεια, ο τεράστιος αριθμός προσφύγων στο Κιλκίς παραμένει αμείωτος, επιβαρύνοντας καθημερινά τις κοινωνικές δομές της περιοχής. Όπως είναι από όλους κατανοητό, δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη σε περιοχές, όπου υπάρχουν ζητήματα ασφαλείας και διαρκών αναστατώσεων, όπως συνέβαινε με τον αποκλεισμό της σιδηροδρομικής γραμμής στην Ειδομένη, αλλά και οδικών δρόμων από πρόσφυγες - μετανάστες επί σειρά μηνών, αν δεν βρεθεί ένα μοντέλο αρμονικής συμβίωσης μεταξύ κατοίκων και προσφύγων – μεταναστών στην περιοχή.

Με δεδομένη τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, την οποία βιώνουμε τα τελευταία χρόνια, πρέπει να μείνουμε προσηλωμένοι στον στόχο της ταχύτερης υλοποίησης όλων των έργων που έχουν ξεκινήσει, χωρίς καθυστερήσεις. Ταυτόχρονα, πρέπει να προχωρήσει η Κυβέρνηση στην υλοποίηση της ισοκατανομής των πληθυσμών των προσφύγων – μεταναστών, ώστε να μειωθεί το βάρος που σηκώνει τα τελευταία χρόνια η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Στα χρόνια της κρίσης, ζητούμενο για όλη την Ελλάδα είναι η ανάταξη της οικονομίας και η ανάπτυξη. Ο στόχος αυτός δεν μπορεί να αφορά αποκλειστικά στην Κεντρική Διοίκηση. Οι Περιφέρειες και οι Δήμοι έχουν καθήκον και ευθύνη να δημιουργήσουν προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, ενισχύοντας τις υπάρχουσες δομές και υποστηρίζοντας την επιχειρηματικότητα, τον τουρισμό και την αγροτική παραγωγή. Οι δυνατότητες υπάρχουν. Η πρόθεση είναι δεδομένη. Απομένει ένας ρεαλιστικός προγραμματισμός που θα είναι άμεσα υλοποιήσιμος. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ήδη, έχει θέσει τις βάσεις, για να πρωτοπορήσει σε ένα σχέδιο τοπικής ανάπτυξης με συνέργειες και πρωτοβουλίες, οι οποίες αφορούν σε όλα τα παραγωγικά μέλη των τοπικών κοινωνιών. Μόνο μόλις γίνουν ορατά τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών θα δοθεί νέα ώθηση και δυναμική στη συνολική προσπάθεια της χώρας. Μια προσπάθεια στην οποία χρειαζόμαστε όλοι.

4. Στρατηγικός Σχεδιασμός Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΛΤΣΑΣ

Εισαγωγή

Η Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας αποτελεί την ενεργειακή «καρδιά» της χώρας, λόγω του ορυκτού της πλούτου που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και των μεγάλων υδάτινων επιφανειών της. Είναι, επίσης, σημαντική γεωπολιτικά περιφέρεια, καθώς αποτελεί την πύλη εισόδου της χώρας προς τα Βαλκάνια και την Ευρώπη. Αυτό, σε συνδυασμό με την πίεση που δέχεται, ως προς τις επιχειρήσεις από τις όμορες χώρες, καθιστά επιτακτική ανάγκη την ενίσχυση της ανάπτυξης της περιοχής, αλλά και το άπλωμα της διασυνοριακής συνεργασίας, καθώς και τη βελτίωση της προσπελασιμότητας.

Κυρίαρχο μέλημα όλων των τοπικών φορέων και θεσμών είναι η δημιουργία και η διατήρηση μίας ανταγωνιστικής περιφερειακής οικονομίας με βιώσιμες θέσεις εργασίας, οι οποίες εξασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή με σεβασμό πάντα στο περιβάλλον.

Περιγραφή προβλημάτων.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή είναι πολλά, αν και βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε μια τροχιά πιο θετική από το παρελθόν. Αυτά είναι συνοπτικά τα εξής:

1. Πανευρωπαϊκά υψηλή ανεργία και ειδικότερα των νέων.

Το πρόβλημα εντείνεται από την οικονομική κρίση και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που θα δημιουργούσαν θέσεις εργασίας. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν υψηλό ενεργειακό κόστος λόγω του κλίματος της περιοχής, την απόσταση από τις αγορές, αλλά και αδικίες όσον αφορά στις κοινοτικές ενισχύσεις. Συγκεκριμένα, επειδή ο ορισμός μιας περιοχής ως πλούσιας γίνεται από την Ε.Ε. βάσει του Α.Ε.Π. της κάθε περιοχής, η δραστηριότητα της ΔΕΗ στην περιοχή επιδρά, ώστε να εμφανίζεται η φτωχότερη στην πραγματικότητα περιφέρεια της χώρας ως πλούσια. Αυτό το γεγονός περιορίζει τα ποσοστά ενισχύσεων που θα μπορούσαν να λάβουν οι επιχειρήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους δυσκολεύονται να αναπτυχθούν, ώστε να μειώσουν με τις προσλήψεις την ανεργία.

2. Περιβαλλοντική επιβάρυνση της περιοχής λόγω της εξορυκτική δραστηριότητας χρόνων.

Η ΔΕΗ μπορεί να έχει δημιουργήσει θέσεις εργασίας στα λιγνιτωρυχεία, αλλά, ταυτόχρονα, έχει δημιουργήσει και περιβαλλοντικά προβλήματα. Η αποκατάσταση του περιβάλλοντος έχει γίνει τμηματικά, έχει αργήσει ή και δεν έχει γίνει καθόλου σε κάποιες περιοχές. Η πρόταση να ενταχθούν οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις σε ένα εθνικό σχέδιο και όχι να παραμένουν ουσιαστικά στη διακριτική ευχέρεια της εταιρείας πρέπει να εξεταστεί σοβαρά.

3. Μετεγκαταστάσεις οικισμών με μεγάλο κόστος σε βάρος της ανάπτυξης.

Για τις μετεγκαταστάσεις των οικισμών που επηρεάζονται από τη λιγνιτική δραστηριότητα μέχρι στιγμής χρησιμοποιούνται πόροι από το ΠΕΠ, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, αν η εταιρεία που δημιουργεί εξαρχής την ανάγκη μετεγκατάστασης αναλάμβανε, ως ωφείλει, και το κόστος αυτής και, μάλιστα, με συγκεκριμένο πλάνο, ώστε οι νέοι οικισμοί να είναι πιο βιώσιμοι και από τους προηγούμενους.

4. Υποστελέχωση και υποχρηματοδότηση των δομών υγείας.

Τα νοσοκομεία της περιοχής και ιδιαίτερα αυτό της Φλώρινας και της Κοζάνης παρουσιάζουν τεράστιες ελλείψεις και σε προσωπικό και σε μηχανήματα. Η ποιότητα ζωής των κατοίκων επηρεάζεται αισθητά και μετρήσιμα από αυτές τις ελλείψεις και, αν θέλουμε να μιλάμε για μια περιφέρεια που αναπτύσσεται, οφείλουν να αντιμετωπιστούν.

5. Δύσκολη οδική σύνδεση και χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού.

Η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, λόγω λαθών σχεδιασμού της Εγνατίας και Ιονίας Οδού, είναι από τις περιοχές με ελλιπή οδική σύνδεση ταχείας κυκλοφορίας, ενώ το φυσικό ανάγλυφο της περιοχής έχει οδηγήσει σε χωριά με μεγάλο φυσικό κάλλος αλλά σοβαρή έλλειψη πληθυσμού.

6. Εξάρτηση από το λιγνίτη, τη ΔΕΗ, και τα λεγόμενα τρίμηνα.

Η προετοιμασία για τη μεταλιγνιτική εποχή έπρεπε να έχει, ήδη, ξεκινήσει, αλλά αποτελεί πρόβλημα η νοοτροπία εξάρτησης των εργαζομένων από τα τρίμηνα και τα τετράμηνα της ΔΕΗ, γεγονός που, αφενός οδηγεί στην περιορισμένη επαγγελματική κινητικότητα, ειδικά των νέων, αφετέρου στη μονόπλευρη ανάπτυξη της περιοχής, κάτι που μακροπρόθεσμα λειτουργεί αρνητικά για το ΑΕΠ της περιοχής.

Αναπτυξιακοί στόχοι

Ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει ένα κεντρικό πυλώνα στην υλοποίηση του, ο οποίος είναι το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της νέας προγραμματικής περιόδου. Αυτό έχει δύο βασικές προτεραιότητες: να αναπτύξει την επιχειρηματικότητα και να καταπολεμήσει τη φτώχεια.

Πιο συγκεκριμένα, η αξιοποίηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ), αλλά και όλων των προγραμμάτων, δεν πρέπει να έχει σκοπό «την απορρόφηση για την απορρόφηση», αλλά την κατανομή των κονδυλίων με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργήσει ανάπτυξη με βιώσιμη προοπτική. Σε αυτό η Περιφέρεια δεσμεύεται, για παράδειγμα, τα οδικά έργα και τα έργα υποδομής να σχεδιαστούν με βάση τις πραγματικές ανάγκες της περιοχής και όχι το τι βολεύει τον εκάστοτε εργολάβο. Με τέτοιες οικονομίες που μπορούμε να πετύχουμε θα υπάρξει δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν δράσεις στους εξής τομείς:

Παιδεία:

Με το Πανεπιστήμιο της Κοζάνης και την επικείμενη λύση και του ρυμοτομικού σχεδιασμού του Πανεπιστημίου της Φλώρινας, μπορούμε να μιλήσουμε για ένα εκπαιδευτικό κέντρο, που σκοπό του θα έχει την προσέλκυση φοιτητών και ερευνητών από τις γειτονικές χώρες, αλλά και την ανάπτυξη συνεργασιών με άλλα ιδρύματα και φορείς της ευρύτερης περιοχής.

Έξυπνη εξειδίκευση:

Ανάπτυξη της βιομηχανίας γουνοφόρων ζώων με σεβασμό στο περιβάλλον, αλλά και ανάδειξη των ντόπιων προϊόντων με ονομασία προέλευσης, καθώς και ανάδειξη των τοπικών συμφώνων ποιότητας. Διασυνοριακές επιχειρήσεις και clusters θα δώσουν την απαραίτητη ώθηση.

Θερμοκηπιακά πάρκα:

Στις περιοχές όπου υπάρχει δίκτυο τηλεθέρμανσης υπάρχει τεχνικά η δυνατότητα δημιουργίας θερμοκηπιακών μονάδων, οι οποίες θα λειτουργούν με συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με αυτές άλλων χωρών, όπως, για παράδειγμα, της Ιταλίας.

Σχεδιασμός της μεταλιγνιτικής εποχής:

Το φυσικό κάλλος της περιοχής και ο καθορισμός των χρήσεων γης είναι τα δύο απαραίτητα στοιχεία για να καθορίσουμε τον τρόπο που θα σχεδιαστεί η μεταλιγνιτική περίοδος στην ευρύτερη περιοχή. Το πρώτο υπάρχει και μπορεί με την κατάλληλη χρηματοδότηση να πυροδοτήσει την τουριστική ανάπτυξη, το δεύτερο, όμως,

χρειάζεται απαραίτητα να ολοκληρωθεί, ώστε να υπάρξει τρόπος να αναπτυχθεί πολύπλευρα η περιοχή. Επίσης, η Σχολή Πυροσβεστών και το Εθνικό Κέντρο Πολιτικής Προστασίας θα συμβάλλουν στη διαφοροποίηση της απασχόλησης στην περιοχή.

Στρατηγικό σχέδιο αντιμετώπισης της φτώχειας:

Δομές κοινωνικής αλληλεγγύης και καταγραφή των ανέργων έχουν γίνει στην περιοχή με πρωτοποριακό τρόπο από την αρχή της κρίσης και πρέπει να συνεχιστεί και να στηριχτεί η λειτουργία τους.

Υγεία: Η μεταφορά των αρμοδιοτήτων διαχείρισης των θεμάτων υγείας στην Περιφέρεια, όπως ήδη προβλέπει ο Καλλικράτης, θα απελευθερώσει τη δυναμική της Περιφέρειας και θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος υγείας.

Ανταποδοτική αύξηση τέλους λιγνίτη και θεσμοθέτηση τέλους ύδατος:

Η αύξηση του τέλους ανάπτυξης, του τέλους λιγνίτη, από 0,5 στο 1,2% θα πρέπει να υποστηριχθεί από το Κοινοβούλιο, ως ένα δίκαιο αίτημα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και των φορέων της. Η θεσμοθέτηση τέλους ύδατος, δηλαδή, ειδικού τέλους ΑΠΕ, λόγω της δημιουργίας και λειτουργίας των μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών στην περιοχή, σε ποσοστό 3% επί της προ του ΦΠΑ τιμής πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας από τα υδροηλεκτρικά, αποτελεί πάγιο αίτημά της Περιφέρειας.

Εγγειοβελτιωτικά έργα

Λειτουργική ολοκλήρωση των εγγειοβελτιωτικών έργων, όπως τα αρδευτικά έργα, εκεί όπου κατασκευάστηκαν ταμιευτήρες, αναδασμοί και παράλληλα έργα αναδασμών που θα κάνουν βιώσιμη την αγροτική ανάπτυξη της περιοχής.

Οδικά έργα:

Η ολοκλήρωση του κάθετου άξονα Νίκης Φλώρινα-Πτολεμαΐδα – Κοζάνη - Λάρισα και του άξονα Σιάτιστα - Ιεροπηγή - Κρυσταλλοπηγή στην Εγνατία θεωρείται επιβεβλημένη και θα πρέπει να ενταχθούν στο πρόγραμμα «Συνδέοντας την Ευρώπη». Το ίδιο και η ολοκλήρωση του στρατηγικού σχεδιασμού για τον ηλεκτροκίνητο σιδηρόδρομο και ειδικότερα, το τμήμα Φλώρινα – Κοζάνη – Καλαμπάκα - Ηγουμενίτσα, με πρόβλεψη συνδέσεων με Καστοριά, Κοζάνη και Γρεβενά, τα οποία, επίσης, θα πρέπει να ενταχθούν και στο πρόγραμμα «Συνδέοντας την Ευρώπη».

5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΙΧΕΛΗΣ

A. Εισαγωγή

Στην έκθεση που ακολουθεί θα επιχειρηθεί να δοθεί μία σαφής εικόνα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια της Ηπείρου και με ποιο τρόπο αυτά μπορούν να μετατραπούν σε παραγωγικά πλεονεκτήματα, με τον κατάλληλο σχεδιασμό.

Η Ήπειρος αποτελεί αναμφισβήτητα μία περιφέρεια με ιδιαίτερη γεωμορφολογία. Η ιδιαιτερότητά της αυτή διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της περιοχής, οι οποίες στην ολότητά τους δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ιδανικές. Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία του χώρου συντελεί στο να βρίσκεται η Ήπειρος σε δυσμενή θέση, όσον αφορά στις παραγωγικές διαδικασίες και τα μέσα που απαιτούνται, προκειμένου να επιτευχθεί σταθερή και προσοδοφόρα ανάπτυξη του πρωτογενούς, κατά κύριο λόγο, τομέα. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε στατιστικές μελέτες για την ανεργία η Ήπειρος βρίσκεται στην πρώτη θέση.

Το ίδιο το γεωμορφολογικό περιβάλλον μπορεί όμως να αποτελέσει και το εφελτήριο για την υιοθέτηση αναπτυξιακών πολιτικών, οι οποίες θα προσδώσουν στην Περιφέρεια της Ηπείρου γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης. Βασικά στοιχεία, τα οποία θα αναλυθούν εκτενέστερα παρακάτω, για να στεφθεί με επιτυχία το αναπτυξιακό εγχείρημα για την περίοδο 2015 – 2019, είναι το ανθρώπινο δυναμικό, μέσα από έξυπνες εξειδικεύσεις, η συνεχής τεκμηρίωση των προτάσεων και των σχεδίων που λειτουργούν σε όφελος των τοπικών κοινωνιών, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία στη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή και η προστασία του αναμφισβήτητου περιβαλλοντικού κάλλους και του ζωικού αποθέματος που διαθέτει η εν λόγω περιφέρεια.

Προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα του παρελθόντος, όπου οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί εμφανίζονταν να χωλαίνουν στο στάδιο της απορροφητικότητας, με ποσοστό απορρόφησης μόλις το 57% για την περιφέρεια της Ηπείρου, καλό θα ήταν να δοθεί προτεραιότητα στις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε αγροτικής περιοχής, με στόχο τη συνολική της αναδιάρθρωση και όχι την ένταξή της σε προγράμματα και αναπτυξιακούς μηχανισμούς πρακτικά ανεφάρμοστους ή εν μέρει εφαρμόσιμους. Για να καταστεί δυνατό ένα τέτοιο είδους εγχείρημα θα χρειαστεί μελετημένα και αναλυτική καταγραφή των τρεχόντων χρηματοδοτικών μηχανισμών και

πού αυτοί αποσκοπούν, με ταυτόχρονη παρουσίαση των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την υλοποίησή τους, προκειμένου οι προτάσεις και οι στοχεύσεις για το 2016-2020 να παραμείνουν ρεαλιστικές και σε μεγαλύτερο ποσοστό υλοποιήσιμες.

B. Περιγραφή Προβλημάτων

1. Το ορεινό ανάγλυφο της Ηπείρου, το οποίο αποτελεί και τη βασική της ιδιαιτερότητα, προκαλεί δυσκολίες στη γρήγορη ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Δημιουργεί ακριβότερα κοστολόγια στην παραγωγή γάλακτος για παράδειγμα, σε σχέση με πεδινές περιοχές της Ευρώπης.

2. Η διαχείριση ζωικών αποβλήτων αποτελεί πλέον συμπαγές πρόβλημα για την πρόοδο της αειφόρου ανάπτυξης στην περιοχή της Ηπείρου.

3. Η διαιώνιση δύο ταχυτήτων όσον αφορά στη διαχείριση του αγροτικού τομέα, όπου αναδεικνύεται η επιχειρηματικότητα, ως σύνολο, με έδρα τα μεγάλα κέντρα παραγωγής της Ηπείρου, και στον σχετικό παραγκωνισμό συνεταιρισμών μικρότερου, αλλά ποιοτικά ισάξιου, βεληνεκούς.

4. Η έλλειψη κινήτρων για τις νεότερες γενιές να παραμείνουν – ή και να ενταχθούν - στον αγροτικό χώρο, καθώς οι υποδομές πρόνοιας και παιδείας σε πολλές περιοχές της Ηπείρου είναι υποβαθμισμένες και, δυστυχώς, μη ανταγωνιστικές με αντίστοιχες που λειτουργούν σε αστικά κέντρα. Ταυτόχρονα, οι αναπτυξιακοί ορίζοντες παραμένουν «θολοί» και δυσμενείς, καθώς μονάδες παραγωγής από το εξωτερικό τείνουν να προτιμώνται, πλέον, έναντι των ελληνικών παραγωγικών μονάδων.

Γ. Προτάσεις

* Δημιουργία και ανάδειξη σταθερού επιχειρησιακού σχεδιασμού για την περίοδο 2015-2019. Πιο συγκεκριμένα, όσο το δυνατόν πιο ισορροπημένη και εντατική αξιοποίηση όλων των υπαρχόντων χρηματοδοτικών μέσων, με γνώμονα την αδιάληπτη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις αποφάσεις της περιφέρειας. Ως αναπόσπαστο κομμάτι για την ομαλή λειτουργία και, εν τέλει, επιτυχία οποιουδήποτε επιχειρησιακού πλάνου, καθίσταται απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή των επαγγελματιών και λοιπών ενδιαφερόμενων φορέων στην περιφέρεια της Ηπείρου, μέσω συστηματικής ανάδειξης των άμεσων αναγκών και προβλημάτων που ανακύπτουν στον πρωτογενή – αλλά και στον τριτογενή τομέα, μέσω του τουρισμού – και τη συλλογική κατάθεση προτάσεων, οι οποίες σκόπιμο είναι να προκύπτουν μέσα από την προσωπική και καθημερινή τριβή των τοπικών ομάδων σε όλα τα ανωτέρω.

Λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες και αναμφισβήτητα δυσμενείς οικονομικές συνθήκες για την Ελλάδα, όσον αφορά στους χρηματοδοτικούς φορείς, μέσω των οποίων μπορεί το σύνολο των περιφερειών να αποκομίσει πόρους, για να μπορέσει να προχωρήσει στην υλοποίηση αναπτυξιακών πλάνων, διαφαίνεται μονόδρομος ο συγκερασμός διαφορετικών επενδυτικών μηχανισμών, αλλά και η συνεχής και στενή συνεργασία μεταξύ των περιφερειών που εμφανίζουν κοινά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, επομένως και κοινά προβλήματα στη διαχείριση και εκμετάλλευση των παροχών του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Παράδειγμα τέτοιων ενεργειών είναι η ταυτόχρονη αξιοποίηση χρηματοδοτικών μηχανισμών, οι οποίοι προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον κρατικό προϋπολογισμό, αλλά και πρωτοβουλιών, οι οποίες προκύπτουν μέσω διεθνών διαγωνισμών.

* Η ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας μέσω της πληροφορικής τεχνολογίας και καινοτόμων ιδεών. Υπάρχουν, πλέον, αναρίθμητες δυνατότητες εκμάθησης και δια βίου μάθησης προς νέες τεχνολογικές μεθόδους αξιοποίησης του πρωτογενούς τομέα και θα ήταν σκόπιμο να δοθεί προτεραιότητα στη συνεχή και επαρκή συμμετοχή εκπροσώπων από αγροτικούς συνεταιρισμούς, τόσο σε σεμινάριο όσο και σε επιμορφώσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό. Στόχος τέτοιου είδους προγραμμάτων είναι να εμπλουτίζονται οι γνωσιακοί ορίζοντες των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα, προκειμένου να γίνεται σταδιακά πιο εύκολη, υπολογίσιμη και κατανοητή η υπηρεσία που μπορούν να προσφέρουν οι νέες τεχνολογικές μέθοδοι στην εκμετάλλευση του πρωτογενούς τομέα.

Υπάρχει πληθώρα αγροτικών συνεταιρισμών, ανά τον κόσμο, με παρόμοιο κλίμα και μορφολογία εδάφους, με τους οποίους η ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών θα διευκόλυνε πιθανότατα την παραγωγική διαδικασία. Ταυτόχρονα, η συμμετοχή σε τέτοιου είδους δρώμενα, ακόμα και σε χώρες ευρωπαϊκές, οι οποίες κατακλύζονται κατά κύριο λόγο από πεδινές εκτάσεις, αλλά είναι τεχνολογικά προηγμένες, ελληνικών αντιπροσωπειών από το Υπουργείο, ως θεσμικό φορέα, αλλά και αγροτών, θα βοηθούσε, τόσο στην προώθηση των ελληνικών προϊόντων όσο και στην ενημέρωση των προαναφερθέντων για νέα συστήματα και παραγωγικές διαδικασίες.

* Η Προστασία περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να αποτελέσουν κεντρικό άξονα του επιχειρηματικού σχεδιασμού της Ηπείρου, προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα στον φυσικό πλούτο της περιοχής, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης, τόσο του εξωτερικού όσο και του εσωτερικού τουρισμού. Στην κατεύθυνση αυτή έχει κινηθεί μέχρι σήμερα το έργο Μονάδας Επεξεργασίας Αστικών Στερεών Αποβλήτων και στο πλαίσιο του Interreg IPA CBC «Ελλάδα-Αλβανία 2014-2020» και έχει υποβληθεί πρόταση χρηματοδότησης για το έργο Μονάδα Κομποστοποίησης για την Περιφερειακή Ενότητα Άρτας.

Έχει γίνει, πλέον, ευρέως γνωστό ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν και θα αποτελέσουν ακόμη περισσότερο στο μέλλον βασική πηγή χρηματοδότησεων και αναπόσπαστο κομμάτι αναπτυξιακών πολιτικών, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως. Θα ήταν σκόπιμο η ελληνική περιφέρεια να μη μείνει αμέτοχη στις εν λόγω εξελίξεις και να καταρτιστούν αναλυτικές λίστες, με τους πόρους και τις δυνατότητες της εκάστοτε περιοχής, προκειμένου να αποκατασταθεί και να ενισχυθεί το φυσικό τους κάλλος, αλλά και η αποδοτικότητα των ενεργειακών μορφών που μπορούν να συμμετάσχουν στην παραγωγική διαδικασία.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, θα μπορούσε να δοθεί κατευθυντήρια γραμμή για την τροφοδοσία της περιφέρειας με φυσικό αέριο και τη σύνδεση της Περιφέρειας Ηπείρου με το σιδηροδρομικό δίκτυο, δηλαδή την ένταξη του έργου Ηγουμενίτσα – Ιωάννινα-Καλαμπάκα ή εναλλακτικά Ηγουμενίτσα – Ιωάννινα-Κοζάνη.

* Η ενίσχυση υποδομών και μεταφορών, με στόχο την εξυπηρέτηση των λειτουργικών αναγκών και την αναβάθμιση της λιμναίας συγκοινωνίας των Ιωαννίνων με σύγχρονες ηλεκτροκίνητες δομές πλοιαρίων, με παράλληλο εκσυγχρονισμό των σταθμών μετεπιβίβασης. Πιο συγκεκριμένα, η αποπεράτωση του Λιμένα Ηγουμενίτσας, η αποπεράτωση του Άξονα της Αμβρακίας Οδού και η αποπεράτωση του Αεροδρομίου Ιωαννίνων. Τα ανωτέρω αποτελούν έργα που θα αναβαθμίσουν την εικόνα της Ηπείρου, τόσο σε τουριστικό επίπεδο, καθώς η πρόσβαση, πλέον, θα είναι πολύ πιο εύκολη, όσο και σε εμπορικό/αγροτικό επίπεδο, καθώς οι μετακινήσεις προϊόντων θα μπορούν να γίνονται σε μικρότερο χρόνο και με μειωμένο κόστος.

* Η ενίσχυση υποδομών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης, προκειμένου να αναβαθμιστούν οι συνθήκες διαβίωσης στην Ήπειρο και να περιοριστεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, η ανάγκη των νέων να εγκαταλείπουν την εν λόγω περιοχή και να εγκαθίστανται σε αστικά κέντρα. Η αναβάθμιση των σχολικών και νοσοκομειακών μονάδων στην περιφέρεια της Ηπείρου θα αποτελούσε θεμέλιο λίθο στη διάθεση ορισμένων νέων να ασχοληθούν επαγγελματικά και καινοτόμα με τις πρωτογενείς παραγωγικές μονάδες της περιφέρειας, αναβαθμίζοντας με τη σειρά τους πάσης φύσης παραγωγικές διαδικασίες. Το Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων, για παράδειγμα, ήδη, αποτελεί πόλο έλξης για μεγάλη μερίδα νέων, οι οποίοι, όμως, προσκρούουν στις ελλιπείς δυνατότητες των μονάδων πρόνοιας και υγείας, προκειμένου να ενθαρρυνθούν για την παραμονή τους στην περιφέρεια.

* Συνεχής διεκδίκηση για χρηματοδοτήσεις έργων διαφύλαξης φυσικών πόρων και έργων κοινής στρατηγικής, όπως τουριστικός τομέας, θαλάσσιες μεταφορές, αλιεία και άλλα.

Δ. Συμπεράσματα

Κάνοντας ανασκόπηση, τόσο των αναγκών όσο και των προβλημάτων, που μαστίζουν τον αγροτικό τομέα στην Περιφέρεια της Ηπείρου, δημιουργείται η αίσθηση ότι σε ολόκληρη την Ελλάδα - και ιδιαίτερα στις περιοχές με κοινά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά - ανακύπτει η ανάγκη επικοινωνίας και διαπεριφερειακής συνεργασίας. Τόσο η Ήπειρος όσο και η Στερεά Ελλάδα έχουν μεγάλες ορεινές εκτάσεις, οι οποίες και προκαλούν τις δυσμένειες, αλλά και τον φυσικό πλούτο που περιγράφηκε παραπάνω. Αποτελεί, πλέον, ανάγκη, οι κατευθυντήριες γραμμές και αναπτυξιακές πολιτικές να συνασπίσουν και να προωθήσουν αυτού του είδους τις εκτάσεις, αλλά και οι συνεταιρισμοί και οι περιφέρειες να προβούν σε μία πιο συστηματική, συχνή και οργανωμένη συνεργασία, προκειμένου να γίνουν πιο αντιληπτά και, επομένως, πιο εύκολα επιλύσιμα τα προβλήματά τους.

Με τη δημιουργία κοινών οργανώσεων αγροτικής, ενεργειακής και τουριστικής παραγωγής, την ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και τεχνογνωσίας από τη μία περιφέρεια στην άλλη, θα μπορέσει η ελληνική περιφέρεια στο σύνολό της να οδηγηθεί σε ολική αναδιάρθρωση και όχι στη μεμονωμένη απορρόφηση χρηματοδοτήσεων, η οποία χωρίς στοχευμένο σχεδιασμό δεν είναι δυνατόν να αποδώσει τα μέγιστα. Ταυτόχρονα, η συνειδητοποίηση ότι - κοινό στοιχείο των προαναφερθέντων περιφερειών, αλλά και άλλων αντίστοιχων στην ελληνική επικράτεια - δημιουργούνται ανισότητες και ανισοκατανομές μέσα στους ίδιους τους κόλπους των περιφερειών, γεννά την ανάγκη για διεύρυνση των οριζόντων και του πολιτικού βάρους που καλείται να περιλάβει στους αναπτυξιακούς σχεδιασμούς του το σύνολο των περιφερειών και όχι κατ' ανάγκη και κατ' αποκλειστικότητα τα κέντρα αυτών.

6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΕΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Θεσσαλία **βρίσκεται** σε κεντρική-ανατολική θέση της ηπειρωτικής Ελλάδας. **Η στρατηγική γεωγραφική της θέση είναι εύκολα προσπελάσιμη**, καθώς συνδέεται με το βασικό οδικό και σιδηροδρομικό άξονα της χώρας, ενώ σε σχετικά μικρή απόσταση από το βόρειο όριό της διέρχεται η Εγνατία Οδός, κύριος άξονας σύνδεσης του ανατολικού με το δυτικό τμήμα της χώρας.

Μορφολογικά **αποτελείται** από εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις που περιβάλλονται από ορεινούς όγκους, καθώς και από ακτές και μικρό νησιωτικό σύμπλεγμα, γεωφυσικά χαρακτηριστικά που καθιστούν την περιοχή συγκριτικά πλεονεκτική.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας **περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες** Λάρισας, Μαγνησίας και Σποράδων, Καρδίτσας και Τρικάλων. Το οικιστικό της δίκτυο αποτελείται από, συνολικά, είκοσι (20), περίπου, αστικά και τουριστικά οικιστικά κέντρα, με ισχυρές μεσαίες προς μεγάλες πόλεις. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας απογραφής (2011), ο συνολικός πληθυσμός της ήταν 732.762 άτομα.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Για όποιον είχε την τύχη να επισκεφτεί κάποιο ή και περισσότερα μέρη της Περιφέρειας της Θεσσαλίας, είναι σίγουρο ότι είχε την ευκαιρία να δει και να θαυμάσει τον πλούσιο μορφολογικό πλούτο που κρύβει ο τόπος αυτός σε κάθε γωνία του. Από τα γραφικά χωριά του Πηλίου μέχρι την ανεπιτήδευτη ομορφιά του τοπίου της λίμνης Πλαστήρα, και από τη γραφική Ελάτη μέχρι τα Μετέωρα, η Περιφέρεια της Θεσσαλίας έχει να επιδείξει σπάνια τοπία φυσικού κάλους. Παρά τη φυσική του ομορφιά, ο τόπος αυτός αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και άμεσης βελτίωσης, ώστε να αξιοποιηθεί σύμφωνα και ανάλογα με τις ευρείες δυνατότητές του και να προσφέρει στους κατοίκους του το μέγιστο δυνατό του πλούτου που διαθέτει. Στη ενότητα αυτή, θα εξειδικευτούν αυτά τα επιμέρους καίρια ζητήματα που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια, όπως αυτά έχουν προκύψει από τις αναλύσεις, τις επιστημονικές και τις εκθέσεις των διάφορων φορέων, του Περιφερειάρχη και των Κοινοβουλευτικών Αντιπροσώπων, ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή στοχευμένων αναπτυξιακών πολιτικών, ικανών να οδηγήσουν σε μια βιώσιμη ανάπτυξη την περιοχή, με σεβασμό στο περιβάλλον. Η

διαχείριση του 35% των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 του ΕΣΠΑ γίνεται από τις Περιφέρειες και γι' αυτό είναι σημαντική η συνεργασία με αυτές.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που αντιμετωπίζει η Θεσσαλία είναι αυτό των **ΥΠΟΔΟΜΩΝ**, καθώς είναι μία περιοχή με έντονη γεωμορφολογική ποικιλία. Σύμφωνα με δήλωση του Περιφερειάρχη της Θεσσαλίας στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών τον Απρίλιο του 2016, από το νέο ΕΣΠΑ θα δαπανηθούν για υποδομές συνολικά 160 εκατ. ευρώ, ενώ, ήδη, τα 52 εκατ. ευρώ είναι δεσμευμένα για το έργο της **ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΣΗΣ** του σιδηρόδρομου. Είναι φανερό, επομένως, ότι το ποσό υπολείπεται των αναγκών της Περιφέρειας και δημιουργεί την ανάγκη σωστού καταμερισμού.

Γενικά, **το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας** χρειάζεται αναμόρφωση και άμεση σύνδεση με τον ορεινό της όγκο. Επίσης αντιμετωπίζει προβλήματα σε διάφορες περιοχές. Ενδεικτικά, η παλαιά εθνική οδός Λάρισας-Βόλου, η εθνική οδός Λάρισας – Φαρσάλων, οι δρόμοι που συνδέουν την Ελασσόνα με την Κοζάνη, την Κατερίνη και τη Δεσκάτη, καθώς και ο οδικός άξονας Τυρνάβου - Ελασσόνας, είναι μόνο μερικές από τις οδικές διασυνδέσεις, οι οποίες χρήζουν επείγουσας βελτίωσης. Ακόμη, επείγον και σημαντικό, είναι **οι κτηριακές ζημιές και οι καταπτώσεις δρόμων στο νησί της Σκοπέλου** λόγω πλημμυρών. Για τους κατοίκους στην Καλαμπάκα η ολοκλήρωση της γέφυρας της Διάβας. Η ολοκλήρωση του περιφερειακού δρόμου της πόλης του Βόλου, η ολοκλήρωση του περιφερειακού δρόμου της Ζαγοράς. Η διασύνδεση της Δυτικής Θεσσαλίας με την Ήπειρο και τη Δυτική Ελλάδα. Η ολοκλήρωση του σιδηροδρομικού δικτύου στη Θεσσαλία, με το τμήμα Καλαμπάκα-Ιωάννινα-Ηγουμενίτσα. Επιπροσθέτως, από τους τοπικούς φορείς έχει αναδειχθεί η ανάγκη αποκατάστασης της αγροτικής οδοποιίας με μικρά ταχύρρυθμα έργα, η οποία θα συμβάλλει και στην αποτελεσματική διαχείριση και βελτίωση των βοσκοτόπων, με την ολοκλήρωση των αρδευτικών έργων και τη διάνοιξη νέων αγροτικών δρόμων.

Περαιτέρω, πρόβλημα αποτελεί η περιορισμένη δυνατότητα άμεσων διεθνών συνδέσεων, λόγω **ελλειμματικών υποδομών στα λιμάνια της Περιφέρειας και της μη αξιοποίησης του αεροδρομίου, γεγονός που με τη σειρά του** δυσχεραίνει τη δυνατότητα συνδυασμένων μεταφορών.

Όσον αφορά τα εγγειοβελτιωτικά έργα, τις λιμνοδεξαμενές, την αντικατάσταση υπογείων φθαρμένων δικτύων κ.α. από τους φορείς της Περιφέρειας, έχει τονιστεί ότι σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότησή τους θα μπορούσε να διαδραματίσει το **Πρόγραμμα «Μπαλαταζής»**. Επιμέρους ζητήματα αναδείχθηκαν, η ολοκλήρωση του δικτύου άρδευσης της λίμνης Σμοκόβου, η υπογειοποίηση του δικτύου άρδευσης της λίμνης Πλαστήρα, καθώς και η κατασκευή διυλιστηρίων νερού για την ύδρευση των περιοχών Σοφάδων και Παλαμά, όπως και τα ζητήματα ύδρευσης και άρδευσης στις

περιοχές του Ριζόμυλου και του Στεφανοβίκειου, εξαιτίας των έργων στη λίμνη Κάρλα. Ακόμη, ζητήματα άρδευσης που υπάρχουν και σε πολλές περιοχές του Ανατολικού και Νότιου Πηλίου, με ιδιαίτερη μνεία στην εύρεση λύσης για τη διαρροή του Φράγματος **Παναγιώτικου**.

Επίσης, στην πρόσφατη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών με θέμα τη Θεσσαλία, αναδείχθηκαν, ως ζητήματα, **το πρόβλημα της υπερχειλίσης των υδάτων του Πηνειού** και των έργων που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την καταπολέμηση του φαινομένου, καθώς και τα έργα των **φραγμάτων στις περιοχές του Ενιπέα και του Μουζακίου**, όπως και η πορεία του έργου για την ολοκλήρωση και παράδοση του φράγματος της **Γυρτώνης**, καθώς ο μικρός ταμιευτήρας του Ρουφράκη Γυρτώνης, παρά τον μικρό αποθηκευτικό του όγκο, παίζει σημαντικό ρόλο στην τροφοδοσία της Κάρλας με την εκτροπή των υδάτων του Πηνειού, που σήμερα χύνονται στη θάλασσα. Η επαναδημιουργία της λίμνης Κάρλας μαζί με το φράγμα της Γυρτώνης θα εξασφαλίζουν την άρδευση 300 χιλιάδων στεμμάτων.

Για το **φράγμα Μεσοχώρας**, που αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα έργων (φράγμα Μεσοχώρας, αγωγός προσαγωγής 8 χλμ., υδροηλεκτρικός σταθμός Γλύστρας), όλοι δέχθηκαν ότι θέληση της Κυβέρνησης είναι να προωθηθούν οι διαδικασίες για τη λειτουργία του.

Όσον αφορά τώρα τα ζητήματα **στο σύστημα Πρωτοβάθμιας Υγείας** και τις τομές που είναι αναγκαίες να γίνουν στο πλαίσιο λειτουργίας του, σε περιφερειακό επίπεδο, θα διατεθούν μόνο 7 εκατ. ευρώ από το ΕΣΠΑ αυτής της περιόδου, με συνέπεια να υπάρχει δυσκολία στην επαρκή αντιμετώπιση των χρόνιων ζητημάτων που υπάρχουν.

Ένα άλλο ζήτημα, που προέκυψε εξαιτίας της έντονης προσφυγικής ροής, είναι **οι υποδομές των διαφόρων Κέντρων Φιλοξενίας προσφύγων**, με αναφορά του «Στρατοπέδου Ευθυμιόπουλος» στη Μάνδρα της Λάρισας.

Εξίσου μέριμνας και προσοχής χρήζει και η **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ** του τόπου, ως αποτελεσματικό μέτρο για την καταπολέμηση της ανεργίας. Βασική προτεραιότητα για την περιφέρεια είναι η χρησιμοποίηση χρημάτων από το τρέχον ΕΣΠΑ για τη **βελτίωση και τη μεγαλύτερη δυνατή ενίσχυση του Προγράμματος για τους νέους αγρότες, με την** ανάδειξη και την **ενδυνάμωση της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας**. Σημαντικό ζήτημα αποτελεί και η **ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής εν γένει**, μέσω των μέτρων σύνδεσης της αγροτικής με την κτηνοτροφική παραγωγή του τόπου και τη μετέπειτα άμεση σύνδεση και αλληλεπίδραση των κλάδων αυτών με τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ της περιοχής.

Στο τεράστιο ζήτημα της ανεργίας συμβάλλει και η **έλλειψη επαρκών υποδομών για τη στήριξη του τουρισμού της περιοχής μας, που διαθέτει πλούσιο φυσικό τοπίο και μπορεί να καλύψει όλες τις προτιμήσεις όλες τις εποχές του χρόνου.**

Επιπροσθέτως, η **μη ύπαρξη Τοπικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης,** δυσχεραίνει τις δυνατότητες συγκροτημένης και στοχευμένης προώθησης της εργασίας σε κλάδους της περιφέρειας που έχουν περισσότερο ανάγκη και, άρα, ευκαιρία απορρόφησης εργατικού δυναμικού.

Άλλα προβλήματα της Περιφέρειας της Θεσσαλίας, που έχουν αναδειχθεί από τους εκπροσώπους της και αποτελούν μείζονα θέματα που επηρεάζουν και αυτά με τον τρόπο τους την καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής, αποτελούν **ζητήματα κοινωνικά και εν γένει πολιτισμού, όπως η στήριξη των ΔΗΠΕΘΕ της Περιφέρειας, η ενίσχυση του αθλητισμού, είτε μέσω της χρηματικής ενίσχυσης των αθλητικών ομίλων του τόπου είτε μέσω της βελτίωσης των αθλητικών δομών της Περιφέρειας. Επιπλέον, η ενίσχυση των δομών ισότητας σε όλη την Περιφέρεια, με την αποτελεσματική λειτουργία Κέντρων Συμβουλευτικής Υποστήριξης Γυναικών Θυμάτων Βίας και άλλων ανάλογων δομών, αποτελεί αναγκαιότητα και ένδειξη ύπαρξης υψηλού πολιτισμικού και κοινωνικού επιπέδου στην περιοχή.**

Τέλος, η στήριξη και η **ανάγκη χρηματοδότησης των δομών ανακύκλωσης** στην περιοχή αποτελεί σημαντικό ζήτημα, καθώς οι δομές στα αστικά κέντρα της περιφέρειας χρήζουν ενίσχυσης, αλλά και στις μικρές ορεινές περιοχές υπάρχει η ανάγκη κατασκευής μικρών μονάδων βιολογικού καθαρισμού. Στον τομέα αυτό, σημαντικό ζήτημα αποτελεί και η διαμόρφωση του συστήματος διαχείρισης υγρών αποβλήτων.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Στο σημείο αυτό θα γίνει μία ξεχωριστή μνεία στα **σημαντικότερα ζητήματα,** τα οποία εντοπίζονται **στην περιοχή της Μαγνησίας,** όπως αυτά έχουν αναδειχθεί από τους εκπροσώπους της, και συγκεκριμένα στο σημαντικό πρόβλημα της **αυξημένης ανεργίας, που μαστίζει την περιοχή, ειδικά τον ιστό του πολεοδομικού συγκροτήματος του Βόλου, το οποίο χρήζει άμεσης πολιτειακής παρέμβασης.** Ένα άλλο ζήτημα, το οποίο συνδέεται άμεσα με το παραπάνω, είναι η ανάγκη άμεσης **ενίσχυση της πρωτογενούς παραγωγής του τόπου, αλλά και του τουρισμού,** καθώς ο Νομός Μαγνησίας διαθέτει ένα φυσικό και ευρύ πλαίσιο τουριστικής εκμετάλλευσης. **Η ανάδειξη του ζητήματος του αεροδρομίου της Αγχιάλου** και η τουριστική επαναχρησιμοποίησή του, άλλωστε, μπορεί να συμβάλλει

σημαντικά στην ενίσχυση του τουρισμού της περιοχής. Όσον αφορά **τα ζητήματα Υποδομών** στην ευρύτερη περιοχή της Μαγνησίας, βασικό πρόβλημα αποτελεί το οδικό δίκτυο της περιοχής με ενδεικτικά θέματα, την παλαιά εθνική οδό Λάρισας-Βόλου, την ολοκλήρωση του περιφερειακού δρόμου της πόλης του Βόλου, την ολοκλήρωση του περιφερειακού της Ζαγοράς και τη βελτίωση του δρόμου της κοινότητας του Ξουριχτίου. Επίσης, η αναβάθμιση του σιδηροδρομικού της δικτύου, ζητήματα **ύδρευσης και άρδευσης** στις περιοχές του Ριζόμυλου και του Στεφανοβίκειου, εξαιτίας των έργων στη λίμνη Κάρλα, όπως, επίσης, ζητήματα άρδευσης και σε πολλές περιοχές του ανατολικού και νότιου Πηλίου.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μετά την παρουσίαση των κύριων ζητημάτων που απασχολούν την Περιφέρεια της Θεσσαλίας, στην ενότητα, αυτή θα εξειδικευτούν και επιμέρους προτάσεις με στόχο την αναπτυξιακή πολιτική της περιοχής στο πλαίσιο του εφικτού, λόγω της οικονομικής ύφεσης, την οποία διέρχεται η χώρα.

Καταρχήν, θα ήθελα να επισημάνω ότι ο αναπτυξιακός σχεδιασμός θα πρέπει να στοχεύει στην υλοποίηση ενός συνδυασμού μικρών και μεσαίων έργων σε πολλούς τομείς παρέμβασης, όπως οι υποδομές, η ανακύκλωση, το περιβάλλον, η υγεία, η επιχειρηματικότητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, που είναι στους κύριους στόχους της Ευρώπης 2020, προκειμένου να γίνουν ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις σε κάθε περιοχή, έτσι ώστε να αναβαθμιστεί άμεσα το παραγωγικό δυναμικό της και να αλλάξει αποτελεσματικά και βιώσιμα το αναπτυξιακό «πεπρωμένο» της.

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ:

Όσον αφορά το **κεφάλαιο των Υποδομών**,

Θα πρέπει να εκπονηθεί μία ολοκληρωμένη και αναλυτική μελέτη από τους αρμόδιους περιφερειακούς φορείς, βασισμένη στις αρχές της αναγκαιότητας, αλλά και της σκοπιμότητας, η οποία εξειδικεύοντας τις τρέχουσες ανάγκες, θα διαμορφώσει τους στόχους και τις επόμενες δράσεις. Είναι σημαντικό να λειτουργήσουμε στοχευμένα από τη στιγμή που θα συμφωνήσουμε όλοι ότι **η Θεσσαλία μπορεί να αναπτυχθεί σε κόμβο εμπορικό και μεταφορικό**, αφού διαθέτει το μεγάλο της λιμάνι στο Βόλο, το οποίο συνδέει την Ελλάδα με την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, ενώ, παράλληλα, κατέχει ιδανική θέση στη κέντρο των θαλάσσιων οδών προς τη Νοτιανατολική Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. Επίσης, **διαθέτει και το αεροδρόμιο στη Νέα Αγχίαλο** της Μαγνησίας, οπότε με την **αναβάθμιση του οδικού και σιδηροδρομικού της δικτύου** και τη **δημιουργία συνδυασμένων μεταφορών**, η Θεσσαλία μπορεί να εδραιώσει, τόσο πανελλαδικά όσο και στην Ευρώπη, τη θέση της,

ως ένας **κόμβος εμπορευματικός**. Επιπλέον, ένα αναπτυγμένο δίκτυο συνδυασμένων μεταφορών θα ωθήσει στην **περαιτέρω ανάπτυξη και του τουριστικού μας προϊόντος**, γιατί η Θεσσαλία είναι μία Περιφέρεια με πλούσιο φυσικό τοπίο και ανεξάντλητη φυσική ομορφιά, η οποία με τη σωστή διαχείριση είναι ικανή να προσφέρει αναβαθμισμένο και ποιοτικό τουρισμό σε 12μηνη βάση, αφού έχει και ιστορία και πολιτισμό. Ακόμη, η Θεσσαλία - εξαιτίας του Πανεπιστημίου και των άλλων τεχνικών και επιστημονικών δομών που διαθέτει - είναι ικανή να υποστηρίξει και να προωθήσει και εναλλακτικά είδη τουρισμού, όπως ο **συνεδριακός τουρισμός**, που μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική, αλλά και πολιτισμική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Εξάλλου, η **επένδυση στις τουριστικές δυνατότητες της Θεσσαλίας** μπορεί να οδηγήσει στην **αναβάθμιση των περιοχών της, στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και στην καταπολέμηση της ανεργίας**, μέσω της απασχόλησης σε τουριστικές εγκαταστάσεις.

Σύμφωνα με τα παραπάνω

Πρώτον

Θα πρέπει να στοχεύσουμε στη βελτίωση του οδικού δικτύου, για να ενισχυθεί η αξιοποίηση των τουριστικών περιοχών. Το Πήλιο είναι ένας από τους πιο σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς. Η σύνδεση και η αναβάθμιση, επομένως, του οδικού του δικτύου με τις πεδινές περιοχές θα διευκόλυνε τη μετακίνηση και θα αύξανε την τουριστική επισκεψιμότητα σε πολλές περιοχές με φυσική ομορφιά, αλλά και σε άλλες με ιστορική σημασία, όπως το μαρτυρικό χωριό της Δράκειας Πηλίου, του οποίου το οδικό δίκτυο χρήζει αναβάθμισης. Η αναβάθμιση του οδικού δικτύου θα διευκόλυνε, επίσης, και τη μετακίνηση σε περιοχές με μεγάλη αγροτική παραγωγή, όπως η Ζαγορά, για την οποία είναι επιτακτική η ανάγκη ολοκλήρωσης του περιφερειακού, λαμβανομένου υπόψη, μάλιστα, του γεγονότος ότι, ήδη, επίκειται η έγκριση του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την έναρξη των εργασιών ασφαλτοστρώσεως του Δήμου Ζαγοράς - Μουρεσίου. Επίσης, μείζον θέμα είναι η **ολοκλήρωση της περιφερειακής οδού του Βόλου**. Πάνω σε αυτό θα πρέπει να προχωρήσει η προμελέτη των τεχνικών έργων στο **τμήμα από τη θέση Μπουρμπουλήθρα μέχρι τον κόμβο Λαρίσης**, μήκους, περίπου, 3.500 μέτρων για την είσοδο στην πόλη, το οποίο θα αποτελέσει και τη βασική πύλη εισόδου και εξόδου προς το λιμάνι του Βόλου και θα πρέπει να ενταχθεί η ολοκλήρωσή του στο ΕΣΠΑ 2014-2020. Όπως, επίσης, αναφορικά με **το έργο «ΟΔΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ ΠΗΛΙΟΥ, ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΑΓΡΙΑ- ΑΦΕΤΕΣ»**, θα πρέπει να συνεχιστούν οι μελέτες και η ένταξη, σε πρώτη φάση, για ολοκλήρωση στο ΕΣΠΑ του τμήματος της παράκαμψης του περιφερειακού, τουλάχιστον, από την Αγριά μέχρι το Μαλάκι, μήκους, περίπου, 6,5χλμ..

Δεύτερον

Είναι φανερό ότι η **βελτίωση των υποδομών ηλεκτροκίνησης και του εκσυγχρονισμού του σιδηροδρομικού δικτύου της Θεσσαλίας** θα πρέπει να αποτελέσει βασική κατεύθυνση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιφέρειας, καθώς έτσι διευκολύνεται η μετακίνηση μεταξύ των περιοχών της περιφέρειας και η βέλτιστη τουριστική αξιοποίησή τους.

Με βάση αυτό, η **ολοκλήρωση της ηλεκτροκίνησης Βόλου-Λάρισας** με την παράκαμψη του S του σιδηρόδρομου στην περιοχή της Νέας Ιωνίας, που κατακερμάτιζε τον οικιστικό ιστό του πολεοδομικού συγκροτήματος Βόλου - Νέας Ιωνίας και ήταν αιτία πολλών δυστυχημάτων, και η νέα χάραξη της διαδρομής από τον σταθμό του Βόλου προς τον σιδηροδρομικό σταθμό του Λατομείου μέσω της ΑΒΙΠΕ, που έχει δρομολογηθεί, θα δώσει **νέες δυνατότητες σύνδεσης του λιμανιού με το κεντρικό σιδηροδρομικό δίκτυο**. Επιπροσθέτως, το σιδηροδρομικό δίκτυο της πόλης είναι αναγκαίο να επεκταθεί και να υπάρξει **σύνδεση του λιμανιού με το αεροδρόμιο της Αγχιάλου και το λιμάνι του Αλμυρού**.

Τρίτον.

Θα πρέπει να στοχεύσουμε στη μέγιστη δυνατή **αξιοποίηση του αεροδρομίου της Αγχιάλου**, με 12μηνη λειτουργία, αύξηση των διεθνών πτήσεων και έναρξη πτήσεων εσωτερικού, που θα αναβαθμίσει την περιφέρεια και θα επεκτείνει τους τουριστικούς της ορίζοντες. Είναι μείζονος σημασίας η περιφέρεια να συμβάλλει στην αναγνωρισιμότητά του, συνεισφέροντας στην προσπάθεια που θα κάνει και ο υπό σύσταση φορέας, που θα αποτελείται από επιμελητήρια και ξενοδοχειακές ενώσεις για την προβολή της περιοχής της Θεσσαλίας και του αεροδρομίου. Πρόκειται για **ένα αεροδρόμιο που είναι το μοναδικό στην ηπειρωτική Κεντρική Ελλάδα πάνω στον οδικό άξονα Αθήνας - Θεσσαλονίκης** και το οποίο - τονίζω - είναι **το μοναδικό που βρίσκεται σε απόσταση μόλις μισής ώρας από ένα μεγάλο λιμάνι**. Ένα αεροδρόμιο που έχει, ήδη, έργα υποδομής 80 εκατομμυρίων, και που διαθέτει τρεις από τους μεγαλύτερους διαδρόμους προσγείωσης-απογείωσης περιφερειακού αεροδρομίου, με δυνατότητα στάθμευσης πέντε μεγάλων αεροσκαφών τύπου «Μπόινγκ 737» και 80 μικρών αεροσκαφών.

Τέταρτο

Η **πλήρης και βέλτιστη αξιοποίηση του μεγάλου λιμανιού** της περιφέρειας αποτελεί επιτακτική ανάγκη, τόσο για την τουριστική όσο και για την εν γένει εμπορική -οικονομική αναβάθμιση της περιοχής και την αύξηση της απασχόλησης. **Το λιμάνι του Βόλου** βρίσκεται δίπλα στον άξονα της διεθνούς οδικής και σιδηροδρομικής γραμμής που συνδέει την Ελλάδα με την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, ενώ, παράλληλα, κατέχει ιδανική θέση στη κέντρο των θαλάσσιων οδών προς τη

Νοτιανατολική Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο. Επομένως, με βάση τη σημαντική γεωστρατηγική του θέση, οφείλει να διατηρεί το βλέμμα στραμμένο, τόσο στις εθνικές όσο και στις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές από και προς τις ανατολικές χώρες, **θέτοντας ως προτεραιότητα την ανάπτυξη του τομέα των συνδυασμένων μεταφορών**, αναζητώντας τους κατάλληλους στρατηγικούς εταίρους.

Στο πλαίσιο της ανάδειξης της περιφέρειας και της ενίσχυσης της οικονομίας της περιοχής και της τοπικής παραγωγής, μείζονος σημασίας είναι η δημιουργία ενός **ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**, με στόχο τη βελτίωση του περιφερειακού επιχειρηματικού και οικονομικού περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Θεσσαλίας. Τα εμπορευματικά κέντρα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας με την παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών μέσω της δημιουργίας κόμβων διαμετακόμισης των αγροτικών προϊόντων, της δημιουργίας κέντρων ελέγχου και τυποποίησης, καθώς και μέσω της βελτίωσης της ιχνηλασιμότητας, δηλαδή, της ικανότητας παρακολούθησης και ανίχνευσης της προέλευσης ενός προϊόντος κατά τη διάρκεια της παραγωγής και διακίνησής του. Πρωτεύοντες στόχοι της δημιουργίας εμπορευματικού κέντρου αποτελούν: 1) η αύξηση των τοπικών οικονομικών εσόδων και των ευκαιριών απασχόλησης, 2) η αύξηση της ελκυστικότητας της περιφέρειας και 3) η ενοποίησή της σε μεγαλύτερα μεταφορικά δίκτυα και πιο ανεπτυγμένες οικονομικά περιοχές. Τη δημιουργία εμπορευματικού κέντρου θα πρέπει, φυσικά, να συνοδεύει και το **ανάλογο σιδηροδρομικό δίκτυο**, το οποίο θα μπορεί να υποστηρίξει τις μεταφορτώσεις των εμπορευμάτων και τη διακίνηση των προϊόντων σε όλη την περιφέρεια.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας (2003), καθώς και το υπό έγκριση Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος Οικιστικού Συγκροτήματος Βόλου, προτείνουν **ως χώρο διερεύνησης** για τη δημιουργία εμπορευματικού κέντρου στη Θεσσαλία, αρχικά, **τη ζώνη Βελεστίνο - Αχίλλειο**, έτσι ώστε να διαμορφωθεί ο άξονας ανάπτυξης Λάρισας -Βόλου, ο οποίος, στη συνέχεια, θα επεκταθεί στην υπόλοιπη Θεσσαλία, μέσω του οδικού, σιδηροδρομικού δικτύου και του λιμανιού. Άλλωστε, η δημιουργία «**Θεσσαλικού Εμπορευματικού Κέντρου**» περιλαμβάνεται στον περιφερειακό προγραμματικό σχεδιασμό της Κυβέρνησης, όπως έχει δηλώσει ο ίδιος ο Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Όπως καταδείχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, σημαντικά προβλήματα ύδρευσης και άρδευσης απασχολούν πολλές περιοχές της περιφέρειας και, ως εκ

τούτου, επιβάλλεται μια ολοκληρωμένη μελέτη και ένα πρόγραμμα στον τομέα διαχείρισης των υδάτινων πόρων της, το οποίο θα εξειδικεύει επιμέρους λύσεις και δράσεις που θα σέβονται το περιβάλλον, ώστε να διαμορφωθεί ένα σύστημα ορθής και αναλογικής διοχέτευσης υδάτων σε όλες στις περιοχές και με τον τρόπο αυτό να επιτευχθεί **υδάτινη αυτονομία** για όλη την περιφέρεια. Μείζονος σημασίας η ολοκλήρωση των όλων έργων της ανασύστασης της λίμνης Κάρλας, που, ευτυχώς, η Κυβέρνηση κατάφερε να μην απενταχθεί το έργο και το οποίο θα δώσει λύσεις στην άρδευση των περιοχών. Επίσης, στο **νότιο Πήλιο** θα πρέπει να δοθεί, τελικά, λύση στις διαρροές που παρουσιάζει το φράγμα Παναγιώτικο, με αποτέλεσμα, ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες, να παρουσιάζονται προβλήματα στην ύδρευση. Το συγκεκριμένο φράγμα υδροδοτεί το παραλιακό μέτωπο του νοτίου Πηλίου από τα Καλά Νερά μέχρι το Τρίκερι και, μάλιστα, υπήρχε μελέτη επέκτασης της υδροδότησης και στο βόρειο άξονα, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των χωριών της οροσειράς του νοτίου Πηλίου, δηλαδή από την περιοχή της Λαμπινούς μέχρι την περιοχή του Πλατανιά. **Το ανατολικό Πήλιο** αντιμετωπίζει προβλήματα άρδευσης και θα εξυπηρετούσε πολύ να δημιουργηθούν κλειστά κυκλώματα, ώστε να μην χάνεται το νερό στη θάλασσα.

Άποψή μας είναι ότι θα πρέπει να γίνεται **ορθολογική χρήση των υδατικών αποθεμάτων**, με τη δημιουργία μικρών φραγμάτων και ταμιευτήρων για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα από τον χειμερινό πλεόνασμα, που πολλές φορές πλημμυρίζει κάθε χειμώνα διάφορες περιοχές και τα νερά αυτά χάνονται, με περιορισμό των αντλήσεων και μη ανόρυξη νέων γεωτρήσεων, δράσεις που σταδιακά θα μας οδηγήσουν σε μία αρμονική με τη φύση και το περιβάλλον ζωή, αλλά και σε κοινωνική δικαιοσύνη, σε σχέση με την πρόσβαση στο νερό. **Η κατασκευή λοιπών μικρών ταμιευτήρων στον Πηνειό** και τους παραποτάμους του θα μπορούσε να ολοκληρωθεί σε μικρό χρονικό διάστημα με άμεσα ευεργετικά αποτελέσματα στους υδροφορείς.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΠΛΕΓΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το αναπτυξιακό σχέδιο αφορά την ενεργειακή/περιβαλλοντική/παραγωγική ανασυγκρότηση των Σποράδων. Στόχος είναι οι Σποράδες να διαμορφωθούν σε «**πράσινα**» νησιά, όχι μόνο από την πλευρά της ηλεκτρικής ενέργειας (όπως προβλεπόταν στο προηγούμενο ΕΣΠΑ), αλλά σχετικά με **όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους**. Η «πράσινη» οικολογική διαμόρφωση των **δραστηριοτήτων των Σποράδων** θα οδηγήσει σε **θετικό υδατικό ισοζύγιο** για τα νησιά αυτά και σε πολύτιμη εξοικονόμηση χρημάτων.

ΑΝΕΡΓΙΑ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Όλες οι παραπάνω δράσεις και πρωτοβουλίες, πέρα από τους πρωτογενείς τους στόχους, αποσκοπούν και σε ένα κοινό παρανομαστή, την **οικονομική αναβάθμιση της Περιφέρειας, την κοινωνική συνοχή και την καταπολέμηση της ανεργίας**. Στόχος είναι μέσα από τις παραπάνω κρατικές παρεμβάσεις και τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, να δημιουργηθούν **νέες θέσεις εργασίας** και να τονωθεί, συνολικά, όλη η παραγωγική δραστηριότητα της Περιφέρειας. Θα πρέπει, **λοιπόν, να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες με σκοπό τη στήριξη νέων καινοτόμων δράσεων για την ενίσχυση της απασχόλησης, αλλά και της ανταγωνιστικότητας**. Για τον σκοπό αυτό, **τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα** καλούνται να διαδραματίσουν έναν σημαντικό ρόλο και να συνδιαμορφώσουν ένα ευρύ πλαίσιο στήριξης, που να στοχεύει στην ίδρυση, αλλά και την αναμορφωμένη λειτουργία των υφιστάμενων επιχειρήσεων, προσαρμοσμένων στο σημερινό τεχνολογικό περιβάλλον. **Η υποστηρικτική συμμετοχή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας** μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειάς μας. Ήδη, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών σημείωσε μεγάλη ανάπτυξη και κάνει πολύ σημαντικά βήματα στη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων. Έχουμε την τύχη να διαθέτουμε ένα από τα καλύτερα πανεπιστήμια της Ελλάδας. Ένα πανεπιστήμιο που, πέρα από κέντρο για την παροχή εκπαίδευσης, τη διάχυση και ανταλλαγή γνώσεων, **μπορεί να λειτουργήσει και ως καταλύτης για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και συνεργασίας διαφορετικών επιχειρήσεων, μπορεί να αναδειχθεί σε σημαντικό φορέα παραγωγής εξειδικευμένης γνώσης**. Στο πλαίσιο, λοιπόν, υλοποίησης των στρατηγικών στόχων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αναφορικά με την έρευνα και την καινοτομία, αλλά και της συνέχισης και εδραίωσης της αναπτυξιακής πορείας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, **εξαιρετικά σημαντική είναι η μελέτη του Κέντρου Έρευνας Τεχνολογικής και Επιχειρηματικής Καινοτομίας**, για την αποκατάσταση/ανακατασκευή κτιρίου στην έδρα του Π.Θ. στον Βόλο, προκειμένου να ενοποιηθεί μεγάλο μέρος των ερευνητικών φορέων στη Θεσσαλία και να ενισχυθεί η σύζευξη της έρευνας με την επιχειρηματική καινοτομία.

Επιπλέον, για τον εντοπισμό και την προώθηση εργαλείων και πολιτικών ενίσχυσης της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας στην Περιφέρειά μας, κομβικό στοιχείο αποτελεί και **η δημιουργία στοχευμένων cluster καινοτομίας**, που θα συνδέσουν άμεσα το ερευνητικό δυναμικό του Πανεπιστημίου με τις παραγωγικές δυνάμεις της περιοχής, για την προώθηση νέων τεχνολογιών, τεχνικών και καλών πρακτικών και για την ανάδειξη και υποστήριξη νέων επιχειρηματικών ιδεών, στα πλαίσια επιδοτούμενων προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Από την παραπάνω ανάλυση καθίσταται φανερό ότι η Περιφέρεια της Θεσσαλίας χρήζει μίας **συνολικής αναπτυξιακής τομής**, με πολλαπλούς στόχους, σε ένα ευρύ και συνολικό πλαίσιο. Στο πεδίο των **υποδομών**, με την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου και με το σύστημα διαχείρισης των υδάτινων πόρων, στο πεδίο της **παραγωγικής δραστηριότητας**, με τη δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου, την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και την επένδυση στην τοπική παραγωγή, στον τομέα του **τουρισμού**, με την καλύτερη αξιοποίηση του λιμένα του Βόλου και την αναβάθμιση του αεροδρομίου της Αγχιάλου και, εν τέλει, στο πεδίο της **απασχόλησης**, με την τόνωση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της Περιφέρειας θα πρέπει να στοχεύει στην καλύτερη δυνατή ανάδειξη των δυνατοτήτων του όμορφου αυτού τόπου. Η Θεσσαλία διαθέτει όλα τα εφόδια για να εξελιχθεί σε κοιτίδα αγροτικής παραγωγής, εμπορίου, τουρισμού και τεχνογνωσίας για την κεντρική Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της θα πρέπει να στοχεύει στη μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων της και στην αναβάθμιση της ζωής των Θεσσαλών.

7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Χ. ΦΩΚΑΣ

A. Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι μια καθαρά νησιωτική περιφέρεια, αποτελούμενη από 32 νησιά με συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ. και 207.855 μόνιμους κατοίκους το 2011, το 1,93% του πληθυσμού της χώρας.

Η οικονομία της παρουσιάζει τα τελευταία είκοσι χρόνια μια σχετικά σταθερή πορεία ανάπτυξης, που στηριζόταν στην ανάκαμψη του τουρισμού παγκοσμίως και τη σταθερή εγχώρια ζήτηση, ενώ η γεωγραφική της θέση προσδιορίζει και τον ρόλο της στο μεσογειακό και ευρωπαϊκό χώρο και, ειδικότερα, στον θαλάσσιο άξονα Αδριατικής – Ιονίου.

Όμως, οι επιπτώσεις από την παρατεταμένη οικονομική κρίση, που πλήττει τη χώρα τα τελευταία χρόνια, είναι εμφανείς στα μεγέθη του ΑΕΠ, του διαθέσιμου εισοδήματος ή της ανεργίας.

Η κατάσταση αυτή αποτυπώνεται στην κατάταξη της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (ΠΙΝ), μόλις στην 249η θέση ανάμεσα στις 262 ευρωπαϊκές Περιφέρειες και στην 7η θέση των 13 ελληνικών Περιφερειών, με βάση το δείκτη «περιφερειακής ανταγωνιστικότητας».

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, σύμφωνα με τους περιφερειακούς λογαριασμούς της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2012 παράγει το 1,8% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της χώρας. Μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά της περιφέρειας στον τριτογενή τομέα (ποσοστό συμμετοχής 1,9%), ενώ σημαντικά χαμηλότερη είναι η συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα (ποσοστό συμμετοχής 1,8%) και ιδιαίτερα χαμηλή του δευτερογενούς τομέα (ποσοστό συμμετοχής 0,95%).

Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων φαίνεται η σημαντική συνεισφορά του τριτογενούς τομέα στην συνολική ΑΠΑ (88,64%), σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας (82,48%), ενώ ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό 7,56% (έναντι 13,83% της χώρας) και ο πρωτογενής τομέας με 3,80% (έναντι 3,69% της χώρας).

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2014-2020

Σε μια εποχή όπου οι εθνικοί πόροι χρηματοδότησης υστερούν ή ακόμη απουσιάζουν, μείζον ζήτημα για την ΠΙΝ είναι το γεγονός πως στις 31/8/2014

βρισκόταν στην τελευταία θέση μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας, ως προς την απορρόφηση και την αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων και, ιδίως, του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013.

Σύμφωνα με την εισήγηση του Περιφερειάρχη κ. Γαλιατσάτου, η κατάσταση αυτή έχει πλέον ανατραπεί, συμβάλλοντας στην επίτευξη του εθνικού στόχου με 98% κάλυψη και στην πλήρη αξιοποίηση της κοινοτικής συνδρομής για το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ με υπερκάλυψη 105,9%. Στα μέσα του 2015, η ΠΙΝ φέρεται να ήταν σε ετοιμότητα και προχώρησε στην ενεργοποίηση της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, για την οποία το ΠΕΠ Ιονίων είναι **227 εκατομμύρια ευρώ**.

Όσον αφορά στο Π.Ε.Π., οι προτεραιότητες της ΠΙΝ δομούνται σε πέντε άξονες, όπως παρουσιάστηκαν στην Επιτροπή:

Άξονας 1: *Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών* (σε τομείς της «έξυπνης εξειδίκευσης»), που ενισχύει με 23,7 εκατ. ευρώ συνολικά:

-την «έρευνα και την καινοτομία με 4,5 εκατ. ευρώ (για υποδομές και προγράμματα έρευνας και ανάπτυξη συνεργασιών ερευνητικών κέντρων με επιχειρήσεις), μέσω του Θεματικού Στόχου -1-

-την «πρόσβαση σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών» με 5 εκατ. ευρώ (για τη δημιουργία εφαρμογών σε τομείς, όπως η ψηφιακή προβολή, ο πολιτισμός και η τηλεφωντία), μέσω του Θεματικού Στόχου -2- και

-τη «βελτίωση ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων» με 14,2 εκατ. ευρώ (για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στους 4 τομείς της «έξυπνης εξειδίκευσης», τη δικτύωση και τη συνεργασία των επιχειρήσεων και την υποστήριξή τους στο να καινοτομούν), μέσω του Θεματικού Στόχου -3-

Άξονας 2: *Προστασία του Περιβάλλοντος και Αειφόρος ανάπτυξη, που ενισχύει με 89,2 εκατ. ευρώ συνολικά:*

-την «υποστήριξη της μετάβασης σε μία οικονομία χαμηλών ρύπων» με 12,3 εκατ. ευρώ (για συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας στις δημόσιες υποδομές και την κατοικία) μέσω του Θεματικού Στόχου -4- και

-την «προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, καθώς και την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων» με 10,2 εκατ. ευρώ (για αντιπλημμυρική και αντιπυρική προστασία και διαχείριση θαλάσσιας ρύπανσης, σεισμικού κινδύνου κ.λπ.), μέσω του Θεματικού Στόχου -5-

-την «προστασία του περιβάλλοντος και την αποδοτική χρήση των πόρων» με 66,7 εκατ. ευρώ (για τα στερεά απόβλητα των μικρών νησιών, τα συστήματα υδροδότησης, τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, την προστασία της βιοποικιλότητας, τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, καθώς και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας), μέσω του Θεματικού Στόχου -6-. **Η Επιτροπή παραμένει προσηλωμένη στην ανάγκη επίτευξης βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης, με ανάδειξη των τοπικών χαρακτηριστικών (ηθών, εθίμων, εορτών), της πολιτισμικής ιδιοπροσωπείας του τόπου.**

Άξονας 3: *Ενίσχυση υποδομών μεταφορών, που ενισχύει με 35,3 εκατ. ευρώ συνολικά:*

-την «προώθηση των βιώσιμων μεταφορών» με 35,3 εκατ. ευρώ (για τη βελτίωση βασικών οδικών δικτύων και λιμενικών υποδομών που συνδέονται με τα ΔΕΔ-Μ), μέσω του Θεματικού Στόχου -6-. **Είναι σαφές πως πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στη βελτίωση του οδικού δικτύου σε όλα τα νησιά, τόσο για τους μόνιμους κατοίκους όσο και για τις αυξημένες ανάγκες κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Παράλληλα, προσοχή πρέπει να δοθεί στην περαιτέρω βελτίωση της ενδοεπικοινωνίας μεταξύ των Ιόνιων Νησιών, με σταθερές, τακτικές, ποιοτικές και οικονομικές υπηρεσίες μεταφοράς.**

Άξονας 4: *Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, που ενισχύει με 42,6 εκατ. ευρώ συνολικά:*

-την «προώθηση της κοινωνικής ένταξης» με 21,1 εκατ. ευρώ (υποδομές υγείας και πρόνοιας) μέσω του Θεματικού Στόχου -9-. **Η Επιτροπή ζητά την άμεση ενίσχυση των δομών υγείας στα Ιόνια Νησιά, την επαρκή στελέχωσή τους με ιατρικό και διοικητικό προσωπικό, την άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων σε μέσα και αναλώσιμα υλικά. Κοινός τόπος είναι η αποτελεσματική υγειονομική προστασία όλων των πολιτών των Ιονίων και των επισκεπτών τους.**

-την «επένδυση στην εκπαίδευση» με 21,5 εκατ. ευρώ (υποδομές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), μέσω του Θεματικού Στόχου -10-. **Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στα Ιόνια Νησιά και, εν γένει, σε όλη τη νησιωτική χώρα στον τομέα της πρόσληψης εκπαιδευτικών και της επαρκούς κάλυψης των όποιων κενών.**

Άξονας 5: *Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων, που ενισχύει με 31,9 εκατ. ευρώ συνολικά:*

-την «προώθηση της απασχόλησης» με 2,4 εκατ. ευρώ (για τη βελτίωση της πρόσβασης των ανέργων στην απασχόληση και την υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων σε τομείς της «έξυπνης εξειδίκευσης») και

-την «προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας» με 29,5 εκατ. ευρώ (για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, την κοινωνική ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων, όπως οι ΡΟΜΑ, την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος ΑμεΑ και γυναικών-θυμάτων βίας, τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και την υλοποίηση τοπικών στρατηγικών απασχόλησης σε απομονωμένες περιοχές), μέσω του Θεματικού Στόχου -9- (ΕΚΤ).

Η Επιτροπή Περιφερειών στηρίζει τις προτάσεις που κατέθεσε η ΠΙΝ για την υλοποίηση πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας και των κοινωνικών διακρίσεων. Συγκεκριμένα, ενθαρρύνουμε τους στόχους που έχουν τεθεί για:

- *Τη δημιουργία δικτύου διευρυμένων κοινωνικών υπηρεσιών σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, με κάλυψη και περιθωριοποιημένων ομάδων, όπως οι ΡΟΜΑ.*
- *Τη Δημιουργία Κέντρων Κοινότητας: από ένα στους τέσσερις μεγάλους δήμους (Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλονιά και Ζάκυνθο) και ακόμη ένα στον Δήμο Ιθάκης, με σχετική πρόβλεψη στις προδιαγραφές, λόγω της ιδιαιτερότητάς του ως μικρό νησί.*
- *Τη συμπλήρωση και συνέχιση της λειτουργίας κοινωνικών δομών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και συγκεκριμένα:*
 1. Πέντε δομές Κοινωνικών Πανοτοπωλείων και συσσιτίων: δύο στην Κέρκυρα και από μία σε Λευκάδα, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.
 2. Τέσσερις δομές Κοινωνικών Φαρμακείων: από μία σε Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.
 3. Κέντρα Ημέρας Αστέγων: η ενίσχυση της υπάρχουσας δομής στη Κέρκυρα και, σε δεύτερη φάση, η δυνατότητα συνδυασμού της εν λόγω δομής με υπνωτήρια αστέγων σε μικρά διαμερίσματα, με επιδότηση ενοικίου.
- *Τη λειτουργία δομών για την υποστήριξη ειδικών ομάδων πληθυσμού για την καταπολέμηση διακρίσεων λόγω αναπηρίας:*
 1. Τέσσερις δομές Κέντρων Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας ΑμεΑ στην υπάρχουσα δομή της Κέρκυρας και από μια νέα δομή σε Λευκάδα, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.
 2. Την υλοποίηση Στέγης Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ, με τη λειτουργία τεσσάρων δομών των τεσσάρων ατόμων από μία σε Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.
- *Την παροχή φροντίδας σε άλλες ευπαθείς ομάδες:*
 1. Πέντε δομές Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων: δύο στη Κέρκυρα και από μία σε Κεφαλλονιά, Ζάκυνθο και Λευκάδα.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να καταβληθεί για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των κατοίκων των μικρών νησιών στα Ιόνια, με το σχεδιασμό και την υλοποίηση βασικών υποδομών. **Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους.**
- Αναβάθμιση δημόσιων υπηρεσιών στα Ιόνια Νησιά.
- Ενίσχυση λιμενικών υποδομών.
- Δημιουργία νέων μαρίνων.
- Ενίσχυση της συγκοινωνιακής σύνδεσης και με τις γειτονικές χώρες.
- Μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των χερσαίων οδικών αξόνων, όπως η Εγνατία οδός, που έχει, ήδη, συμβάλει καταλυτικά στην ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος, και η Ιόνια οδός, που, ουσιαστικά, και υπό την προϋπόθεση της δημιουργίας των απαιτούμενων συνδέσεων, θα λειτουργήσει και ως χερσαίος άξονας ενδοεπικοινωνίας της περιφέρειας σε συνδυασμό με τις λειτουργούσες «οριζόντιες» θαλάσσιες συνδέσεις.
- Εφαρμογή του μεταφορικού ισοδυναμίου για τη δραστική μείωση του κόστους μεταφοράς στην ενδοεπικοινωνία των νησιών.
- Κοινή προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί **για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου**, η επίτευξη της οποίας απαιτεί διεύρυνση των συνεργειών με τους τοπικούς φορείς για τη δημιουργία και προσφορά του κατάλληλου τουριστικού προϊόντος, με κοινό στόχο την τόνωση της τοπικής οικονομίας και την καταπολέμηση της ανεργίας. Στενά συνδεδεμένη με την ανάπτυξη του τουρισμού είναι και η δρομολόγηση υδροπλάνων, μέσω των οποίων θα υπάρξουν πολλαπλά οφέλη, κυρίως στην τοπική οικονομία, αλλά και στην ανάπτυξη αξιόπιστης σύνδεσης των Ιονίων Νήσων, τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλους προορισμούς στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και στην ενίσχυση της εξωστρέφειας. Η Επιτροπή Περιφερειών επικροτεί τις προσπάθειες της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων για την αδειοδότηση και δημιουργία υδατοδρομίων στη Λευκάδα και την Κεφαλλονιά, σε στενή συνεργασία με τα κατά τόπους Λιμενικά Ταμεία. **Αντιλαμβανόμαστε ως εξαιρετικά σημαντικό να συμπληρωθεί άμεσα το δίκτυο των υδατοδρόμων**, που αυτή τη στιγμή περιλαμβάνουν μόνο την Κέρκυρα και σε λίγο διάστημα και τους Παξούς, με νέα υδατοδρόμια σε Μεγανήσι, Λευκάδα, Ιθάκη, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο. Κοινός στόχος είναι να ενταχθούν όλα τα Ιόνια Νησιά στο δίκτυο υδατοδρόμων.
- Ανάδειξη, ως κυρίαρχου στοιχείου, του νησιωτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας Ιονίων και, μέσα από αυτόν, πλήρη αξιοποίηση όλων των Ευρωπαϊκών Κανονισμών (επιδότηση προϊόντων και πρώτων υλών). **Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αντιμετωπίζει και αυτή τις συνέπειες της έλλειψης, κατ' ουσία,**

μιας ολοκληρωμένης νησιωτικής πολιτικής, που θα έπρεπε εδώ και δεκαετίες να έχει χαραχθεί και να εφαρμόζεται σε μια χώρα με το ανάγλυφο της Ελλάδας.

- Στήριξη της εκπαίδευσης και στις τρεις βαθμίδες της. Ανάδειξη του Ιόνιου Πανεπιστημίου και του ΤΕΙ Ιονίων σε πυλώνες της τέχνης και της επιστήμης στην Ελλάδα και τον κόσμο.
- Ανάδειξη του ναυταθλητισμού και του αθλητισμού, γενικότερα, και αξιοποίησή του ως ένα ακόμη συνδετικό στοιχείο της Περιφέρειας Ιονίων.
- Διαχείριση των οικονομικών πόρων με τον πιο δίκαιο και διαφανή τρόπο, για την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινωνίας, με κοινωνικά κριτήρια και αναπτυξιακή προοπτική.
- Προστασία του μοναδικού φυσικού περιβάλλοντος.

8. ΗΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Η ταυτότητα της Περιφέρειας Δ.Ε.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Π.Δ.Ε.) είναι η 4^η σε πληθυσμό περιφέρεια της χώρας με 679.796 κατοίκους (απογραφή 2011) και η 6^η σε έκταση (11.336 τ. χλμ). Ο πληθυσμός της Περιφέρειας μειώθηκε μεταξύ των ετών 2001-2011 κατά 41. 745 κατοίκους με το μεγαλύτερο μέρος να προέρχεται από την Ηλεία (21.221 κατοίκους), κυρίως λόγω των επιπτώσεων της καταστροφικής πυρκαγιάς του 2007.

Είναι από τις πλέον φτωχές περιφέρειες της χώρας, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ 13.431 ευρώ, 9η στην κατάταξη μεταξύ των 13 περιφερειών και με ενδοπεριφερειακές ανισότητες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ Αχαΐας 15.040, Αιτωλοακαρνανίας 12.243, Ηλείας 11.988).

Η συμμετοχή της Π.Δ.Ε. στο σχηματισμό της συνολικής Εθνικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας βρίσκεται στο 4,72%, με ανομοιογενή συμμετοχή των Π.Ε. (2,39 % Αχαΐα, 1,33% Αιτωλοακαρνανία, 0,99% Ηλεία).

Για την ταυτότητα της Π.Δ.Ε. αξίζει να σημειωθεί, ότι αντίθετα με το πολύ χαμηλό ποσοστό συμμετοχής της στην Εθνική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, η αξία της φυτικής παραγωγής αντιστοιχεί στο 10,56 της Εθνικής Αξίας και της ζωικής παραγωγής στο 11,84 αντίστοιχα.

Η Π.Δ.Ε. εμφανίζει συνολικά υψηλή παραγωγική συγκέντρωση στον πρωτογενή τομέα και μέτρια, προς υψηλή, συγκέντρωση στον εμπορικό-μεταφορικό-αποθηκευτικό-τουριστικό κλάδο, ενώ επιμέρους περιοχές της εμφανίζουν υψηλή συγκέντρωση στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό.

Τα ποσοστά ανεργίας τα τελευταία χρόνια είναι από τα υψηλότερα στη χώρα, συνεχώς αυξανόμενα 31,3% το Β΄ τρίμηνο του 2016, το υψηλότερο στην Ελλάδα, έναντι 27,8 % το αντίστοιχο τρίμηνο του 2015.

Η Π.Δ.Ε. έχει την ιδιαιτερότητα να αποτελεί ένα τμήμα του συνολικού κορμού της Δυτικής Ελλάδας, όπως προσδιορίζεται γεωγραφικά, κατακερματισμένη, όμως, μεταξύ δύο ιστορικών περιοχών, της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας, οι οποίες επικοινωνούν μεταξύ τους, σχεδόν αποκλειστικά, μέσω της Γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Π.Δ.Ε.

Τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα της Π.Δ.Ε. είναι: οι τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, με κύριο συντελεστή παγκόσμιας εμβέλειας την Αρχαία Ολυμπία, η

κομβική θέση της Πάτρας ως δυτική πύλη της χώρας, η ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, η λειτουργία υψηλής στάθμης πανεπιστημιακών σχολών (τρία πανεπιστήμια και ΑΤΕΙ) και Ερευνητικών Ινστιτούτων διεθνούς εμβέλειας, πλούσιο υδάτινο δυναμικό (το πλουσιότερο της χώρας), περιβαλλοντικοί πόροι προστατευόμενοι από διεθνείς συμβάσεις (NATURA, RAMSAR), ισχυρή και πολυδιάστατη παραγωγική βάση στον πρωτογενή τομέα και με ανοιχτή την προοπτική της εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων.

Παράλληλα, είναι εμφανή τα μειονεκτήματα που εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στα εξής: χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, χωρικά κατακερματισμένη Περιφέρεια, χαμηλή παραγωγικότητα πρωτογενούς τομέα με τα γνωστά διαρθρωτικά προβλήματα, χαμηλά ποσοστά απασχόλησης και υψηλά ποσοστά ανεργίας, ενδοπεριφερειακές ανισότητες, έλλειψη ολοκληρωμένων υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων, έλλειψη κλειστών αυτοκινητόδρομων και σύγχρονου σιδηροδρομικού δικτύου, έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου, δύσκολη προσπελασιμότητα ορεινών περιοχών, χρόνια αποδιάρθρωση βιομηχανίας, αδυναμία παραμονής τουριστικού ρεύματος.

Οι στρατηγικοί στόχοι της Π.Δ.Ε.

Οι στρατηγικοί στόχοι της Π.Δ.Ε. με βάση το πενταετές επιχειρησιακό σχέδιο που παρουσίασε στην Επιτροπή μας ο περιφερειάρχης κ. Απόστολος Κατσιφάρας, συνοψίζονται στα παρακάτω 6 σημεία:

1. Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής με στοχευμένες δράσεις και βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών στην υγεία, πρόνοια, παιδεία - Δια βίου μάθηση, αθλητισμό.
2. Ενίσχυση και ανασυγκρότηση παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας με βιώσιμη ανάπτυξη.
3. Στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.
4. Ανάδειξη τουριστικού προϊόντος της Δυτικής Ελλάδας σε διασύνδεση με τους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους της περιοχής μας.
5. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων.
6. Βελτίωση διοικητικής λειτουργίας οργανισμού (και οργανισμών) Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στην κατεύθυνση χάραξης και υλοποίησης διακριτής περιφερειακής πολιτικής.

Η διατύπωση της στρατηγικής και ο προσδιορισμός των γενικών στόχων βασίστηκε στην ολοκληρωμένη προσέγγιση και αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και στην επισήμανση και πρόταση αντιμετώπισης

των αδυναμιών του εσωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας, με παρεμβάσεις οργανωτικής και διοικητικής αλλαγής.

Έτσι, για την προγραμματική περίοδο 2014-2019 οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας καθορίστηκαν ως εξής:

- Η σμίκρυνση του εύρους των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και η προώθηση της Περιφέρειας ως ενιαίου οικονομικού και κοινωνικού χώρου (δημιουργία «περιφερειακής συνείδησης»).
- Η επίτευξη υψηλής ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας, η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στην αγορά εργασίας (ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής) και βελτίωση της δημόσιας διοίκησης.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Η Ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, ως οργανισμών, και η βελτίωση των σχέσεών της με τους πολίτες τους.

Οι ανωτέρω αναπτυξιακές προτεραιότητες συνείπναι στον προσδιορισμό του αναπτυξιακού οράματος για τη Δυτική Ελλάδα που διατυπώθηκε ως εξής:

Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συμπεριλαμβάνονται 370, περίπου, έργα/δράσεις, συνολικού προϋπολογισμού 1,582 δισ. ευρώ, με κατανομή χρηματοδότησης, τα έτη 2016-2019, 1,511 δισ. ευρώ. Οι 370, περίπου, δράσεις κατανέμονται στις υποδομές με 117 έργα/δράσεις ακολουθούμενες από την Αγροτική Ανάπτυξη με 77, Υγεία – Πρόνοια με 28, Τουριστική Ανάπτυξη με 26 και Ευρωπαϊκά προγράμματα με 23 έργα/δράσεις.

Όσον αφορά στην κατανομή των προϋπολογισμών, προηγούνται οι υποδομές με 599 εκατ. ευρώ, έπονται αγροτική ανάπτυξη 432 εκατ. ευρώ, επενδύσεις στην επιχειρηματικότητα με 190 εκατ. ευρώ, διοικητική αποτελεσματικότητα. Προστασία και ανάδειξη περιβάλλοντος, Υγεία Πρόνοια κλπ.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2014-2019 χρηματοδοτείται από τις εξής πηγές:

- Εθνικούς πόρους, όπου συμπεριλαμβάνονται το εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (κυρίως υπόλοιπα επενδυτικού σκέλους προηγούμενων ετών), λοιποί εθνικοί πόροι, μεταβιβαστικές πληρωμές κ.λπ..

- Συγχρηματοδοτούμενους πόρους ΕΣΠΑ από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας 2014-2020.
- Συγχρηματοδοτούμενους πόρους ΕΣΠΑ από τομεακά προγράμματα Υπουργείων.
- Πόρους Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.
- Πόρους από Ευρωπαϊκά Προγράμματα εκτός ΕΣΠΑ.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Η υλοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Π.Δ.Ε. με στόχο την βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, την άρση των ανισοτήτων και την υπέρβαση των παραδοσιακών αδυναμιών, των μειονεκτημάτων και στρεβλώσεων, που όξυνε η παρατεταμένη κρίση, οφείλει να επικεντρωθεί στα παρακάτω σημεία:

Τον κρίσιμο συντελεστή για την αναπτυξιακή «απογείωση» της Π.Δ.Ε. αποτελούν οι συγκοινωνιακές υποδομές, καθώς επηρεάζουν άμεσα -αν όχι αποκλειστικά- την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου, των παραλιών και ορεινών όγκων, την ένταξη των λιμανιών (Αστακός – Αίγιο – Πάτρα – Κυλλήνη –Κατάκολο) σε ολοκληρωμένο δίκτυο μεταφορών, την αξιοποίηση της Πάτρας, ως Δυτική Πύλη Εισόδου στη χώρα, το επιχειρείν γενικά και τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων.

Επομένως, θα χρειαστεί συγκέντρωση πόρων και δυνάμεων και κυρίως ανάληψη πρωτοβουλιών, σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να ανατραπούν τα «βαρίδια» της ανάπτυξης που αφορούν και συνδέονται με τον ανολοκλήρωτο Δυτικό Οδικό Άξονα (από Ηγουμενίτσα μέχρι Καλαμάτα), τον αποκλεισμό της Ηλείας (και των εξυπηρετούμενων Νήσων του Ιονίου) από το Εθνικό Οδικό Δίκτυο της Πελοποννήσου, την εγκατάλειψη των σιδηροδρομικών υποδομών, την έλλειψη αεροπορικών γραμμών (επιβατική και εμπορική χαμηλού κόστους) και στους τρεις νομούς της Περιφέρειας, την προβληματική διαπεριφερειακή επικοινωνία (με τις όμορες περιφέρειες).

1. Το τουριστικό ρεύμα όλων των μορφών τουρισμού, η αύξηση των επισκέψεων, των διανυκτερεύσεων, της ποιότητας των τουριστών και του χρόνου της τουριστικής περιόδου, πρέπει να συνδεθούν με το μοναδικό - κορυφαίο πλεονέκτημα της Π.Δ.Ε., την παγκόσμια ακτινοβολία της Αρχαίας Ολυμπίας (brand name). Χρειάζεται, επομένως, ειδικό σχέδιο προβολής και αξιοποίησής της, με την εγγύτητα και προσβασιμότητά της από το σύνολο των δυνατών τουριστικών προορισμών, όχι μόνο της Π.Δ.Ε., αλλά και των όμορων Περιφερειών (κυρίως Πελοποννήσου και Ιονίων).

2. Η δυναμική του αγροτοδιατροφικού τομέα, στον οποίον η Π.Δ.Ε. διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα, με την ποικιλία, την ποιότητα και την ποσότητα των

γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, με την προστιθέμενη αξία και την απασχόληση που δημιουργεί η τυποποίηση, συσκευασία και επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων, πρέπει να αποκτήσει ταυτότητα μέσω συγκεκριμένων δράσεων (καλάθι προϊόντων- αγροδιατροφική σύμπραξη-ΠΟΠ-ΠΓΕ), να ενισχυθεί σε επίπεδο τεχνογνωσίας, να συνδεθεί με τα τοπικά ΑΕΙ και να υποστηριχθεί, στο επίπεδο της διαμόρφωσης του κόστους παραγωγής. Προτεραιότητα μεταξύ αυτών που επηρεάζουν το κόστος άρδευσης αποτελεί η επίλυση των προβλημάτων του γερασμένου και προβληματικού πλέον αρδευτικού δικτύου σε Ηλεία και Αιτωλοακαρνανία, ως προϋπόθεση - πέραν των άλλων - για την αντιμετώπιση της απώλειας των υδάτινων πόρων, την επέκταση του δικτύου και της ζημιογόνου λειτουργίας του.

9. Η αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και οι προοπτικές της

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της χώρας, με εξαιρετικής σημασίας και ποικιλίας δυναμικό σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, χαρακτηρίζεται ως ένα πλούσιο υδατικό διαμέρισμα, όμως υστερεί σε αξιοποίηση και προβολή.

Παρουσιάζει έντονη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, παρά τις τάσεις μετατόπισης του εργατικού δυναμικού στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, κυρίως λόγω των δυσμενών επιπτώσεων από την εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), αλλά και των σημαντικών μειονεκτημάτων που χαρακτηρίζουν την πρωτογενή παραγωγή της περιοχής (πολυτεμαχισμένος κλήρος, δυσμενής ηλικιακή διάρθρωση εργατικού δυναμικού του πρωτογενή τομέα, έλλειψη τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, καινοτομίας, κ.ά.). Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής χαρακτηρίζεται από την παρουσία μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών ομίλων στο μεταποιητικό τομέα (τον συνδεδεμένο με την εξορυκτική δραστηριότητα), σημαντικών κλάδων έντασης τεχνολογίας (είδη διατροφής, μοντέρνα υφαντουργία, επεξεργασία αλουμινίου, κ.ά.) και νέων ανταγωνιστικών δυναμικών κλάδων, που ενσωματώνουν την υψηλή τεχνολογία και παρουσιάζουν αξιόλογες εξαγωγικές επιδόσεις. Ο τριτογενής τομέας παραγωγής αποτελεί τον κύριο παράγοντα της παραγωγικής και αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας.

Το ποσοστό ανεργίας την τελευταία περίοδο στην Περιφέρεια διαμορφώνεται σε επίπεδα πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, κατατάσσοντας έτσι την περιοχή στην πρώτη θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας, από την άποψη προβλημάτων ανεργίας και υποαπασχόλησης.

Η Περιφέρεια διαθέτει ισχυρή μεταφορική υποδομή στον άξονα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, αφού διασχίζεται κατά μήκος της από τον υπό ολοκλήρωση Διεθνή Αυτοκινητόδρομο Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Εύζωνοι (ΠΑΘΕ), καθώς και από τη διεθνή σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα – Θεσσαλονίκη, τμήματα του Διεθνούς Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔΜ). Το μεταφορικό δίκτυο υποστηρίζεται από λιμάνια και πορθμεία μικρής δυναμικότητας, αλλά με σημαντικές δυνατότητες αναβάθμισης. Ουσιαστικά, η Περιφέρεια χωρίζεται σε τρεις διακριτές ζώνες:

- περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές κατά μήκος του γραμμικού άξονα ανάπτυξης (Οινόφυτα – Σχηματάρι – Χαλκίδα – Λαμία),

- περιοχές με άμεση εξάρτηση από το ευρύτερο παραγωγικό και οικονομικό σύστημα της Αττικής,
- προβληματικές κυρίως ορεινές ζώνες.

Σχετικά με τις κοινωνικές υποδομές, η κατάσταση στον τομέα της υγείας διαμορφώνεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο εθνικό. Ενώ έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά, με αποτέλεσμα ο τομέας αυτός να χρήζει περαιτέρω ενίσχυσης.

Όσον αφορά στις τεχνικές υποδομές, παρατηρείται βελτίωση στον τομέα της ύδρευσης και αποχέτευσης, σε εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, στις τηλεπικοινωνίες και στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ).

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, ιστορικά υπηρέτησε με συστηματικό τρόπο τις ανάγκες της Αθήνας, μιας Αθήνας όπου συγκεντρώθηκε μεταπολεμικά το μισό ελληνικό κράτος. Έτσι, η Στερεά Ελλάδα λειτούργησε και λειτουργεί:

- ως περιφέρεια – τροφοδότης της Αθήνας με τους φυσικούς της πόρους (τα νερά του Μόρνου και της Υλίκης),
- ως κέντρο απόθεσης των βιομηχανιών της Αθήνας (Σχηματάρι – Οινόφυτα – Χαλκίδα),
- ως χώρος εγκατάστασης βαρειών βιομηχανιών (ΔΕΗ στο Αλιβέρι, ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΛΑΡΚΟ, κλπ),
- ως ενεργειακό κέντρο δίπλα στην Αττική και
- ως χώρος αναψυχής του μικροαστικού καταναλωτισμού της πρωτεύουσας (Αράχωβα – Παρνασσός - Εύβοια κ.λπ.).

Αυτού του μεταπολεμικού μοντέλου ανάπτυξης είμαστε, σήμερα, θύματα. Αποτέλεσμα αυτού του τρόπου ανάπτυξης είναι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η δεύτερη περιφέρεια σε έκταση της χώρας, να χαρακτηρίζεται ως η περιφέρεια των μεγάλων αδικιών και των μεγάλων ανισοτήτων. Παρά ταύτα, δεν παύει να είναι μια περιφέρεια με πολύ μεγάλες δυνατότητες, αλλά χωρίς αξιοποίηση των πολύ μεγάλων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της.

Επίσης, μια από τις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι η ένταξή της στον Στόχο 2, αφού εξ αιτίας της στατιστικής στρέβλωσης εμφανίζεται να υπάρχει στην Περιφέρεια το μεγαλύτερο ΑΕΠ, λόγω του ότι στα όριά της συναντάται η μεγαλύτερη βιομηχανική συγκέντρωση της χώρας, στα Οινόφυτα και στο Σχηματάρι. Επίσης, είναι η τρίτη περιφέρεια σε παραγωγή αγροτικών προϊόντων, καλύπτοντας το 10% του ΑΕΠ.

Για την αναπτυξιακή προσπάθεια που επιχειρείται αυτή την περίοδο στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, όπως αναφέρεται και στο στρατηγικό της σχεδιασμό, κρίνεται απαραίτητη η ολοκληρωμένη προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ της αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών και παραγωγικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αποτελούν το συγκριτικό της πλεονέκτημα συνοψίζονται:

- στη στρατηγική θέση της ως προς τις οδικές, σιδηροδρομικές και θαλάσσιες μεταφορές,
- στη σημαντική βιομηχανική δραστηριότητα,
- στην αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή,
- στο αγνό φυσικό περιβάλλον, τις γεωθερμικές πηγές και τον ορυκτό πλούτο,
- στο πλούσιο ιστορικό, πολιτιστικό και τουριστικό της απόθεμα.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι άξονες προοπτικής, ανάπτυξης και προτεραιοτήτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας:

A. Σε επίπεδο Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου

1. Εκπόνηση και εφαρμογή Ολοκληρωμένου Αναπτυξιακού Προγράμματος Υποδομών - Αρδευτικών δικτύων στην Κωπαΐδα για άρδευση 300.000 στρεμμάτων. Δημιουργία Αναπτυξιακού Φορέα Διαχείρισης της Κωπαΐδας.
2. Συντήρηση και επέκταση των εγκαταστάσεων του Γεωπονικού Πανεπιστημίου στη Βοιωτία, για την πρακτική άσκηση των φοιτητών και ως Κέντρο Γεωργικής Έρευνας και Καινοτομίας.
3. Συνεργασία με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και άλλους φορείς για το branding συνολικά του αγροτικού προϊόντος.
4. Ενίσχυση Επιστημονικών Ινστιτούτων στην περιφέρεια για αναπροσανατολισμό της παραγωγής.
5. Ενίσχυση του βαθμού μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
6. Ολοκλήρωση αρδευτικών έργων Βίστριζας (Φθιώτιδα), Λειβαδιάς (Βοιωτία), Φερεκάμπου (Σκύρος), Ελαιώνα Άμφισσας (Φωκίδα), Ληλάντιου και Ψαχνών (Εύβοια).
7. Εκπόνηση Μελετών και Ολοκληρωμένων Αναπτυξιακών Σχεδίων (υποδομές, έγγειες βελτιώσεις, αρδευτικά δίκτυα, έργα ορεινής υδρονομίας) στις περιοχές Σπερχειός, Μεσσάπια, Λίμνη Δύστου, Βόρεια Εύβοια.
8. Μελέτη αξιοποίησης της Γεωθερμίας στην περιοχή Υπάτη – Θερμοπύλες – Εύβοια, για παραγωγικούς σκοπούς στη γεωργία.

Β. Σε επίπεδο Τουρισμού και Πολιτισμού

1. Ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού, μέσω τριών ενοτήτων εργασιών, με κυριότερη την προμήθεια και εγκατάσταση συστήματος τεχνητής χιονόπτωσης.
2. Δημιουργία Κέντρου Θερμαλισμού – Ιαματικού Τουρισμού και εκπόνηση σχεδίου δράσης αξιοποίησης των Ιαματικών Πηγών της Περιφέρειας.
3. Εκπόνηση σχεδίου δράσης για να καταστούν οι Δελφοί κέντρο παγκόσμιου ενδιαφέροντος.
4. Ειδική φροντίδα για την τουριστική προβολή της Σκύρου.
5. Εκπόνηση πέντε σχεδίων Δράσης Ανάδειξης της Ταυτότητας της Περιφέρειας (Αρχαιολογία, Ορεινοί Όγκοι, Προϊόντα, Ιστορία, Πνευματική Ζωή).
6. Δημιουργία και προώθηση των «Θεματικών Δικτύων» στην Περιφέρεια, με σκοπό τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, όπου με τον τρόπο αυτό επωφελούνται περιοχές, που είναι, ήδη, τουριστικοί προορισμοί, καθώς και περιοχές που δεν είναι, αλλά διαθέτουν τις προοπτικές για να γίνουν.

Γ. Σε επίπεδο Περιβάλλοντος – Ενέργειας – Επιχειρηματικότητας

1. Ο Ασωπός αποτελεί το μεγαλύτερο – ενδεχομένως - περιβαλλοντικό ζήτημα της χώρας, συνδέεται άμεσα με τη δημόσια υγεία, όπως και με την ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (λόγω βιομηχανικής συγκέντρωσης στο Σχηματάρι και στα Οινόφυτα). Ήδη έχει εκπονηθεί και έχει αρχίσει να τίθεται σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο σε τρεις άξονες: Περιβάλλον - Δημόσια Υγεία - Επιχειρηματικότητα. Επίσης, έχουν συσταθεί και δύο παρατηρητήρια (Υγείας και Περιβάλλοντος), τα οποία λειτουργούν. Σημαντικά έργα βρίσκονται σε εξέλιξη, όπως η οριοθέτηση του ποταμού και ο εντοπισμός της εστίας ρύπανσης, καθώς και έργα μικρότερης εμβέλειας και παρεμβάσεις σε συνεργασία και με το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού (κατάθεση ΟΧΕ – Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση), με τους εγκατεστημένους βιομηχάνους, τον Δήμο, το Επιμελητήριο. Τέλος, έχει προταθεί η δημιουργία ενός επιχειρηματικού πάρκου εξυγίανσης, το οποίο μπορεί να είναι μια βιώσιμη λύση στο πρόβλημα. Το σημαντικό σε όλο αυτό το εγχείρημα είναι η χρηματοδότηση και η στελέχωση των ελεγκτικών μηχανισμών.
2. Άλλα σημαντικά περιβαλλοντικά θέματα έχουν να κάνουν με την επανεξέταση της χωροθέτησης ανεμογεννητριών (σε λίγο καιρό θα υπάρξει κορεσμός όπως

στην Καρυστία), με την οριοθέτηση των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων βωξίτη, με τη λήψη μέτρων για τις ρυπαίνουσες βιομηχανίες κ.λπ..

3. Σημαντικό θέμα ακόμα στην Περιφέρεια είναι το Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων, η ανάπτυξη συστημάτων ανακύκλωσης και κομποστοποίησης. Επίσης, η αξιοποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών υπολειμμάτων και στερεών αστικών αποβλήτων για παραγωγή ενέργειας.
4. Να δοθεί προτεραιότητα για εγκατάσταση μικρής κλίμακας συστημάτων ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια και να προωθηθούν επενδύσεις και παρεμβάσεις μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και ανάδειξη της περιφέρειας σε «οικονομία χαμηλών ρύπων».
5. Να δοθούν κίνητρα για ίδρυση μικρών επιχειρηματικών μονάδων περιβαλλοντικής διαχείρισης μη επικίνδυνων αποβλήτων και ανάκτησης ενέργειας.
6. Δημιουργία Εταιρείας Παροχής Φυσικού Αερίου Στερεάς Ελλάδας – Δικτύων Φυσικού Αερίου για Βιομηχανική και Οικιστική Χρήση, αφού το φυσικό αέριο έχει τεράστια σημασία, καθώς σχετίζεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη.
7. Βελτίωση του ανταγωνισμού του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ), δημιουργία Κέντρου Υποστήριξης Επιχειρηματικότητας Στερεάς Ελλάδας και αξιοποίηση διεθνών συνεργασιών.

Δ. Σε επίπεδο Τεχνικών και Κοινωνικών Υποδομών

1. Παρεμβάσεις βελτίωσης των περισσότερων και κυριότερων οδικών αξόνων της Περιφέρειας και παράπλευρου δικτύου του Αυτοκινητόδρομου Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων (ΠΑΘΕ) (για παράδειγμα, Λαμία - Άμφισσα - Αντίρριο, Γραβιά - Άμφισσα, Λιβαδειά - Μπράλος, Σχηματάρι - Κύμη, Ιστιαία - Χαλκίδα, Λαμία - Καρπενήσι, παράκαμψη Χαλκίδας, κ.λπ.).
2. Αξιοποίηση σιδηροδρομικής γραμμής Τιθορέα - Λιανοκλάδι για τουριστικούς σκοπούς και λειτουργία Προαστιακού.
3. Ανάπτυξη και λειτουργία του Λιμανιού της Κύμης ως λιμάνι εθνικής σημασίας, σε επιβατική εμπορευματική κατεύθυνση, με δυνατότητα δικτύου υδροπλάνων, πρόσβασης κρουαζιερόπλοιων μεσαίου μεγέθους, φιλοξενίας τουριστικών σκαφών, καθώς και φιλοξενία μέσης αλιείας, δημιουργία μικρής ιχθυόσκαλας, κλπ.

4. Μελέτη για την καλύτερη χρήση του Λιμανιού της Χαλκίδας, μεταφορά των φυλακών εκτός της πόλης της Χαλκίδας, καθώς και παραχώρηση του χώρου της Σχολής Πεζικού στον Δήμο Χαλκιδέων.
5. Χωροθέτηση Διαμετακομιστικού Κέντρου Μεσαίου μεγέθους στην περιοχή Στυλίδα – Λαμία με αναγκαίες παρεμβάσεις στο Λιμάνι της Στυλίδας.
6. Ολοκληρωμένες προτάσεις και μελέτες για την αντιπλημμυρική θωράκιση της Περιφέρειας (Σπερχειός, Λήλαντας, Άνω Ρους Κηφισού) και χρηματοδότηση έκτακτων αντιπλημμυρικών παρεμβάσεων.
7. Ολοκλήρωση των βασικών δικτύων Ύδρευσης, Αποχέτευσης και Διαχείρισης λυμάτων.
8. Επανάχρηση παλαιών υποδομών με νέες παραγωγικές χρήσεις (π.χ. Μουσείο Οίνου στη Θήβα, Κτήρια της Κωπαΐδας, Χαλκίδα, κλπ).
9. Δημιουργία ΕΠΑΛ γεωργικής κατεύθυνσης στις περιοχές Κωπαΐδα και Βαρδατά Φθιώτιδας.
10. Ολοκλήρωση του Νοσοκομείου Χαλκίδας και κάλυψη των επείγουσών αναγκών σε μέσα και προσωπικό όλων των υπάρχουσών Δομών Υγείας στην Περιφέρεια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με βάση τη σύντομη αυτή επιτομή του προφίλ της περιφέρειας, είναι λογικό και θα πρέπει οι προτεινόμενες και εφαρμοζόμενες πολιτικές να στοχεύουν στην αλλαγή αυτής της πραγματικότητας. Πολιτικές που να επικεντρώνονται στην περιφερειακή ανάπτυξη, με επενδύσεις, με έργα κοινωνικής συνοχής και αναπτυξιακά προγράμματα που θα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Για να μπορούν όλα αυτά να προχωρήσουν, εκτός από τις σημαντικές θεσμικές αλλαγές που επιβάλλεται να γίνουν στον “Καλλικράτη”, χρειάζεται το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Περιφέρειας να έχει κατεύθυνση και να περιλαμβάνει, εκτός των παραπάνω μέτρων και προτάσεων, και σαφείς ειδικές πολιτικές με προγράμματα χωρικής προσέγγισης. Τέτοια προγράμματα - κατευθύνσεις μπορεί να είναι:

- Πρόγραμμα υποδομών για την άρση της απομόνωσης και την ανασυγκρότηση της ορεινής Οικονομίας και ανάπτυξη της ορεινής ζώνης.
- Ανασύσταση των τοπικών παραγωγικών συστημάτων (για παράδειγμα, κτηνοτροφία και μεταποιητική δραστηριότητα, μελισσοκομία, δράσεις

αγροτουρισμού, ιχθυοκαλλιιεργειών, εναλλακτικού τουρισμού, δράσεις συμπλήρωσης εισοδήματος, Εφαρμογή συμφώνου Ποιότητας, κ.λπ.).

- Πρόγραμμα μετεγκατάστασης νέων στην Περιφέρεια, με κίνητρα για στήριξη δημιουργίας μικρών επιχειρήσεων και άλλων συλλογικής μορφής οικονομικών δράσεων, δημιουργία υποστηρικτικού μηχανισμού για την εγκατάσταση στην περιοχή, δράσεις για ανάπτυξη κοινωνικής οικονομίας και συνεργατισμού.
- Δημιουργία δικτύου προστασίας για τους αδύναμους, με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, κλπ.

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας θα πρέπει “να στοχεύει στην επανεκκίνηση της οικονομίας της Στερεάς Ελλάδας, στη μόχλευση επενδύσεων σε τομείς που η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, αξιοποιώντας ενδογενές δυναμικό, για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, με όρους ισχυρής κοινωνικής συνοχής και προστασίας, σε ένα βιώσιμο αστικό και φυσικό περιβάλλον”.

10. Ο στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής (Περίοδος 2015-19)

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΑΚΗΣ – ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Αττικής φιλοξενεί το 35%, περίπου, του ελληνικού πληθυσμού και παράγει το μισό, σχεδόν, Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας (πίνακας 2). Παράλληλα, σε σύγκριση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ28, η Περιφέρεια Αττικής έχει το 81% του Κοινοτικού μέσου όρου (πίνακας 3). Το 80% του παραγόμενου προϊόντος της Περιφέρειας προέρχεται από τον τριτογενή τομέα.

Είναι η πιο κομβική γεωγραφικά περιοχή της Ελλάδας, με ιδιαίτερα πολυσύνθετα κοινωνικά, αναπτυξιακά και οικονομικά χαρακτηριστικά. Καταλαβαίνει κανείς εύκολα από τα κρίσιμα οικονομικά και δημογραφικά δεδομένα της περιφέρειας ότι πολλές δημόσιες πολιτικές που εφαρμόζονται σε αυτή ξεπερνούν την προσέγγιση μιας περιφερειακής πολιτικής και «de facto» σε πολλές περιπτώσεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως εθνικές πολιτικές. Άρα, η παρουσίαση του Στρατηγικού Σχεδιασμού Ανάπτυξης της Αττικής είχε ιδιαίτερη σημασία και αξία για την Επιτροπή Περιφερειών και βοήθησε στην ολοκληρωμένη ενημέρωση του ελληνικού Κοινοβουλίου για τα προβλήματα, τις προτάσεις και τον στρατηγικό σχεδιασμό της μεγαλύτερης περιφέρειας της χώρας¹.

Η Περιφέρεια Αττικής, αποτελείται από 66 Δήμους. Εκτός από την Αθήνα, τον Πειραιά και τους Δήμους της Ανατολικής και Δυτικής Αττικής, η Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει και νησιά που συνιστούν τους Δήμους Αίγινας, Τροιζηνίας, Αγκιστρίου, Σαλαμίνας, Σπετσών, Ύδρας και Πόρου αλλά και τα πολύ σημαντικά και απομακρυσμένα ως προς την ηπειρωτική Αττική νησιά, Κύθηρα και Αντικύθηρα.

Τα προβλήματα δεν λείπουν από την Αττική, καθώς αυτή αποτελεί μικρογραφία της χώρας: υψηλή ανεργία, κοινωνικά προβλήματα, περιβαλλοντικά και άλλα ζητήματα που αφορούν στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Είναι γεγονός ότι, παρ' όλες τις προσπάθειες σύγκλισης με την Ευρώπη, η δομή της ανάπτυξης της ηπειρωτικής Ελλάδας, που δεν διαθέτει σοβαρές αστικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις, πλην της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όπου ζει ο

¹ Η Περιφέρεια Αττικής παρουσίασε το στρατηγικό της σχεδιασμό ανάπτυξης για την περίοδο 2015-19 στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής, στις 12 Οκτωβρίου 2016.

μισός ελληνικός πληθυσμός, αυτή η μορφή και η δομή ανάπτυξης έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω ενίσχυση των μεγάλων αστικών κέντρων και κατ' επέκταση της Περιφέρειας Αττικής. Επίσης, η θέση της Αθήνας στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευρώπης δημιουργεί σοβαρά προβλήματα προσπελασιμότητας σε σχέση με τον ενιαίο οικονομικό χώρο. Η προσπελασιμότητα αυτή υπολογίζεται με βάση τον δείκτη πληθυσμιακού δυναμικού, ο οποίος μετρά τη σχετική απόσταση μιας πόλης από τις σημαντικές αγορές της Ευρώπης. Έτσι, η Αθήνα, βρίσκεται στην τέταρτη θέση από το τέλος στον δείκτη κεντρικότητας, υπερτερώντας μόνο σε σχέση με την Λισσαβόνα, τη Σεβίλλη, τη Μάλαγα και το Ελσίνκι².

Επίσης, βασικό σημείο της προβληματικής που επηρεάζει - τις τελευταίες δύο δεκαετίες εντονότερα - την αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας, όπως και το σύνολο της χώρας, είναι οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης και, ειδικότερα, της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Σε αυτή τη διαμορφούμενη εικόνα μιας Ελλάδας που χαρακτηρίζεται από έντονες ανισότητες στην κατανομή των υποδομών, των υπηρεσιών και των ευκαιριών ανάπτυξης, οι προκλήσεις, αλλά και οι αναπτυξιακές προοπτικές της Περιφέρειας Αττικής καθορίζουν, εν πολλοίς, το ευρύτερο αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας.

Η Περιφέρεια Αττικής είναι μια περιφέρεια, που στηρίζεται, κυρίως, στον τριτογενή παραγωγικό τομέα, στην παροχή υπηρεσιών και στη διανομή αγαθών. Λόγω των ιδιαίτερων και σημαντικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη γνώση, την καινοτομία και την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον τουρισμό. Η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει τη στρατηγική έξυπνη εξειδίκευση που αφορά στη δημιουργική τουριστική οικονομία, στη «γαλάζια» οικονομία, στη βιώσιμη οικονομία. Εκτός από την Ακρόπολη και τον τουρισμό της Αθήνας και των νησιών, όλοι οι Δήμοι της Αττικής προσφέρουν δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και στην ιστορία της περιοχής. Μια ιδιαίτερη περίπτωση, που καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας, είναι η αλλαγή του μοντέλου διαχείρισης των απορριμμάτων και η δημιουργία ενός νέου παραδείγματος διαχείρισης, που επιχειρεί να φέρει η Περιφερειακή Αρχή στην Αττική. Με μικρότερες μονάδες διαχείρισης απορριμμάτων με έμφαση στην ανακύκλωση, την επαναχρησιμοποίηση και την εγγύτητα στην πηγή. Σε αυτό το πλαίσιο συζητήθηκε και αναλύθηκε το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής.

² Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Ι. (2004), «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», Κριτική.

Αττική: Μια Περιφέρεια με μεγάλες αναπτυξιακές δυνατότητες απέναντι στις προκλήσεις του ευρωπαϊκού Νότου

Κύριος στόχος του στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής είναι ο συνδυασμός της αναπτυξιακής προοπτικής της μεγαλύτερης σε πληθυσμό περιφέρειας στη χώρα με την κοινωνική. Η επίλυση των σύνθετων οικονομικών αναπτυξιακών και κοινωνικών ζητημάτων των περιφερειακών της ενοτήτων, με έμφαση στα θέματα που αφορούν στην υψηλή ανεργία, ιδιαίτερα των νέων.

Το αναπτυξιακό σχέδιο της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2015-19 μπορεί να χαρακτηριστεί ως εξής: «Ο στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης αφορά στην κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση της Αττικής, ως Περιφέρεια της Ευρώπης, με μοχλούς ανάπτυξης την πολιτιστική της ταυτότητα, τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, την προστασία της εργασίας, την τεχνολογία και την καινοτομία».

Κεντρικό σημείο αναφοράς του στρατηγικού αναπτυξιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας, αποτελεί η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη της Αττικής.

Στο πλαίσιο αυτό ο στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας Αττικής εξειδικεύεται σε τέσσερις (4) θεματικούς άξονες προτεραιότητας:

- Προστασία του Περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των πολιτών
- Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός
- Οικονομία και Απασχόληση
- Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας και της οικονομικής κατάστασης της ίδιας της Περιφέρειας

Για την υλοποίησή τους, η Περιφέρεια Αττικής έχει εντάξει έργα προϋπολογισμού ύψους 1,3 δισεκατομμυρίων ευρώ και έχει διασφαλίσει 1,1 δισεκ. ευρώ στο ΠΕΠ Αττικής, με διορθωτικές παρεμβάσεις που έκανε. Στο ποσό αυτό θα πρέπει να προστεθούν 240 εκατομμύρια ευρώ από το Ταμείο Συνοχής και περίπου 30-40 εκατ. ευρώ από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Οι κύριες κατηγορίες έργων είναι τα αντιπλημμυρικά έργα, τα αθλητικά έργα, τα έργα προστασίας και αποκατάστασης περιβάλλοντος και οι αστικές αναπλάσεις, τα έργα ύδρευσης και αποχέτευσης, η στήριξη των κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, τα συγκοινωνιακά έργα και οι δράσεις τουριστικής προβολής.

Η υλοποίηση σημαντικών αναπτυξιακών έργων, όπως είναι η ανάπλαση του Φαληρικού Όρμου, ο υποθαλάσσιος αγωγός ύδρευσης της Αίγινας, τα αντιπλημμυρικά

έργα, θα ενισχύσουν τις υποδομές της Περιφέρειας και θα αυξήσουν την απασχόληση. Η υλοποίηση και των υπόλοιπων μικρότερων - αλλά εξίσου σημαντικών – έργων, θα συμβάλλει περαιτέρω στην υλοποίηση του στρατηγικού σχεδιασμού ανάπτυξης της Αττικής.

Όπως τονίστηκε στη συνεδρίαση, τα προβλήματα στην απορρόφηση των ανωτέρω σημαντικών οικονομικών πόρων, εντοπίστηκαν σε αρκετά επίπεδα, όπως είναι για παράδειγμα ο πολλαπλός έλεγχος των δημοσίων συμβάσεων από σειρά δημόσιων φορέων: Από το Ελεγκτικό Συνέδριο που διεξάγει προσυμβατικό έλεγχο και ελέγχει όλη τη διαγωνιστική διαδικασία, στη συνέχεια από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση που επανελέγχει τη διαγωνιστική διαδικασία, η οποία έχει υποστεί τον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και, τέλος, από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου, οι οποίες επανελέγχουν και αυτές με τη σειρά τους τη διαγωνιστική διαδικασία. Άλλα «επίπεδα» δυσκολιών στο κρίσιμο αυτό αναπτυξιακό θέμα είναι η έλλειψη συντονισμού και κοινής στόχευσης στο αποτέλεσμα μεταξύ των διαφορετικών υπηρεσιών, που ασκούν έλεγχο βάσει εγκρίσεων και αδειοδοτήσεων σε σημαντικά έργα (για παράδειγμα, δασαρχεία, αρχαιολογικές υπηρεσίες, πολεοδομικές υπηρεσίες), καθώς, επίσης, και το νομοθετικό πλαίσιο για τις διαγωνιστικές διαδικασίες, που παραμένει χρονοβόρο παρά τις σημαντικές βελτιώσεις του νέου νόμου, ειδικά στις μελέτες για την υλοποίηση των έργων.

Ανθρώπινο δυναμικό

Πέραν από τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές που απαιτούνται, αναδείχθηκε τόσο από την παρουσίαση της Περιφέρειας Αττικής, όσο και από τις αντίστοιχες παρουσιάσεις των στρατηγικών σχεδίων των υπόλοιπων Ελληνικών Περιφερειών, το σοβαρό ζήτημα της υποστελέχωσης των Υπηρεσιών στις Περιφέρειες. Το κατάλληλο, εξειδικευμένο και χωρίς ελλείψεις στο οργανόγραμμα των Υπηρεσιών ανθρώπινο δυναμικό, είναι απαραίτητο για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση της αναπτυξιακής πολιτικής των Περιφερειών. Το παράδειγμα στην Αττική, όπου υπηρετούν 7 φαρμακοποιοί ελεγκτές για τα φαρμακεία 8 Περιφερειακών Ενοτήτων, είναι χαρακτηριστικό της αδυναμίας άσκησης υπεύθυνης πολιτικής – λόγω υποστελέχωσης - σε κρίσιμους τομείς, όπως είναι της υγείας, του περιβάλλοντος, της επιχειρηματικότητας και του αγροτοδιατροφικού τομέα.

Σε μια περιφέρεια που έχει πάνω από 1.300 κενές οργανικές θέσεις, όπως είναι η Αττική, η επιχειρησιακή ικανότητά της επηρεάζεται αρνητικά και αυτό είναι κάτι που πρέπει να εξετάσει το αρμόδιο Υπουργείο.

Περιβάλλον - Χωροταξία

Σχετικά με τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων, τόσο στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής 2007 – 2013 όσο και στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2014 - 2020, προβλέπεται η χρηματοδότηση των απαιτούμενων υποδομών αποχέτευσης ή/και επεξεργασίας λυμάτων στα νησιά της Αττικής. Ειδικότερα, τα έργα αποχέτευσης Σπετσών και Σαλαμίνας που υλοποιούνται από την Περιφέρεια Αττικής, είναι χαρακτηρισμένα ως τμηματοποιημένα έργα και επιλέξιμα στο ΕΣΠΑ 2014 – 2020.

Σημειώνεται, ότι με παρέμβαση της Περιφέρειας Αττικής επί του σχεδίου ΚΥΑ για τα Πρόγραμμα Leader του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, έγινε «επιλέξιμη» η περιοχή των νησιών και της Τροιζήνας για την εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.

Ειδικής σημασίας για την Περιφέρεια, αποτελεί η διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής σε περιοχές, όπως η Δυτική Αττική, που έχουν δυναμική αλλά δοκιμάζονται από σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Η αποκατάσταση χρόνιων περιβαλλοντικών ζητημάτων, ιδιαίτερα στην ευρύτερη περιοχή της Ελευσίνας και του Ασπρόπυργου, μπορεί να απελευθερώσει τις μεγάλες αναπτυξιακές δυνατότητες μιας περιοχής που μέχρι σήμερα είναι υπέρμετρα επιβαρυνόμενη.

Στο πλαίσιο αυτό, όπως σημειώθηκε χαρακτηριστικά από την Περιφέρεια, η διαχείριση των υγρών και στερεών αποβλήτων σε περιφερειακό επίπεδο, όπως έχει σχεδιαστεί από την Περιφέρεια Αττικής με την κατάρτιση νέου Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων - και με την παρότρυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στη βάση ενός οικονομικά και οικολογικά δίκαιου και βιώσιμου μοντέλου, με έμφαση στην εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας, θα συμβάλλει στην προσπάθεια αναβάθμισης χρόνια υποβαθμισμένων περιοχών.

Στη κατεύθυνση αυτή, νομοθετικές παρεμβάσεις για την αποσαφήνιση του καθεστώτος των βιοτεχνικών και επιχειρηματικών πάρκων από τις χωροθετήσεις, τις χρήσεις γης μέχρι τη δυναμικότητα και την ισχύ των μονάδων, είναι ιδιαίτερα χρήσιμες. Τα βιοτεχνικά και επιχειρηματικά πάρκα μπορούν να προσφέρουν το ασφαλές επενδυτικό περιβάλλον που ζητούν οι μικροί και μικρομεσαίοι επιχειρηματίες για να επεκτείνουν και να διασφαλίσουν τις δραστηριότητές τους, λειτουργώντας μέσα σε ένα πλαίσιο κανόνων, σεβόμενοι το περιβάλλον και τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Νησιωτικότητα

Τα προβλήματα νησιωτικότητας ισχύουν και για την Περιφέρεια Αττικής, όπως και για όλες τις Περιφέρειες που έχουν στη χωρική τους αρμοδιότητα νησιά: Το

μεταφορικό ισοδύναμο (που απασχολεί τα αρμόδια Υπουργεία), τα ζητήματα της ακτοπλοϊκής σύνδεσης, των λιμανιών, η στελέχωση των δομών Υγείας στα νησιά.

Στο πλαίσιο της πολιτικής για τη νησιωτικότητα η Περιφέρεια Αττικής, μέσω του ΠΕΠ Αττικής ενισχύει τις απομακρυσμένες περιοχές και τα νησιά της Αττικής. Ειδικότερα, προβλέπεται η χρηματοδότηση έργων ύδρευσης κατά προτεραιότητα στα νησιά της Αττικής, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας νερού και τη συμμόρφωση με την κοινοτική Οδηγία 98/83. Σημαντικό έργο για την Περιφέρεια είναι η υδροδότηση της Αίγινας μέσω υποθαλάσσιου αγωγού, που χρηματοδοτείται από πόρους της Περιφέρειας Αττικής. Η ολοκλήρωσή του, θα δώσει τέλος σε ένα μακροχρόνιο περιβαλλοντικό και κοινωνικό πρόβλημα και θα εξασφαλίσει πόσιμο νερό στους κατοίκους και τους τουρίστες της νήσου. Όπως αναφέρθηκε στην παρουσίαση της Περιφερειακής Αρχής, το έργο σχεδιάζεται να έχει προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό μέχρι το 2019.

Πρωτοβουλίες για ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Αττικής, για την επιστημονική και τεχνική υποστήριξή της, την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, καθώς και τη συμμετοχή σε προγράμματα διαπεριφερειακού επιπέδου, αποφάσισε την έναρξη των διαδικασιών για τη σύσταση αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρείας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του Ν. 3852/2010.

Όσον αφορά ειδικά στην επιχειρηματικότητα, οι πιο σημαντικές δράσεις θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ΠΕΠ Αττικής, με όλες τις προκηρύξεις κρατικών ενισχύσεων μικρομεσαίων επιχειρήσεων και άλλων φορέων να εκδίδονται μέσα στο 2017.

Δύο παραδείγματα αναπτυξιακών πρωτοβουλιών στο παραπάνω πλαίσιο, που υπό προϋποθέσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης και σε άλλες περιοχές, είναι η δημιουργία χωροθετημένων καταδυτικών πάρκων ενάλιων αρχαιοτήτων στην Αττική και η σύσταση γραφείων για την προσέλκυση ξένων κινηματογραφικών παραγωγών («film office»).

Προτάσεις θεσμικής αναδιοργάνωσης του διοικητικού περιβάλλοντος

Η Περιφέρεια Αττικής, στην παρουσίαση του στρατηγικού σχεδιασμού της, αναφέρθηκε και σε προτάσεις της για τη θεσμική αναδιοργάνωση των αρμοδιοτήτων των δύο επιπέδων της αυτοδιοίκησης και της κυβέρνησης, με στόχο την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Με τη

διατύπωση προτάσεων που θα μειώσουν τις νομοθετικές ασάφειες, την επικάλυψη αρμοδιοτήτων, την αποσπασματική αντιμετώπιση των ζητημάτων και των πολλαπλών διοικητικών ελέγχων.

Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ως παράδειγμα, η μεταφορά του πρώην ΟΡΣΑ (Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας), που τώρα αποτελεί τη Διεύθυνση Σχεδιασμού Μητροπολιτικών, Αστικών και Περιαστικών Περιοχών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στην Περιφέρεια Αττικής, ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις αρμοδιοτήτων.

Επίσης, όσον αφορά στο γενικότερο πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού, προτάθηκε η διερεύνηση του τρόπου συμμετοχής των περιφερειών στο χωροταξικό σχεδιασμό, με στόχο την αποτελεσματικότερη υποστήριξη της εφαρμογής της Εθνικής Χωροταξικής Πολιτικής.

Μεταρρύθμιση του «Προγράμματος Καλλικράτη»

Μια σημαντική πρόκληση που απασχολεί τις Ελληνικές Περιφέρειες αφορά την αναθεώρηση του «Προγράμματος Καλλικράτη». Η Περιφέρεια Αττικής, αναφέρθηκε σε προτάσεις που μελετάει και καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος θεμάτων και αφορούν στις αρμοδιότητες και τη λειτουργία των οργανισμών αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού και στοχεύουν στη βελτίωση του «Καλλικράτη». Πρόκειται για μητροπολιτικές λειτουργίες και τομείς άσκησης πολιτικής στους οποίους εντοπίζονται δυσλειτουργίες.

Επίσης, στη διάρκεια της συνεδρίασης για το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής, κατατέθηκαν από την Περιφερειάρχη Αττικής συγκεκριμένες προτάσεις, που αφορούν στην ανάγκη της εμβάθυνσης της έννοιας και του θεσμού της Αυτοδιοίκησης, όπως είναι η κύρωση της Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στόχος όλων των παρεμβάσεων, όπως τονίστηκε χαρακτηριστικά, είναι οι περιφέρειες να συμβάλλουν γόνιμα και εποικοδομητικά σε έναν Αποκεντρωμένο Εθνικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1.

Δράσεις κοινωνικής πολιτικής Περιφέρειας Αττικής

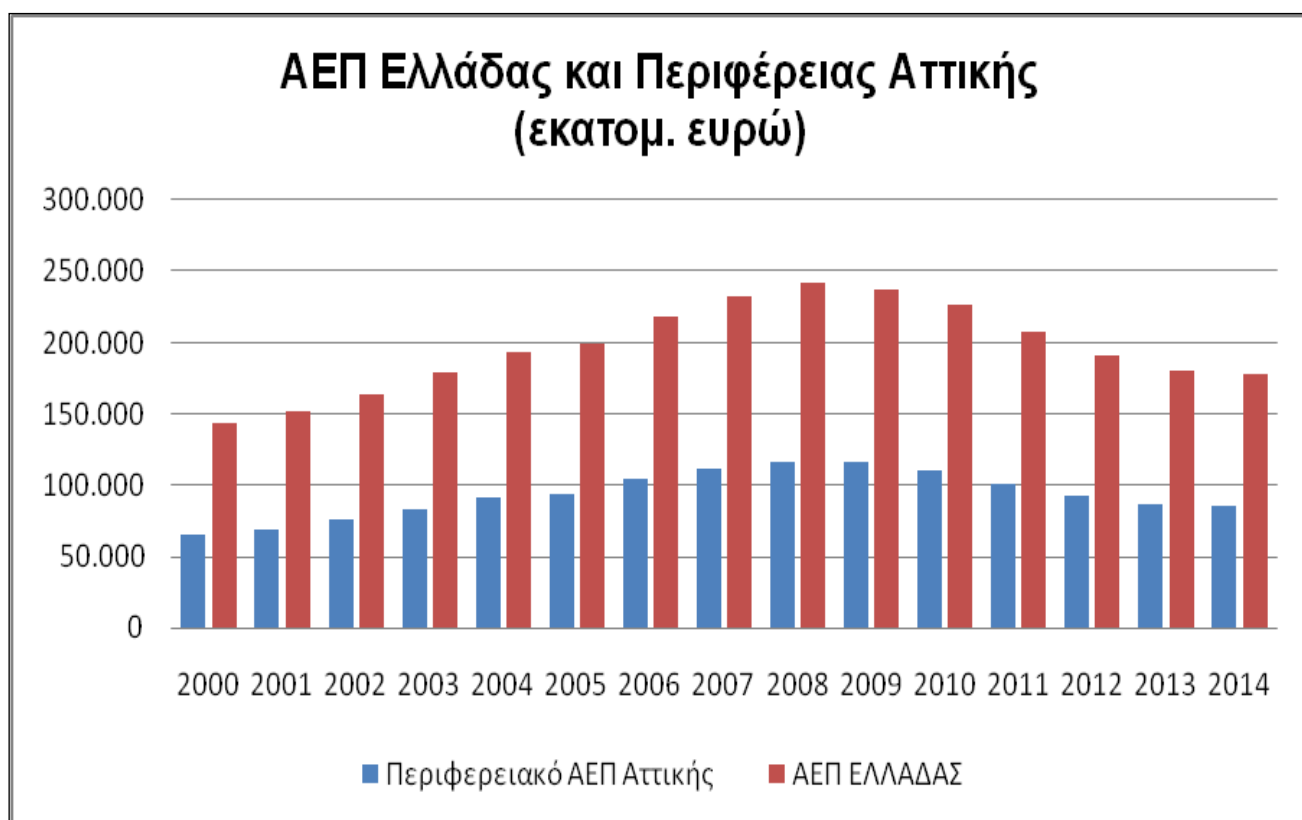
Ε.Π. : ΑΤΤΙΚΗ 2014-2020	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	ΠΟΣΟ ΕΞΕΙΔΙΚΥΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ		ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2015 - 2016 ΕΩΣ 29/09/2016							
		Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	Ποσοστό Εξειδίκευσης	ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΣΕΙΣ		ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ		ΔΑΠΑΝΕΣ	
				Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	% Προσκλησεων	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	% Εντάξεων	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	% ΝοΔε	Δαπάνες (€)	% Απορρόφησης
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 9	264.901.675	117.790.000	44,47	112.717.351	95,69	53.833.877	47,76	28.739.411	53,39	12.007.353	41,78
ΔΡΑΣΗ 9.1.1.1	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2015-2016	28.550.000	10,78	28.520.930	99,90	20.072.101	70,38	20.072.101	100,00	11.035.460	54,98
ΔΡΑΣΗ 9.1.1.1α	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016-2017(ΑμεΑ)	22.150.000	8,36	22.150.000	100,00	22.125.310	99,89	0	0,00	0	
ΔΡΑΣΗ 9.3.1.1	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	4.600.000	1,74	4.475.000	97,28	4.475.000	100,00	4.475.000	100,00	0	0,00
ΔΡΑΣΗ 9.3.1.2	ΕΞΕΙΔΙΚΥΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ Ή/ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	6.750.000	2,55	6.744.625	99,92	6.744.625	100,00	2.000.000	29,65	909.142	45,46
ΔΡΑΣΗ 9.3.1.3	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2015-2016 (ΑμεΑ)	350.000	0,13	336.796	96,23	112.528	33,41	112.528	100,00	62.751	55,76
ΔΡΑΣΗ 9.3.1.3α	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2016-2017(ΑμεΑ)	230.000	0,09	230.000	100,00	224.531	97,62	0	0,00	0	
ΔΡΑΣΗ 9.3.1.4	ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΕΡΕΥΣΗΣ – ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ*	24.800.000	9,36	24.800.000	100,00	0	0,00	0		0	
ΔΡΑΣΗ 9.2.1.1	*Κέντρα Κοινότητας (νέα δομή)	13.500.000	5,10	13.500.000	100,00	0	0,00	0		0	
ΔΡΑΣΗ 9.2.1.2	*Δομές Ασέγων / Υποστηρίχια & Κέντρα Ημέρας (επανασχεδιασμός δομών της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου)	4.900.000	1,85	0	0,00	0		0		0	
ΔΡΑΣΗ 9.4.1.1	*Δομές Παροχής Βασικών Αγαθών / Δομές Ξίσης & Κοινωνικά Φαρμακεία (επανασχεδιασμός δομών της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου)	11.000.000	4,15	11.000.000	100,00	0	0,00	0		0	
ΔΡΑΣΗ 9.4.1.2	Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ)/(συνεχόμενη δράση από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο)	960.000	0,36	960.000	100,00	0	0,00	0		0	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 10	66.544.108	21.918.187	32,94	15.100.000	68,89	10.520.387	69,67	6.920.387	65,78	668.271	9,66
ΔΡΑΣΗ 9.α.1.1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΤΟΥ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ Ι. ΚΑΙ Μ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ	14.000.000	21,04	7.000.000	50,00	6.920.387	98,86	6.920.387	100,00	668.271	9,66

Ε.Π. : ΑΤΤΙΚΗ 2014-2020	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	ΠΟΣΟ ΕΞΕΙΔΙΚΥΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ		ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2015 - 2016 ΕΩΣ 29/09/2016							
		Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	Ποσοστό Εξειδίκευσης	ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ		ΕΝΤΑΣΕΙΣ		ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ		ΔΑΠΑΝΕΣ	
				Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	% Προσκλησεων	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (€)	% Εντάξεων	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	% ΝοΔε	Δαπάνες (€)	% Απορρόφησης
ΔΡΑΣΗ 9.α.1.2	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΝΕΑΣ ΔΙΟΡΟΦΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ ΜΕ ΥΠΟΓΕΙΟ, ΔΩΜΑ ΚΑΙ ΣΤΕΓΗ, ΜΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΩΣ ΣΤΕΓΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΠΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΡΑΦΗΝΑΣ	1.186.399	1,78	1.300.000	109,58	0	0,00	0		0	#ΔΙΑΙΡ./0!
ΔΡΑΣΗ 9.α.1.3	ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΔΗΜΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΥΒΑΡΑ (ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ)	3.131.788	4,71	3.200.000	102,18	0	0,00	0		0	#ΔΙΑΙΡ./0!
ΔΡΑΣΗ 9.α.1.4	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΣΦΕΝΟΦΟΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΚΑΒ	3.600.000	5,41	3.600.000	100,00	3.600.000	100,00	0	0,00	0	#ΔΙΑΙΡ./0!
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 11	66.544.108	50.000.000	75,14	50.000.000	100,00	0	0,00	0		0	
ΔΡΑΣΗ 10.1.1.1	Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την α- πόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών κατάρτισης και εκπαίδευσης	50.000.000	75,14	50.000.000	100,00	0	0,00	0		0	
		189.708.187		177.817.351		64.274.482		33.580.016		12.675.624	

Πηγή: Περιφέρεια Αττικής

Πίνακας 2.

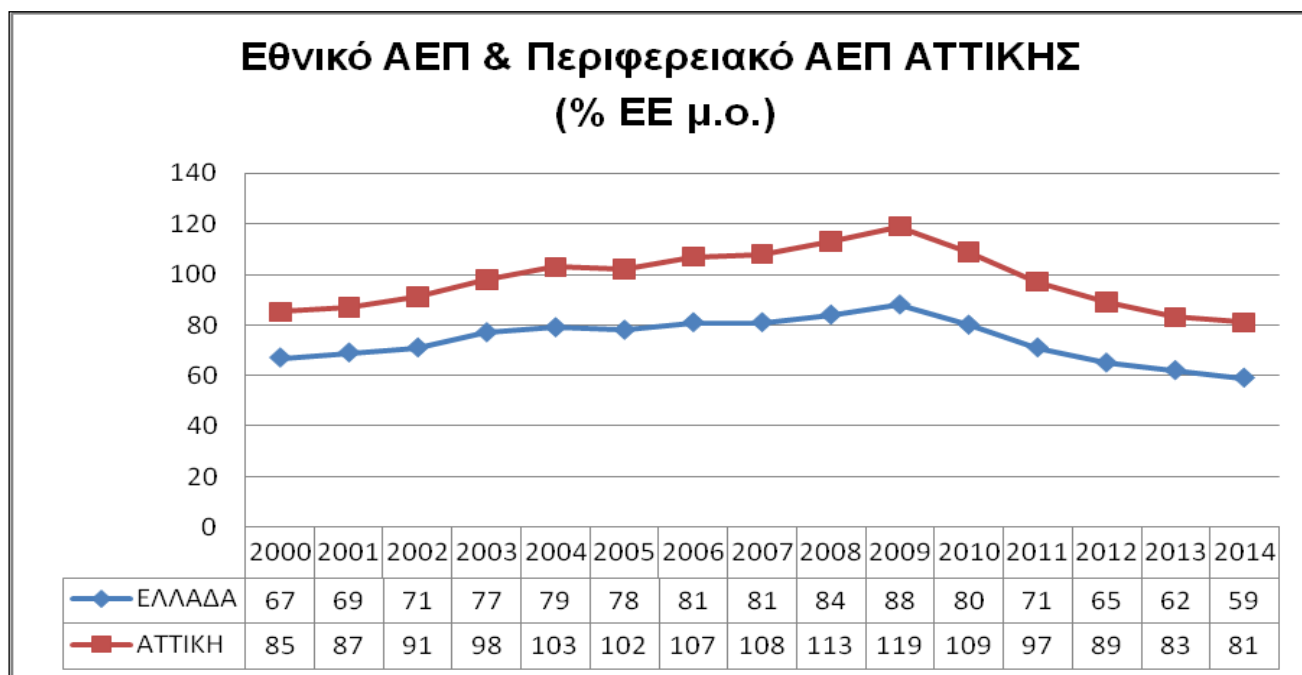
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας και Περιφέρειας Αττικής

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 3.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ελλάδας και Περιφέρειας Αττικής, σε σταθερές τιμές, σε ευρώ/κάτοικο (ποσοστό (%)) ως προς τον μέσο όρο της ΕΕ

Πηγή: Eurostat

11. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ : ΓΙΩΡΓΟΣ Η. ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ - ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ

1) Εισαγωγή

Το αποτύπωμα της δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων ετών υπήρξε έντονο και στην Πελοπόννησο. Το δεδομένο αυτό καθιστά επιτακτική την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων, τόσο για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης στην τοπική κοινωνία και οικονομία όσο και για την οικοδόμηση μιας νέας αναπτυξιακής προοπτικής, με αναφορά στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας και σεβασμό στη φύση, την ιστορία και τον πολιτισμό της.

Στην κατεύθυνση αυτή παρατίθενται συγκεκριμένες δυνατότητες παρέμβασης, ταξινομημένες βάσει των αξόνων που έχουν προσδιοριστεί στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος και των Γενικών Στρατηγικών Στόχων της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020. Παρά ταύτα, πρέπει να επισημανθεί ότι στο Περιφερειακό Πρόγραμμα δεν υπάρχουν αιχμές – προτεραιότητες, από τις οποίες να προκύπτει ένα συγκεκριμένο πρότυπο ανάπτυξης, ώστε αυτό να υπηρετηθεί μέσω των αξόνων που παρατίθενται. Σε αυτό το πλαίσιο, ο περιφερειακός σχεδιασμός πρέπει να συνδέεται με τον εθνικό σχεδιασμό και να αναπτύσσει συνέργειες με τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή τους Δήμους.

2) Οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση

Ουσιαστική ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα με αντιμετώπιση των επιβαρύνσεων που αυξάνουν το κόστος παραγωγής και παράλληλη στήριξη της εξωστρέφειας, της τυποποίησης και της πιστοποίησης, κυρίως, όμως, της σύνδεσης της πρωτογενούς παραγωγής με τη μεταποίηση και την οργανωμένη διάθεση των αγροτικών προϊόντων (για την παραγωγή), με σκοπό τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Αξιοποίηση της λίμνης του Λάδωνα και των ιαματικών πηγών Ηραίας στη Γορτυνία.

Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω ειδικού ταμείου.

Άμεση αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών εμποδίων στις επενδύσεις για τον τουρισμό και ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της Πελοποννήσου μέσω της

στοχευμένης προβολής του τουριστικού προϊόντος στα ειδικά κοινά και τη δημιουργία υποδομών, όπως για καταδυτικά πάρκα (Τολό, Ερμιονίδα κλπ).

Πρωώθηση έργων για τη δημιουργία Βιομηχανικών Ζωνών (για παράδειγμα στην Αργολίδα), ενδεχομένως Βιομηχανικού Πάρκου στη Μεγαλόπολη και για την αναβάθμιση της ΒΙΠΕ Τρίπολ.ης.

3) Βελτίωση Προσπελασιμότητας

Πρωώθηση και ολοκλήρωση των έργων στους μεγάλους οδικούς άξονες (Αθηνών-Πατρών, Τρίπολης-Πάτρας, Τρίπολης-Βυτίνας-Αρχαίας Ολυμπίας, παραλιακής Κιβερίου –Λεωνιδίου - Κυπαρίσσι κ.τ.λ., νοτιοανατολικός άξονας με τις αναγκαίες παρεμβάσεις στο τμήμα Αγία Ελεούσα - Αρκαδικό) και βελτίωση του περιφερειακού και τοπικού οδικού δικτύου, που είναι σε κακή κατάσταση (ορεινή Γορτυνία, Κυνουρία, Μεγαλόπολη, Μαντινεία προς Κορινθία κ.τ.λ.). Υλοποίηση των έργων σύνδεσης της Αργολίδας με την ΕΟ Κορίνθου –Τριπόλεως με την κατασκευή του τμήματος Δερβενάκια-Εκκλησιαστικά-Μυκήνες.

Αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών με την υλοποίηση των αναγκαίων έργων (λιμένες Ναυπλίου, Παράλιου Άστρους, Γυθείου), κατασκευή μαρίνας στο Ναύπλιο και στο Παράλιο Άστρος και επίλυση των γραφειοκρατικών προβλημάτων για την αξιοποίηση του λιμένα της παλαιάς Επιδαύρου, την αξιοποίηση του Λιμένος Ερμιόνης και τη λειτουργία λιμένα για τουριστικά σκάφη στο Πόρτο Χέλι.

Αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των, ήδη, εν λειτουργία αεροδρομίων, όπως το Διεθνές Αεροδρόμιο Καλαμάτας, και πρωώθηση της μετατροπής του στρατιωτικού αεροδρομίου Τρίπολης σε μικτής χρήσης, ώστε να λειτουργεί ως αερολιμένας για τουριστικές πτήσεις charter, αλλά και ως cargo για τα αγροτικά προϊόντα της περιοχής. Για το τελευταίο, δεν υπάρχει ούτε καν προμελέτη.

Οριοθέτηση και λειτουργία υδατοδρομίων.

4) Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής

Πρωώθηση των έργων του Ανάβαλου με επίλυση των γραφειοκρατικών εμποδίων, που ανακύπτουν. Πρόκειται για ένα έργο πνοής για ολόκληρη την Αργολίδα, αλλά και την Αρκαδία, ιδίως την Κυνουρία, και με την ολοκλήρωσή του θα μειωθεί σημαντικά το κόστος παραγωγής του πρωτογενούς τομέα της περιοχής και θα δοθεί συνολική λύση στο πρόβλημα της άρδευσης, της λειψυδρίας και της υφαλμύρωσης του υδροφόρου ορίζοντα.

Αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος της διαχείρισης των αστικών

αποβλήτων και της αποκατάστασης των ΧΑΔΑ, ζητήματα για τα οποία υπάρχουν καταδίκες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. **Μετά τη θέσπιση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (Ε.Σ.Δ.Α.), η ανάληψη ευθύνης από τους δήμους είναι επιτακτική (θέσπιση Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων – ΠΕ.Σ.Δ.Α.), οριστική οριοθέτηση σχετικών ελεύθερων χώρων κλπ), ώστε να υπάρξει σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων από τους δήμους, το οποίο θα προβλέπει τη διαλογή στην πηγή, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, την κομποστοποίηση, την οικονομική εκμετάλλευση και την υγειονομική ταφή των υπολειμμάτων. Μία θέση που είναι εγγύτερη προς τους πολίτες, οικολογικά και οικονομικά δίκαιη και, εν τέλει, βιώσιμη, ενώ, παράλληλα, συνάδει και προς το δημόσιο συμφέρον.**

Περαιτέρω ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και άμεση επίλυση των προβλημάτων από τη μη καταβολή των οριζόμενων από τον νόμο επιδοτήσεων σε κατοίκους περιοχών (όπως το Αραχναίο και ο Αχλαδόκαμπος, Δίδυμα κ.λπ.) από την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών αιολικής ενέργειας. Λειτουργία αγωγού φυσικού αερίου Κορίνθου - Μεγαλόπολης, μετά την ολοκλήρωση του οποίου θα δοθεί η δυνατότητα (μέσω κατάλληλων συμπληρωματικών έργων) χρήσης του φυσικού αερίου στις μεγάλες πόλεις της Πελοποννήσου, αλλά και στον αγροτικό τομέα (θερμοκήπια) και στον βιοτεχνικό -βιομηχανικό τομέα.

5) Δια βίου μάθηση-κοινωνική μέριμνα-υγεία-πολιτισμός-αθλητισμός

Πρωώθηση των ήδη ενταγμένων έργων για τον πολιτισμό και τον αθλητισμό, όπως το αρχαιολογικό μουσείο του Άργους και τα έργα στο Μπούρτζι, την Επίδαυρο και την Ερμιονίδα. Επιπλέον δε, την ουσιαστική λειτουργία του μουσείου του Άστρους και την αξιοποίηση της έπαυλης του Ηρώδου Αττικού στην Εύα Δολιανών.

Ενίσχυση των, ήδη, υφιστάμενων δομών εκπαίδευσης, όπως οι σχολές του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, τα λειτουργούντα παραρτήματα της (Ανωτάτης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.) και οι επαγγελματικές σχολές, όπως η Σχολή Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Σ.Ε.Κ.) Επιδαύρου, και τα, ήδη, λειτουργούντα ΙΕΚ στην Αρκαδία. Επιπλέον, δημιουργία νέων ΙΕΚ στη Γορτυνία και στο Άστρος, με ειδικότητες που συνδέονται με τις παραγωγικές δυνατότητες των συγκεκριμένων περιοχών και το πρότυπο ανάπτυξής τους.

Όσον αφορά στην κοινωνική πολιτική, αυτή εκ των πραγμάτων ανήκει στον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, ως ευρισκόμενη εγγύτερα προς τους πολίτες. Επομένως και ενδεικτικά, η δημιουργία και λειτουργία των «κέντρων κοινότητας» ανήκει στους δήμους.

12. Τα νησιά της Περιφέρειας του ΒΑ Αιγαίου

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ

Τα νησιά του ΒΑ Αιγαίου έχουν πολυεστιακή οικονομία. Αγροτική παραγωγή, συνεταιρισμούς, μορφές μεταποίησης, πανεπιστημιακές σχολές και τμήματα, αλλά και διαβαθμισμένες ζώνες τουριστικής έντασης. Αυτή η πολλαπλή οικονομική και παραγωγική διάρθρωση οργανώνει διαφορετικές χωρικές - αστικά κέντρα, χωριά, οικισμούς -, διαφορετικές κοινωνικές συνομαδώσεις, διακλιμακούμενες οικογενειακές ή ατομικές επαγγελματικές δεξιότητες, εύρος συμπεριφορών και εθιμικού υποστρώματος.

Τα νησιά συγκροτούνται σε τρία πληθυσμιακά - διοικητικά κέντρα και σε μικρότερα νησιωτικά συμπλέγματα που λειτουργούν δορυφορικά. Η Λέσβος είναι η υπερκείμενη διοικητική, πληθυσμιακή οντότητα, η Χίος και η Σάμος τα επόμενα κέντρα. Περιβάλλονται από μικρότερες πληθυσμιακά και δευτερεύουσες διοικητικά νησιωτικές ενότητες.

1) Ο Νομός Λέσβου συναποτελείται από τα νησιά Λέσβο, Λήμνο και Άγιο Ευστράτιο, και έχει συνολικό πληθυσμό 110.000 κατοίκους. Πιο συγκεκριμένα, η Λέσβος έχει έκταση 1636 τ. χλμ., 968 μ. υψόμετρο, 86.000 κατοίκους, 371 χλμ. ακτογραμμή και πρωτεύουσά της είναι η Μυτιλήνη. Το επόμενο νησί του νομού είναι η Λήμνος, με έκταση 476 τ. χλμ., υψόμετρο 470 μ., 17.000 κατοίκους και πρωτεύουσα έχει τη Μύρινα. Το τρίτο νησί είναι ο Άγιος Ευστράτιος, με έκταση 43 τ.χλμ., 298 υψόμετρο και 270 κατοίκους.

2) Ο Νομός Χίου συναποτελείται από το ομώνυμο νησί, το σύμπλεγμα των Οινουσσών και το νησί των Ψαρών, και ο συνολικός πληθυσμός του είναι 52.000 κάτοικοι. Το νησί της Χίου έχει έκταση 842 τ. χλμ., έχει 1297 μ. υψόμετρο, πληθυσμό 51.500 κατοίκους και πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη. Το σύμπλεγμα των Οινουσσών έχει έκταση 17,5 τ. χλμ., και πληθυσμό 826 κάτοικων. Το τελευταίο νησί του νομού, τα Ψαρά, έχει έκταση 40 τ. χλμ. και πληθυσμό 446 κατοίκων.

3) Ο Νομός Σάμου συναποτελείται από το ομώνυμο νησί, την Ικαρία και το νησιώτικο σύμπλεγμα των Φούρνων και έχει συνολικό πληθυσμό 44.000 κατοίκους. Το νησί της Σάμου έχει έκταση 476 τ.χλμ., υψόμετρο 1433 μέτρα, πληθυσμό 33.000 κατοίκους και πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη. Το επόμενο νησί του νομού είναι η Ικαρία με έκταση 255 τ. χλμ., 1.041 μέτρα υψόμετρο, πληθυσμό 8.500 κατοίκους και πρωτεύουσα τον Άγιο Κήρυκο. Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Φούρνων έχει έκταση 45 τ. χλμ., πληθυσμό 1.000 κατοίκους. Πρωτεύουσα είναι οι Φούρνοι, με δεύτερο

κατοικημένο νησάκι τη Θύμαινα. Εκτός της ιδιότυπα πολύπλευρης παραγωγικής ταυτότητας και οικονομίας, ένα άλλο ενδιαφέρον χαρακτηριστικό των νησιών του ΒΑ Αιγαίου είναι η εξαιρετικά περίπλοκη γεωλογική και γεωμορφολογική ταυτότητα. Μεγάλες υψομετρικές διαφορές, ισχυρή εναλλαγή βραχωδών και πευκόφυτων ζωνών, εξαιρετικά σύνθετο σύστημα ακτογραμμών, ευρείες περιοχές Natura, σύνθετα οικοσυστήματα, υδρολεκάνες κατά περίπτωση, πολλές ορεινές οικιστικές πυκνώσεις και ενδοχώρα με εξαιρετικά δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής και χωρικής οργάνωσης. Ακόμα, διαθέτουν σημαντικό αρχαιολογικό και μνημειακό απόθεμα σε τεράστιο ιστορικό εύρος, από τα προϊστορικά μέχρι τα υστεροβυζαντινά και νεώτερα χρόνια, υπέργειο, ανασκαμμένο ή όχι, όσο και ενάλιο. Να σημειώσουμε ότι το κάθε νησί έχει διακριτό ιστορικό φορτίο, στοιχείο που ενσωματώνεται, τόσο στο αρχαιολογικό υλικό που υπάρχει, κυρίως στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ), όσο και στις αναφορές των κατοίκων ή τη συλλογική μνήμη. Το ποικιλώνυμο ιστορικό-πολιτιστικό απόθεμα εκδηλώνεται στα διάσπαρτα διϊστορικά αρχαιολογικά ευρήματα, στα μοναστικά και ναϊκά συγκροτήματα, στο ζωγραφικό κληροδότημα, το οποίο περιλαμβάνει όχι μόνο σημαντική εκκλησιαστική ζωγραφική, αλλά και το ναΐφ, με γνωστότερο εκπρόσωπο τον Θεόφιλο Χατζημιχαήλ (συλλογή έργων του βρίσκεται στο φημισμένο μουσείο Τεριάντ στη Μυτιλήνη), αλλά και στην Μονή Θεοκτίστης στην Ικαρία, όπου πίσω από το εκκλησιαστικό εικονογραφικό ιδίωμα με αναφορές σε λύσεις της Μακεδονικής σχολής, κρύβεται μια σπάνια και ιδιότυπη εκφραστική ελευθερία.

Το εξαιρετικά πλούσιο αρχιτεκτονικό - κτηριακό απόθεμα, πέρα από τις απροσδόκητες και πολύπλευρες στην καταγωγή, λύσεις της λαϊκής αρχιτεκτονικής, που απηχούν τις ποικίλες επιρροές και αισθητικές πυκνώσεις, αλλά και τη χωρικότητα που υποδεικνύουν οι παραγωγικές δραστηριότητες (αγροτικές, αλιευτικές κ.λπ.), εκτείνεται και σε ένα ενδιαφέρον πεδίο νεοκλασικής, αστικής αρχιτεκτονικής ή και σε υβρίδια πρώιμου μοντερνισμού, αλλά και σε λαμπρά δείγματα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής –κυρίως κτηρίων βυρσοδεψίας, ελαιουργικών εργοστασίων κλπ. Θυμίζω, για παράδειγμα, το βιομηχανικό σύμπλεγμα στο Καρλόβασι της Σάμου (τώρα ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Αιγαίου) ή τις θεαματικές λύσεις αφομοίωσης των υψομετρικών διαφορών στις αποθήκες Σούτου, στην πρωτεύουσα της Σάμου. Ακόμα, τους πυκνούς οικισμούς της Χίου που συγκροτούν ένα σύστημα αρχιτεκτονικής συνέχειας με εκπληκτική βιοκλιματική απόδοση (σκίαση, αερισμό, φωτισμό, διαρθρωτική ποιότητα), πέρα από τα λαμπρά μορφολογικά στοιχεία.

Η κουλτούρα αποκατάστασης ωριμάζει τα τελευταία, κυρίως, χρόνια, «διορθώνοντας», κατά κάποιο τρόπο, τη λανθασμένη επιλογή, κυρίως της δεκαετίας του 70, που είχε ως αποτέλεσμα σοβαρό μέρος των αρχιτεκτονικών κληροδοτημάτων να έχει χαθεί. Εν τούτοις, η οικονομική αδυναμία δεν επιτρέπει την -σε μεγάλη έκταση- αποκατάσταση παραδοσιακών ή ιδιαίτερης αισθητικής αξίας αρχιτεκτονημάτων. Η μη

ύπαρξη μονοδιάστατης αναπτυξιακής έντασης επέτρεψε τη διατήρηση ενός ευρύτατου φάσματος από αρχιτεκτονικές γλώσσες που διοργανώνουν ένα συχνά ανορθόδοξο κτισμένο πεδίο, το οποίο μπορεί να υποβάλλει χρήσεις, φόρμες, οικοδομικές τεχνικές.

Επιμένω στη διασύνδεση χώρου και παραγωγής, γιατί η παραγωγική πράξη και επιλογή «παραγγέλνει», υποβάλλει το είδος και τις μορφές αρχιτεκτονικής, την ποιότητα της πολεοδομικής και χωροταξικής οργάνωσης, που κληρονομείται από τις σύγχρονες μορφές παραγωγής και ανάπτυξης, είτε ως κανονιστικό πρόβλημα που αφορά τα ΣΧΟΑΑΠ, τις οικοδομικές αυθαιρεσίες, τους συχνά αλλοπρόσαλλους συντελεστές δόμησης κ.λπ..

Ένα ενδιαφέρον και, μάλλον, βασικό χαρακτηριστικό των νησιών είναι οι άτυπες μορφές οικονομίας, που ενσωματώνονται στη «μεγάλη» οικονομία τους, αυτή που καταγράφεται στους γενικούς δείκτες. Για παράδειγμα, λόγω του γεωλογικού ανάγλυφου και της πολυδιάσπασης των κληροδοτημάτων, υπάρχουν σχετικά μικρές αγροτικές ιδιοκτησίες και συχνά μέρος της αγροτικής παραγωγής τελείται αναγκαστικά χειρονακτικώς, κάτι που σημαίνει ότι ποιοτικοποιούνται τα προϊόντα τόσο στην βιολογική τους διάσταση, όσο και στην πολυχωρία, στην ιδιόρρυθμη καλλιεργητική αρχιτεκτονική, που εισηγείται, εν τέλει, και μια ιδιαίτερη καλλιεργητική τεχνική. Αυτό είναι πολιτιστικά ένα ενδιαφέρον στοιχείο, που ταιριάζει, μάλιστα, σε θεματικά πεδία του νέου ΕΣΠΑ, στη μέριμνα για τις μικρές κλίμακες, που διατρέχει τις προγραμματικές πρόνοιές του. Αυτή η χωροπαραγωγική ιδιοτυπία, εκφράζεται και στους παραλιακούς οικισμούς, όπου, συνήθως, το παραγωγικό υπόστρωμα διαμορφώνεται από μια πολυσύνθετη μορφή δραστηριοτήτων. Κτίσματα, συχνά, αναγκαστικής ελευθερίας στην άρθρωση, που εκμεταλλεύονται, τόσο το γεωγραφικό ανάγλυφο όσο και τη σκίαση, τον αερισμό κ.λπ., δημιουργούν ποιοτικές και πλούσιες συναρθρώσεις της ενάλιας και παράλιας ζώνης.

Η τουριστική διάσταση στα νησιά του ΒΑ Αιγαίου δεν είναι στο επίπεδο των μεγάλων τουριστικών προορισμών στα Δωδεκάνησα ή τις Κυκλάδες. Δεν έχει, δηλαδή, την ένταση και την οικονομική ισχύ που έχει αποκτήσει στους γνωστούς τουριστικούς προορισμούς. Ακριβώς γι' αυτό, όμως, δεν παρουσιάζει και στοιχεία κορεσμού. Ενδεικτικά, η Σάμος που είναι ο κορυφαίος τουριστικός προορισμός για το ΒΑ Αιγαίο, έχει 110.000 με 120.000 αεροπορικές αφίξεις τη σεζόν, όταν η Ρόδος έχει πάνω από 2 εκατομμύρια, η Κως 1.700.000, η Μύκονος και η Σαντορίνη πάνω από 500.000 (εκτός από την πυκνότετη ακτοπλοϊκή συγκοινωνία). Αυτό το στοιχείο, πέρα από την προφανή οικονομική και αναπτυξιακή υστέρηση, εξ αντιδιαστολής, ενέχει δυναμικά στοιχεία, αφού μπορεί να αναπτυχθεί, ενδεχομένως, και με διαφορετικό αναπτυξιακό υπόδειγμα. Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα είναι η Ικαρία, όπου πολιτικές, πολιτιστικές, παραγωγικές συμπεριφορικές, αισθητικές ιδιοτυπίες οργανώνουν ένα διαφορετικό,

περιζήτητο τουριστικό υπόδειγμα, χωρίς καν τις επενδύσεις (το 2016 είχε ρεκόρ επισκεπτών). Η τουριστική πλευρά της οικονομίας των νησιών του ΒΑ Αιγαίου, συμπληρώνεται και από άλλες μορφές παραγωγής. Δεν έχουν βρεθεί, όμως, ακόμα οι τρόποι παραγωγικής συνέργειας, ώστε η μια μορφή παραγωγής (για παράδειγμα, η αγροτική) να επικοινωνεί συνδυαστικά με την τουριστική. Επίσης, μια ακαμψία ως προς την ακτοπλοϊκή διασύνδεση δεν δίνει πάντα λύσεις ευλύγιστες και πρακτικές, που να αφορούν την ενδοσυγκοινωνία. Που σημαίνει ότι, αν και τα νησιά είναι «ασυνεχές σύστημα», δεν βρίσκουν τις μεταβαλλόμενες (ανάλογα με τη τουριστική περίοδο ή το έκτακτο περιστατικό) ενδοσυγκοινωνιακές λύσεις, που θα αποκαθιστούσαν τη φυσική έλλειψη ενότητας. Αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο, που αφορούν στη διανοησιωτική ακτοπλοΐα και μεγαλύτεροι βαθμοί μικροεπιχειρηματικής ελευθερίας, είναι ζητούμενα.

Εν τέλει, αυτό στο οποίο πρέπει να δοθεί έμφαση μέσα από τα ποικίλα οικονομικά και αναπτυξιακά εργαλεία είναι η ανάπτυξη συνδεδεμένων οικονομιών και ακτοπλοϊκών συνδέσεων μεταξύ των νησιών του Β.Α. Αιγαίου, αλλά και των υπόλοιπων νησιωτικών συμπλεγμάτων.

Ως γνωστό, τα τρία μεγάλα - τουλάχιστον- νησιά έχουν δεχτεί ισχυρή προσφυγική πίεση και οι τοπικές κοινωνίες σε γενικές γραμμές έχουν αποκαλύψει μια μεγάλη πολιτισμική και ανθρωπιστική ευρυχωρία. Ο τύπος της προσφυγικής πίεσης την περσινή χρονιά ήταν ροϊκός: Μεγάλες ομάδες προσφύγων ή μεταναστών διαπερνούσαν τα νησιά, έχοντας μικρό διάστημα παραμονής. Αυτό επέτρεψε τη σημειακή λειτουργία μιας μορφής αγοράς (κυρίως στα αστικά κέντρα που διέθεταν κέντρα υποδοχής και ακτοπλοϊκούς κόμβους), με κορμό τη σίτιση και την εστίαση. Η μεγάλη, όμως, δημοσιότητα και η καταγραφή περιστατικών διάσωσης ή ατυχημάτων ενοχοποιείται από επαγγελματικούς φορείς ως αίτιο της ισχυρής κάμψης του τουριστικού προϊόντος. Το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα, κατά κάποιο τρόπο μετατόπισε το τοπιακό και ιστορικό «αφήγημα» των νησιών. Ειδικά στη Λέσβο, η προσφυγική ένταση (και η παραοικονομική λειτουργία) έχει κατά πολύ «αντικαταστήσει» την οργανωμένη τουριστική λειτουργία, όπως αυτή εκδιπλώνεται στο βόρειο τμήμα του νησιού. Στη Χίο, το πρόβλημα είναι, επίσης, οξύ, όπως και στη Σάμο. Ιδιαίτερα στην τελευταία που, όπως αναφέρω και αλλού, ο τουρισμός έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην τοπική οικονομία. Πέρα από το αν ευσταθούν οι υποθέσεις για τα αίτια της τουριστικής κάμψης, το θέμα είναι ότι τα νησιά είναι εξαιρετικά εύθραυστα παραγωγικά οικονομικά συστήματα, πολυσυνδεδεμένα, και, εν τέλει, αποτελούν σχετικά «κλειστές» δομές.

Μια άλλη παράμετρος, που πρέπει να αναφερθεί, είναι η εκπληκτική διασπορά των εκπαιδευτικών μονάδων, κυρίως στο πρωτοβάθμιο, αλλά και στο δευτεροβάθμιο επίπεδο. Όχι μόνο απομακρυσμένα ή ορεινά χωριά στα μεγάλα νησιά, αλλά και

σχολικές μονάδες στα μικρά νησιά, με ελάχιστους μαθητές, που, όμως, είναι στρατηγικού χαρακτήρα για τη χώρα μας η λειτουργία τους. Για πολλά, χρόνια υπήρχε μια μεγάλη αστάθεια στη στελέχωσή τους, εν τούτοις, ειδικά τη φετινή χρονιά, η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά. Κατά την γνώμη μου, η ένταση και των τρόπων διαδικτυακής σύνδεσης, θα δώσει μεγαλύτερο επιχειρησιακό βάθος στις μονάδες. Στην κατεύθυνση της ισχυρής επικουρικής διασύνδεσης με εύστοχο σχεδιασμό πρέπει να αντιμετωπιστούν και οι μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγείας. Αγροτικά ιατρεία, Κέντρα υγείας και νοσοκομεία πρέπει να βρουν ένα ευλύγιστο τρόπο διασταύρωσης των υπηρεσιών και των επιστημονικών πόρων τους. Συχνά έχουμε προβλήματα, είτε συνεργασίας, είτε δυσλειτουργιών, είτε ακόμα και τοπικιστικών ανταγωνισμών, που απορρυθμίζουν το σύστημα υγείας. Θα επισήμαινα την σοβαρή ενισχυτική προσπάθεια, τόσο στο ανθρώπινο όσο και στο ζήτημα των υλικών πόρων διπλού χαρακτήρα. Αυξητικός ρυθμός προσλήψεων στελεχών, εξορθολογισμός δαπανών, που συνδυάζονται, όμως, και με σοβαρές διοικητικές και γραφειοκρατικές αρρυθμίες. Στα νησιά, ένα, επιπλέον, σοβαρότατο θέμα είναι οι διακομιδές ασθενών. Πιθανόν, η νομοθετική διεύρυνση των λύσεων και η ισχυρότερη διασταύρωση με τις υπόλοιπες δομές του δημόσιου χώρου να έδινε περισσότερες επιλογές και στο ΕΚΑΒ και στις τοπικές μονάδες υγείας.

Το τελευταίο σκέλος των παρατηρήσεων είναι ο τύπος των έργων ΕΣΠΑ, οι χρηματοδοτικές επιλογές, τα επιλεγέντα έργα, η συχνά αδύναμη προστιθέμενη αξία, οι κοστολογήσεις, τα συχνά τεχνικά προβλήματα (που εγείρουν επιπλέον χρηματοδοτικές απαιτήσεις), τελικά ο τρόπος που δένεται το κάθε έργο με το κοινωνικό παραγωγικό και τοπιακό περιεχόμενο. Επίσης, οι παρεπόμενες νομικές επιπτώσεις στις περιπτώσεις εξόφθαλμων υπερβάσεων ή κακοτεχνιών δημιουργούν την ανάγκη κανονιστικών διευθετήσεων και μηχανισμών ελέγχου.

Οι Σχολές και τα Τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, που αναπτύσσονται σε διασπορά στα μεγάλα νησιά, μπορούν να αιμοδοτήσουν πολιτιστικά, όχι μόνο οικονομικά. Δημιουργείται η κρίσιμη κοινωνική μάζα νέων διανοουμένων και επιστημόνων, που τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά εκδηλώνονται και επηρεάζουν την κοινωνία. Πέρα από τις υψηλές επιδόσεις των ιδρυμάτων, είναι ζητούμενο να αφομοιωθεί η πνευματική συμπεριφορική και πολιτιστική υπεραξία που δημιουργούν.

Εν γένει, η δομική πολυμορφία, τόσο της παραγωγής όσο και της κοινωνικής συγκρότησης, απαιτούν διαφορετικές θεσμοποιήσεις και κανονιστικές παρεμβάσεις, ώστε να συμπλακούν τα διάφορα πεδία και να ενταθούν τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των νησιών του ΒΑ Αιγαίου.

Τις παρατηρήσεις αυτές θα προσπαθήσω να ενισχύσω με μια περιληπτική περιγραφή και σχολιασμό ορισμένων απόψεων, που διατυπώθηκαν από την Περιφέρεια κατά την παρουσίαση στην Επιτροπή.

Στην παρουσίαση των αιτημάτων, των κατευθύνσεων και δράσεων της Περιφέρειας ΒΑ Αιγαίου, που έκανε η Περιφερειάρχης κυρία Καλογήρου, δεσπόζουσα θέση στην ανάλυση είχε το προσφυγικό, το οποίο, πράγματι, ηγεμονεύει σε όλες τις προσεγγίσεις που αφορούν τα περισσότερα παραγωγικά πεδία, όπως τον τουρισμό, πρωτίστως, που, ούτως ή άλλως, ασκεί επιρροή στα υπόλοιπα παραγωγικά πεδία. Θα συμπύκνωνα τις θέσεις στην πρόταση θεσμικής επαναχάραξης αρμοδιοτήτων μεταξύ των βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και κράτους, ώστε η λειτουργία των αυτοδιοικητικών δομών να γίνει ευχερέστερη και ταχύτερη, σε σχέση με το διακυμαινόμενο πρόβλημα. Προκύπτει η ανάγκη σύνθεσης ενός Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος, προσαρμοσμένου στη νησιωτικότητα, ενώ ο τρόπος πρόσληψης του προβλήματος, αλλά και το πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου δεν έχουν ακόμα αφομοιώσει αυτή τη διάσταση. Να σημειώσω εδώ ότι μια ευρεία Επιτροπή από τα εμπλεκόμενα Υπουργεία και συντονισμό της αντιπροεδρίας εργάζεται με βάση τις επί μέρους και κατά τόπους προτάσεις που έχουν κατατεθεί από όλους τους παραγωγικούς, αυτοδιοικητικούς και πολιτικούς φορείς. Συνολικά, στις αναπτυξιακές κατευθύνσεις δίδεται έμφαση στο περιβαλλοντικό, χωροταξικό, πολεοδομικό πεδίο. Επίσης, στη διαχείριση υδάτινων πόρων και στα μικρά έργα βιωσιμότητας. Εν γένει, υπάρχει συμφωνία με τη σύνθεση τοπικών σχεδίων διαχείρισης απορριμμάτων.

Ένα αίτημα που επανέρχεται αφορά στην περιστολή της γραφειοκρατίας, ειδικά στα μικρά έργα. Στο σημείο αυτό, όμως, θα μπορούσε κανείς να αντιπείνει ότι έχουν αποκαλυφθεί προβλήματα διαφθοράς, υπερβάσεων, καθώς και σκοπιμότητας των επιλεγμένων έργων και ο πολλαπλός έλεγχος είναι ένα είδος αντίδρασης σε αυτό το φαινόμενο, αν και, κατά τη γνώμη μου, δεν αποδίδει πάντα, συχνά απλώς δυσχεραίνει. Μια άλλη πρόταση περιεστράφη στη δημιουργία «brand», τόσο στο επίπεδο των συμβολισμών, την άυλη υπεραξία ενός τόπου, όσο και στην ένυλη (δηλαδή συγκεκριμένα παραγωγικά χαρακτηριστικά, όπως οινοποίηση, τρόφιμα, συγκεκριμένες γεωλογικές και τοπιακές ποιότητες κ.λπ.). Έγινε κριτική για την αργή διασύνδεση αυτών των περιεχομένων και κατευθύνσεων παραγωγής, με το πακέτο Γιουνγκέρ, που παραμένει εκκρεμής. Εν τούτοις, το βασικό αξιακό σύστημα στις θέσεις της Περιφέρειας, ήταν, εν τέλει, το προσφυγικό που διατρέχει τη φυσιογνωμία των νησιών.

Έχουμε σίγουρα πιέσεις προς τις τοπικές κοινωνίες, εν τούτοις, το πρόβλημα κοινωνικών και παραγωγικών συνοχών εντοπίζεται και σε αναπτυξιακές και παραγωγικές δυναμικές που παραμένουν αδρανείς και αναξιοποίητες. Για παράδειγμα,

ο πνευματικός χώρος του Πανεπιστημίου του Αιγαίου δεν έχει διευκολυνθεί τόσο ως προς διασύνδεσή του με τις τοπικές κοινωνίες, την εξωστρέφεια και τη διακρατική ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ανταλλαγών με τη γείτονα χώρα, καθώς επίσης δεν έχει ενσωματωθεί στις τοπικές κοινωνίες η ερευνητική διάσταση των ιδρυμάτων, δηλαδή η προσπάθεια να συντεθούν τα ερευνητικά περιεχόμενα με τα χαρακτηριστικά και τα θεμελιώδη ερωτήματα των τοπικών κοινωνιών. Δηλαδή, το κέλυφος των πανεπιστημίων δεν έχει βρει ακόμα την ισχυρή «παραλαβή» του από τις αυτοδιοικητικές, οργανωσιακές, τοπικές δομές. Αυτά τα στοιχεία θα μπορούσαν να αποτελέσουν παραγωγικές τομές, που, ούτως ή άλλως, εδράζονται στην ίδια την ωρίμανση των ιδρυμάτων, αλλά και στην ωρίμανση του τρόπου αντιμετώπισής τους από τις τοπικές κοινωνίες. Ένα σοβαρό πρόβλημα, που θα εντόπιζα, είναι η προστιθέμενη αξία των επιλεγμένων έργων, η τεχνική προμελέτη και αξιοπιστία των έργων, που, συχνά, δεν επιλέγονται σε αναφορά με δομημένες πρακτικές ανάγκες, αλλά κάτω από πιέσεις τοπικών συμφερόντων ή προβληματικές εμπνεύσεις παραγόντων. Έτσι, έχουμε απίστευτες υπερβάσεις και τεχνικές αστοχίες ή έργα που μένουν ημιτελή, αφού δεν μπορούν να αγκυρωθούν με επιστημονική και πρακτική δύναμη στη νησιωτική πραγματικότητα και τις ανάγκες της.

Η πλήρης επιστημονική τεκμηρίωση του τόπου και τρόπου επιλογής έργου, ο ισχυρός και αυστηρός έλεγχος των χρηματοδοτήσεων, η παρακολούθηση της διαδικασίας υλοποίησης, οι κυρώσεις και ο διαμοιρασμός ευθυνών, πρέπει να αναθεωρηθούν για να δοθεί μια αναπτυξιακή ώθηση στα νησιά του ΒΑ Αιγαίου.

Η αναπτυξιακή ώθηση χωρίς δογματισμούς και η πολεοκεντρική αυτοαναφορικότητα, που διατρέχει την πολιτική κουλτούρα στη χώρα μας, είναι ο πιο σίγουρος και ορθολογικός τρόπος αποκατάστασης της κοινωνικής συνέχειας, της ισορροπίας, αλλά και της ανάκτησης της αισιοδοξίας για τους ανθρώπους των νησιών του ΒΑ Αιγαίου.

13. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015-2019)

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΥΡΜΑΛΕΝΙΟΣ

Το ζήτημα του Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Περίοδος 2015-2019) απασχόλησε την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών. Η συζήτηση σχετικά με το παραπάνω ζήτημα πραγματοποιήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2016. Συμμετείχαν και ενημέρωσαν τους Βουλευτές ο Υπουργός Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, κ. Γεώργιος Σταθάκης, και ο Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου, κ. Γεώργιος Χατζημάρκος.

Στην Επιτροπή έγινε εκτενής αναφορά στα βασικά και χρόνια προβλήματα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, καθώς και στα προβλήματα που προέκυψαν από το μεταναστευτικό ζήτημα. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στις προτεραιότητες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στην προγραμματική περίοδο 2014-2020, στους αναγκαίους πόρους και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς και στην ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχεδιασμό που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του Νότιου Αιγαίου. Ένα σχεδιασμό που θα πρέπει να έχει ολιστική αντίληψη και θα συνδυάσει και θα αναβαθμίσει το παραγωγικό πρότυπο των νησιών, καθώς και θα αναδείξει τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, που τα έχουν καταστήσει ένα από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια διαιρείται σε 13 περιφερειακές ενότητες, τις περισσότερες από οποιαδήποτε άλλη περιφέρεια στη χώρα, στις οποίες υπάγονται οι 33 δήμοι του Νοτίου Αιγαίου. Περιλαμβάνει συνολικά 48 κατοικημένα νησιά, που υπάγονται στους δύο νομούς της, Δωδεκανήσου και Κυκλάδων. Περίπου τα τρία τέταρτα των νησιών της περιφέρειας (39 από τα 48) έχουν πληθυσμό μικρότερο των 3.000 κατοίκων, κάτι που αναδεικνύει την πολυδιάσπαση ανθρώπινων και οικονομικών πόρων και τη δυσκολία να προσφερθούν ισότιμες υπηρεσίες σε όλους τους κατοίκους.

Το Νότιο Αιγαίο είναι η μεγαλύτερη σε έκταση νησιωτική περιφέρεια της Ευρώπης. Το 82% του ακαθάριστου τοπικού προϊόντος προέρχεται από υπηρεσίες τουρισμού, ενώ το 40% του ελληνικού τουρισμού καταλαμβάνει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, σε επίπεδο αφίξεων, εσόδων, διανυκτερεύσεων, κλινών

Υφιστάμενη κατάσταση – προβλήματα

Τα κύρια προβλήματα της Περιφέρειας Νότιου Αιγαίου, προβλήματα, βέβαια, που υπάρχουν και σε όλη τη χώρα, αλλά η ιδιομορφία των νησιών τα επιτείνει, είναι:

- **Μεταφορές-Ακτοπλοΐα-Υδροπλάνα:** Βασικό πρόβλημα όλων των νησιωτικών περιοχών είναι το ζήτημα της πρόσβασης. Οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις, ειδικά στα μικρότερα νησιά, εμφανίζονται να είναι πολλαπλά προβληματικές, με μειωμένα δρομολόγια (ειδικά κατά τους χειμερινούς μήνες). Υπάρχει έλλειψη ενδοεπικοινωνίας, έλλειψη δικτύου ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών που να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες, ενώ τα λιμάνια απαιτούν ανακατασκευές και επεκτάσεις. Κατατέθηκε και στη συζήτηση πρόταση από τον Περιφερειάρχη για την κατάργηση των 13 Δημοτικών Λιμενικών Ταμείων και για την ίδρυση δύο (2) ανώνυμων εταιρειών διαχείρισης, ενώ ο Υπουργός δήλωσε ότι το βασικό είναι να υπάρχει ένα βιώσιμο σύστημα. Από την άλλη, ενώ έχει ψηφιστεί ο νόμος για τα υδατοδρόμια, στην ουσία παραμένει ανενεργός και χρειάζονται μικρές τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου.
- **Υγεία:** Έλλειψη υποδομών και έλλειψη νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού. Επιπλέον είναι αναγκαίο να επανακαθοριστεί το σύστημα αεροδιακομιδών
- **Υδροδότηση:** Το χρόνιο πρόβλημα των άλυτων νησιών δεν λύνεται με την δαπανοφόρα μεταφορά νερού, ακόμα και με τον στρατό. Είναι απαραίτητο να αναζητηθούν άλλοι τρόποι. Πρέπει να γίνει επέκταση των συστημάτων αφαλάτωσης σε όλα τα νησιά και κατά προτίμηση να είναι μονάδες στηριζόμενες σε ΑΠΕ.
- **Γραφειοκρατικά:** Έλλειψη προσωπικού στους δήμους, επικάλυψη αρμοδιοτήτων των αρμόδιων φορέων, κλείσιμο αρμόδιων υπηρεσιών (ΔΟΥ, ΙΚΑ, ΟΑΕΔ), καθυστέρηση στην αδειοδότηση έργων
- **Περιβάλλον:** Έλλειψη **Χωροταξικού Σχεδιασμού ανά νησί και άναρχη δόμηση** Σημαντικό πρόβλημα είναι και τα νερολύματα και κυρίως τα απορρίμματα (δεν έχουν αποκατασταθεί οι Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (Χ.Α.Δ.Α.), όπου το Νότιο Αιγαίο συμμετέχει με ένα σημαντικό ποσοστό στα πρόστιμα που καλείται η χώρα να πληρώσει στη διαχείριση των απορριμμάτων, που αποτελεί ζήτημα περιβαλλοντικό, αλλά και δημοσιονομικό.
- **Αύξηση του ΦΠΑ:** Η κατάργηση του ευνοϊκού καθεστώτος ΦΠΑ για τα νησιά επέτεινε την οικονομική κρίση, ενώ και τα πρώτα αποτελέσματα από την εφαρμογή του δείχνουν να έχουν πενιχρά δημοσιονομικά αποτελέσματα.
- **Μεταναστευτικό- Προσφυγικό:** Τα νησιά του Αιγαίου είναι οι πύλες εισόδου στη χώρα και έχουν δεχθεί το 1/3 των ροών που έχει δεχθεί όλη η Ευρώπη. Στα κέντρα φιλοξενίας διαμένουν υπεράριθμοι, ενώ δεν πρέπει να αγνοούνται και οι

επιπτώσεις στον τουρισμό, αλλά και στην κοινωνική συνοχή. Ευτυχώς οι κάτοικοι και οι φορείς έχουν δείξει στην πλειονότητά τους ισχυρά αισθήματα αλληλεγγύης και φιλοξενίας. Πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση, γιατί η συμφωνία Τουρκίας - Ε.Ε. είναι εύθραυστη.

•

Αναπτυξιακός σχεδιασμός- Περιφερειακό Επιχειρησιακό πρόγραμμα 2014-2020

Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος για την προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 είναι η Περιφέρεια να αποτελέσει έναν από τους κορυφαίους παγκόσμιους τουριστικούς προορισμούς, μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού.

Η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει σήμερα να έχει στόχο να διατηρήσει και να αυξήσει την ελκυστικότητα ενός προορισμού, καθώς πέραν των νησιών που αποτελούν παγκόσμιους προορισμούς, τα υπόλοιπα νησιά δέχονται τουρίστες λίγους μήνες το χρόνο και υπολειτουργούν τους υπόλοιπους. Η ελκυστικότητα ενός προορισμού, που οδηγεί και στη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, αφορά συνολικά το επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ζωής και επηρεάζει εξίσου και τους ανθρώπους. Η παραμονή ή η εγκατάστασή τους σε αυτή εξαρτάται κύρια από το εάν μπορούν να έχουν απασχόληση που να καλύπτει τις ανάγκες, τις προσδοκίες ή τα προσόντα τους, και από το εάν οι υπηρεσίες στους τομείς υγείας, παιδείας, πολιτισμού κ.λπ. βρίσκονται σε τέτοιο επίπεδο, ώστε να εξασφαλίζεται η επιθυμητή ποιότητα ζωής. Άρα, σήμερα, με τον όρο τουριστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών αναφερόμαστε στη βιώσιμη ανάπτυξη από τη σκοπιά όχι μόνο του φυσικού, αλλά και του κοινωνικού και του οικονομικού περιβάλλοντος. Αυτή μόνο μπορεί να εξασφαλίσει τη διατήρηση των τουριστικών εσόδων, αλλά και την ποιότητα του τουριστικού προορισμού, μέσα σε ένα ολοένα και περισσότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Με δεδομένη τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, το ύψος των διαθέσιμων πόρων θα κρίνει και τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, αλλά και ποιες και πόσες ανάγκες μπορούν να καλυφθούν. Τα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία είναι το ΕΣΠΑ, το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και ο αναπτυξιακός νόμος

Το Νότιο Αιγαίο μπαίνει στις κατανομές για το ΕΣΠΑ 2014 - 2020 στην κατηγορία MDR, δηλαδή των περισσότερο ανεπτυγμένων πλουσιών περιφερειών της Ευρώπης. Όμως το Νότιο Αιγαίο είναι η ευρωπαϊκή περιφέρεια με τη μεγαλύτερη πτώση στο ΑΕΠ της, με 35 μονάδες πτώση, χωρίς αυτό να αποτυπώνει την πτώση από την απώλεια του καθεστώτος των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ αλλά και τις επιπτώσεις από το προσφυγικό

Σύμφωνα με τον Περιφερειάρχη, το αποτέλεσμα της ένταξης στον στόχο 2 είναι να διατίθενται μόλις 84 εκατ. ευρώ ευρωπαϊκών κοινοτικών πόρων για το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, για μια Περιφέρεια με τόσα πολλά νησιά για την περίοδο 2014 - 2020, με 48 από αυτά τα εκατομμύρια να είναι από το Κοινωνικό Ταμείο και να έχουν να κάνουν με δράσεις άυλες, δράσεις κοινωνικής συνοχής και στήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, ανθρώπινου δυναμικού κ.λπ.. Επιπλέον, η εθνική συμμετοχή στο Νότιο Αιγαίο είναι 1 προς 1 (δηλαδή σύνολο μόλις 168 εκατ.) και η ένταξη στον στόχο 2 από τον στόχο 1 δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, γιατί εξισώνει τα νησιά με αλματώδη τουριστική ανάπτυξη με όλα τα υπόλοιπα.

Κοινή συνισταμένη όλων των ομιλητών είναι η ανάγκη η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου να διεκδικήσει την ένταξη στον στόχο 1 με βάση τα αναθεωρημένα στοιχεία, τα οποία είναι τα πραγματικά στοιχεία του ΑΕΠ του 2015 - 2016 και όχι της προηγούμενης περιόδου, έτσι ώστε να απολαμβάνει το 75% των χρηματοδοτήσεων από τα ευρωπαϊκά κονδύλια και όχι το 50%. Χρειάζεται να επιταχυνθεί η διαδικασία αναθεώρησης των στοιχείων, για τις ελληνικές περιφέρειες και αντί για τα μέσα του 2017 να γίνει, κατ' εξαίρεση, σε ένα προηγούμενο στάδιο, προκειμένου να αποτυπωθεί η νέα πραγματικότητα.

Το Ε.Σ.Π.Α., βέβαια, δεν είναι το κατάλληλο εργαλείο από μόνο του, αφού έχει αρκετούς περιορισμούς, όπως για την ανάπτυξη λιμενικών υποδομών, για την τοπική οδοποιία και πληθώρα άλλων χρήσιμων έργων, και αυτά είναι προβλήματα που χρειάζονται επίλυση. Επίσης, περιορισμούς στις περιφερειακές επιδοτήσεις έχει και ο αναπτυξιακός νόμος, αλλά υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία, διότι στο νέο αναπτυξιακό διαφοροποιούνται οι περιφερειακές ενισχύσεις και δίνονται κίνητρα στα μικρά νησιά. Στο Νότιο Αιγαίο υπάρχει πλήρης οροφή που προβλέπεται από τις περιφερειακές ενισχύσεις και πλήρης επιλογή χρηματοδότησης των σχεδίων και των επιχειρήσεων έναντι φορολογικών κινήτρων που είναι το κύριο χαρακτηριστικό του νέου αναπτυξιακού, εντούτοις για το Νότιο Αιγαίο είναι δυνατόν να διατηρηθούν πλήρως τα χρηματοδοτικά κίνητρα. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να εξεταστούν επενδυτικά σχέδια (με βάση τους παλαιούς αναπτυξιακούς) κατά προτεραιότητα, προκειμένου να αντληθούν οι πόροι.

Εκτενής συζήτηση έγινε και για το ζήτημα των λιμανιών. Όπως τόνισε χαρακτηριστικά ο Περιφερειάρχης, τα λιμάνια του Νοτίου Αιγαίου (115) χρειάζονται στην πλειοψηφία τους σημαντικές παρεμβάσεις, ενώ πρότεινε την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των λιμανιών, με την οποία η διαχείρισή τους να περάσει από τα 13 Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία σε δύο ανώνυμες εταιρίες, μια στις Κυκλάδες και μια στη Δωδεκάνησο, ώστε να μπορούν να διεκπεραιώσουν αποτελεσματικά το σύνολο των υποχρεώσεών τους. Ο Υπουργός άφησε ανοιχτό το θέμα για το κατά πόσο πρέπει να

υπάρχουν πολλά δημοτικά λιμενικά ταμεία ή να υπάρχει ένα άλλο βιώσιμο σύστημα. Αυτό που είναι σημαντικό, με όποιο σύστημα και διαχείριση και αν υπάρχει, είναι ότι χρειάζεται μια άμεση λύση που να δίνει προοπτική και να αναζωογονήσει τις λιμενικές υποδομές.

Όσον αφορά τα υδατοδρόμια, ο Περιφερειάρχης τόνισε ότι το σχέδιο είναι η κατασκευή 26 υδατοδρομίων σε 16 νησιά του Νότιου Αιγαίου με ίδιους πόρους. Ο Υπουργός προχώρησε στη διαπίστωση ότι για να λειτουργήσουν τα υδατοδρόμια χρειάζεται τροποποίηση στο υφιστάμενο πλαίσιο της λειτουργίας.

Συμπεράσματα

Τα ελληνικά νησιά κατάφεραν να είναι ανταγωνιστικά ακόμη και σε περίοδο οικονομικής κρίσης, παρά το γεγονός ότι οι τουριστικές επενδύσεις των τελευταίων ετών έγιναν συχνά αλόγιστα σε μεγάλη κλίμακα, ενώ τα χρόνια προβλήματα διογκώθηκαν.

Είναι απαραίτητο, λοιπόν, να σχεδιαστεί μια σαφής οριοθετημένη και στοχευμένη νησιωτική πολιτική, η οποία θα αντιμετωπίζει υπαρκτά προβλήματα, που πρέπει να καλυφθούν, ενώ θα πρέπει να εφαρμοστεί και η ρήτρα νησιωτικότητας σε όλα τα νομοσχέδια.

Η προγραμματική περίοδος 2014-2020 πρέπει να αποτελέσει αφετηρία για να αναβαθμιστούν οι οικονομικές, κοινωνικές και επιχειρηματικές δομές και να προωθηθεί ένα βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης των νησιών, με βάση τον τουρισμό και τις συνέργειες όλων των άλλων παραγωγικών τομέων.

**14. «Στρατηγικός αναπτυξιακός σχεδιασμός για την Κρήτη»
Αναπτυξιακές προτεραιότητες και προτάσεις
(νέα προγραμματική περίοδος)**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ

Εισαγωγή: Κύριες αιχμές και προκλήσεις για τη νέα περίοδο.

Η μεγάλη κοινωνική και οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα και την Κρήτη απαιτεί ένα μοντέλο τοπικής ανάκαμψης και παραγωγικής κινητοποίησης, που θα βασίζεται σε μια ευρύτερη κοινωνική συμμαχία και θα αφορά στον κόσμο της εργασίας, στον κόσμο της γνώσης, στους αγρότες και στους νέους της επισφαλούς απασχόλησης.

Βασικό χαρακτηριστικό ενός τέτοιου σχεδιασμού πρέπει να είναι η αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής, η ανάκτηση και στήριξη της δημόσιας σφαίρας και των δημόσιων αγαθών, καθώς και η δραστική μείωση των κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων.

Το σχέδιο της παραγωγικής ανασυγκρότησης της Κρήτης πρέπει να έχει ως αφετηρία την αξιοποίηση της σταδιακά εγκαταλειμμένης παραγωγικής υποδομής του νησιού, που από το 1980 υποχώρησε σε επίπεδα κάτω του 50%, αλλά και ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, με το λαό κύριο παράγοντα συνδιαμόρφωσης και συνυλοποίησής του.

Η αναπτυξιακή στρατηγική για την Κρήτη πρέπει να συνδυάζεται με την **ανάγκη κοινωνικής πρόταξης των συμφερόντων του τόπου** και την επίτευξη παραγωγικού αποτελέσματος, δηλαδή τη διασύνδεση με την **κοινωνική αποτελεσματικότητα**. Είναι επιτακτικό τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και καταπολέμησης της ανεργίας να μη συνδέονται με την περιστασιακή απασχόληση των καταρτιζόμενων ανέργων σε θέσεις πρακτικής άσκησης, αλλά με την ουσιαστική απασχόλησή τους στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, απαιτείται η προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας, μαζί με την ενίσχυση της σύγχρονης πνευματικής, τεχνολογικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Η Κρήτη, σήμερα, καλείται να συνδυάσει τη νησιωτικότητα και τη σημαντική ευρωπαϊκή εμπειρία στη διαχείριση προγραμμάτων, αξιοποιώντας περιφερειακά πλεονεκτήματα, τη στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης, με βασικές αιχμές τα ζωτικής σημασίας θέματα της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, της τόνωσης της

μικρομεσαίας και καινοτόμου επιχειρηματικότητας αλλά και την ανάγκη οικολογικής αναβάθμισης και βελτίωσης των δεδομένων της χωροταξίας και του σχεδιασμού της Κρήτης.

Το νέο ΠΕΠ Κρήτης

Το νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κρήτης έρχεται αντιμέτωπο με τα κρίσιμα θέματα που αφορούν στην κοινωνική συνοχή των κατοίκων του νησιού μας, όπως της καταπολέμησης της φτώχειας και της κοινωνικής ένταξης, με την απαιτούμενη συλλογική δράση και συνεργασία ανάμεσα σε εθνικούς φορείς, Περιφέρεια, Δήμους και κοινωνικούς εταίρους.

Σύμφωνα με την εισήγηση του Περιφερειάρχη Κρήτης στη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής (17 Μαρτίου 2016), με θέμα ημερήσιας διάταξης την ενημέρωση για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης), έχουν, ήδη, εξειδικευθεί δράσεις που αντιστοιχούν στο 45% του προϋπολογισμού του ΠΕΠ Κρήτης.

Επομένως, η διαχειριστική Αρχή μπορεί ήδη να εκδώσει προσκλήσεις για την υποβολή προτάσεων για τις δράσεις που έχουν εξειδικευθεί. Έχουν, επίσης, εκδοθεί προσκλήσεις για δράσεις που αντιστοιχούν στο 45% του προγράμματος, δίνοντας προτεραιότητα σε τομείς που είτε είναι κοινωνικά αναγκαίοι, είτε έχουν εξασφαλίσει τις λεγόμενες αιρεσιμότητες, δηλαδή προϋποθέσεις που έθετε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη χρηματοδότηση έργων. Οι εντάξεις ανέρχονται σήμερα στο ποσό των 10 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ μέχρι τέλος του Ιουνίου του 2016 αναμένονταν να εκτιναχθούν στο ποσό των 140 εκατομμυρίων ευρώ, δηλαδή, περίπου στο 30% όλου του προγράμματος.

Κατά την τρέχουσα νέα προγραμματική περίοδο διανοίγονται κομβικές αναπτυξιακές προοπτικές και προκλήσεις που αφορούν την Κρήτη. Ειδικότερα, το νέο ΠΕΠ Κρήτης, όπως και το ΕΣΠΑ 2014-2020, φέρει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

Πρώτον, είναι προσανατολισμένο στην ενίσχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων και της υγιούς επιχειρηματικότητας με ανάληψη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και ενίσχυση καινοτόμων εξωστρεφών δραστηριοτήτων.

Δεύτερον, είναι εστιασμένο σε τομείς, στους οποίους εξειδικεύεται η περιφερειακή οικονομία, δηλαδή τον αγροδιατροφικό, τον πολιτιστικό-τουριστικό, του περιβάλλοντος, της ενέργειας και της γνώσης.

Τρίτον, η καινοτομία διαπερνά οριζόντια τις επενδυτικές δραστηριότητες.

Τέταρτον, καλείται να επικεντρωθεί στην αναστροφή των επιπτώσεων της κρίσης στο ανθρώπινο δυναμικό, στην αντιμετώπιση της φτώχειας και της περιθωριοποίησης, και στην προετοιμασία των εργαζομένων για να συνεισφέρουν στην αναπτυξιακή προσπάθεια.

Πέμπτον, επιδιώκει την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και την ορθολογική διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων. Στη νέα προγραμματική περίοδο είναι αναγκαίο ένα αναβαθμισμένο επίπεδο περιβαλλοντικής και ενεργειακής διαχείρισης, με παρεμβάσεις στους τομείς των υδάτων, των αποβλήτων και στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Συμπληρωματικά, με το νέο ΠΕΠ Κρήτης, ο προϋπολογισμός του οποίου ανέρχεται σε 460 εκατομμύρια ευρώ, διεκδικούνται πρόσθετες χρηματοδοτήσεις από τα τομεακά προγράμματα του νέου ΕΣΠΑ, καθώς και από άλλες ευρωπαϊκές πηγές για τη χρηματοδότηση σημαντικών αναπτυξιακών έργων.

Απαιτούμενες αναπτυξιακές πολιτικές και προτάσεις υλοποίησης

Οι αναπτυξιακές πολιτικές που μπορούν να ενισχύσουν την Κρήτη, κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, κινούνται σε πολλαπλά και αλληλένδετα μεταξύ τους επίπεδα.

Μεταξύ αυτών, σημειώνονται αναγκαία μικρά και μεγάλα έργα υποδομής και προτάσεις που έχουν διατυπωθεί για αναγκαίες παρεμβάσεις/κατευθύνσεις:

1. Αγροτικός και κτηνοτροφικός τομέας

- Αξιοποίηση προϊόντων και υποπροϊόντων που παράγονται, αλλά δεν προωθούνται στις αγορές, κυρίως για λόγους χαμηλής οικονομικής τους απόδοσης (πχ. μαλλί, δέρματα, πυρήνα, κοπριά, κλαδέματα).
- Προώθηση των αναγκαίων διαρθρωτικών τομών στην κτηνοτροφία (κτηνοτροφικά πάρκα, οργάνωση και εξορθολογισμός εκτατικής κτηνοτροφίας)
- Βελτίωση της τυποποίησης και πιστοποίησης.
- Διερεύνηση των εξαγωγικών προσπαθειών στα εκτός εποχής κηπευτικά.
- Αξιοποίηση των νέων αρδευτικών δυνατοτήτων και ανάκτηση των εκτάσεων σε αγρανάπαιση για την παραγωγή ζωοτροφών και αύξηση της παραγωγής εκτός εποχής κηπευτικών.
- Ανάπτυξη της καλλιέργειας ενεργειακών φυτών και χρήση των αποβλήτων από τα ελαιουργεία (κασιγάρος, φύλλα), τα φύκια, τα καλάμια από ρέματα και από βιολογικούς καθαρισμούς με φυσικά συστήματα για την καλύτερή τους αξιοποίηση.
- Σταδιακή και με σχέδιο στροφή στην παραγωγή σουλτανίνας και διεύρυνση των δικτύων εξαγωγής ελαιόλαδου.

Την ενίσχυση της αγροτικής κρητικής γης μέσα από την ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής μέσω προστιθέμενης αξίας, τη συγκράτηση και την ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού, τη διασφάλιση της κοινοτικής συνοχής στην ύπαιθρο, τη βελτίωση του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου αγροτικών προϊόντων, την αποτροπή της συνεχιζόμενης από-επένδυσης από τους Έλληνες αγρότες.

2. Τέλος στην άναρχη, σπάταλη και πελατειακή διαχείριση των υδατικών πόρων της Κρήτης. Είναι επιτακτικό, Δήμοι της Κρήτης, όπως ο Δήμος Ηρακλείου, να μη στερούνται το δικαίωμα στο νερό και να επιταχυνθούν οι αναγκαίες αντικαταστάσεις και επεκτάσεις στο υπάρχον δίκτυο.

3. Αξιοποίηση της δημόσιας ερευνητικής καινοτομικής δραστηριότητας. Τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα της Κρήτης μπορούν να γίνουν οι «πολλαπλασιαστές αποτελεσματικότητας» στην προσπάθεια παραγωγικής ανασυγκρότησης της περιφέρειας. Για τον σκοπό αυτό απαιτούνται κατάλληλες παρεμβάσεις για τον ενιαίο, δημόσιο και ακαδημαϊκό χαρακτήρα της έρευνας που υλοποιείται στην Κρήτη, αλλά και ρυθμίσεις για τη διασύνδεσή τους με τις παραγωγικές δραστηριότητες και την ενίσχυση των καινοτόμων αγροτικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, χωρίς να θίγεται η αυτοτέλεια και ο ευρύτερος ερευνητικός τους προσανατολισμός.

4. Αντιμετώπιση και χάραξη στρατηγικής για την ενεργειακή επάρκεια της Κρήτης, με κομβικό το ζήτημα της διασύνδεσης με Αττική και Πελοπόννησο. Η ενέργεια είναι κοινωνικό αγαθό πρώτης προτεραιότητας για την ανασυγκρότηση της Κρήτης. Η εξασφάλιση ενεργειακής επάρκειας με μελλοντική προοπτική θα προκύψει και με μέτρα εξοικονόμησής τους. Η εγκατάσταση ΑΠΕ δεν πρέπει, πλέον, να λειτουργεί ως όχημα ιδιωτικοποίησης της ενέργειας, αλλά για να στηρίξει την ανάπτυξη. Επισημαίνεται ότι ενδεχόμενη διασύνδεση της Κρήτης με το καλώδιο θα είναι άκαιρη, αν την οδηγεί σε μονοκαλλιέργεια παραγωγής ενέργειας, με κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος και με εκτοπισμό παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Προκειμένου να καλυφθούν οι ενεργειακές ανάγκες του νησιού και να στηριχθεί η νέα αναπτυξιακή προοπτική, προτείνονται οι εξής παρεμβάσεις:

- Αναβάθμιση δικτύου Υψηλής Τάσης (ΥΤ)
 - Διασύνδεση ηλεκτρικού δικτύου Κρήτης με το κύριο δίκτυο της ηπειρωτικής Ελλάδας
 - Εκσυγχρονισμός - αναβάθμιση υφισταμένων ΑΗΣ και ορθολογική τους χωροθέτηση.

- Εξοικονόμηση Ενέργειας - χρήση γεωθερμίας σε συνδυασμό με ηλιακές διατάξεις για ψύξη – θέρμανση και άλλες πηγές ΑΠΕ.
- Αξιοποίηση και διερεύνηση των δυνατοτήτων της μελέτης της επιστημονικής ομάδας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου με επικεφαλής τον Καθηγητή Ενεργειακής Οικονομίας και Επιχειρησιακής Έρευνας, κ. Παντελή Κάπρο. Η μελέτη εξετάζει τις εναλλακτικές λύσεις για το ενεργειακό της Κρήτης, δηλαδή το θέμα της ηλεκτρικής διασύνδεσης, της διείσδυσης ή όχι του φυσικού αερίου στο σύστημα ενέργειας της Κρήτης, τη διείσδυση των ΑΠΕ, την εξοικονόμηση ενέργειας. Παρουσιάζει έξι σενάρια με διαφορετικές υποθέσεις για την ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης.

5. Σχετικά με τον τουριστικό σχεδιασμό:

- Ανασυγκρότηση και ποιοτική αναβάθμιση των ήδη υφιστάμενων μονάδων και των υποβαθμισμένων περιοχών, σταδιακή διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και διασύνδεσή του με τα υλικά και άυλα ποιοτικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Κρήτης (φιλοξενία, κρητική διατροφή κλπ).
- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Τροποποίηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό και ισόρροπη ένταξή του στον Εθνικό Σχεδιασμό.
- **Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.** Προώθηση κατά απόλυτη προτεραιότητα ενός μοντέλου αναβάθμισης του υπάρχοντος ξενοδοχειακού αποθέματος και στροφής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που θα έχουν στόχο την κοινωνική ανταποδοτικότητα. Οι δημόσιοι πόροι να κατευθυνθούν αποκλειστικά σε πράσινες ξενοδοχειακές μονάδες, υποδομές και αστικές αναπλάσεις, που θα αξιοποιούν τα τοπικά αγροτικά προϊόντα και τους πολιτιστικούς πόρους στις υπηρεσίες τους. Η μεγάλη τάση κατασκευής παραθεριστικών κατοικιών να στραφεί και στην ανάπτυξή τους εντός των οικιστικών ιστών για την αναζωογόνηση των χωριών και την ενίσχυση της ενδοχώρας του νησιού.
- Η τροποποίηση της οριζόντιας νομοθεσίας που προάγει ως ποιοτικό τουρισμό την προσέλκυση επισκεπτών υψηλού οικονομικού status και τη δημιουργία σύνθετων τουριστικών επενδύσεων με προνομιακούς όρους χωροθέτησης και χρηματοδότησης.
- Η αξιοποίηση των κατάλληλων προβλέψεων του νέου αναπτυξιακού νόμου

6. Άρση της χωροταξικά άναρχης ανάπτυξης και επίσπευση της χωροταξικής οργάνωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Βασική αιτία της σημερινής κατάστασης αποτελεί η έντονη οικιστική πίεση και η διαχρονική έλλειψη γενικών πολεοδομικών σχεδίων. Πρέπει επιτέλους να σταματήσει η σημερινή παρωδία

χωρικού σχεδιασμού, που προσαρμόζεται εκ των υστέρων σε πελατειακές πολιτικές αποφάσεις. Ο σχεδιασμός, αντίθετα, θα αποτυπώσει το όραμα της παραγωγικής ανασυγκρότησης της Κρήτης, θα ισοδυναμεί με το κτηματολόγιο και θα θέτει ενιαίους κανόνες, θα ανατρέψει τις ανισορροπίες που υπάρχουν σήμερα και θα αναζωογονήσει τις περιοχές της υπαίθρου που εγκαταλείπονται.

Μεταξύ άλλων, προτείνεται η οριστικοποίηση της Αναθεώρησης του Χωροταξικού σχεδιασμού - πλαισίου Κρήτης και η ολοκλήρωση του ρυθμιστικού σχεδίου του Ηρακλείου (της πόλης του Ηρακλείου), με παραμέτρους προστασίας του περιβάλλοντος και οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών.

7. Οδική ασφάλεια του επαρχιακού και εθνικού δικτύου της Κρήτης στη βάση ενός ευρύτερου συνεκτικού περιφερειακού σχεδίου οδικής ασφάλειας.

Σύγχρονος και ασφαλής Βόρειος Οδικός Άξονας: Ο ΒΟΑΚ παραμένει από τους πλέον επικίνδυνους εθνικούς δρόμους της Ευρώπης. Είναι επιτακτική η αναδιαμόρφωσή του σε ένα σύγχρονο και ασφαλές οδικό δίκτυο, αλλά και η δρομολόγηση όλων των βιώσιμων και ρεαλιστικών λύσεων για την αποκατάσταση του διαπιστωμένου και χρόνιου ελλείμματος της Κρήτης, για ένα σύγχρονο και ασφαλή Βόρειο οδικό άξονα. Χρειάζονται άμεσες παρεμβάσεις και αναβάθμιση πολλών τμημάτων του δρόμου που είναι επικίνδυνα, ώστε να σταματήσουν να χάνονται ζωές.

Είναι χαρακτηριστικό ότι μεγάλα τμήματα του έργου βρίσκονται ακόμα στο στάδιο των μελετών. Επιπρόσθετα, έχουν προταθεί παρεμβάσεις άμεσης αναπτυξιακής απόδοσης που αφορούν συγκεκριμένες περιοχές.

Ενίσχυση και βελτίωση των κάθετων οδικών αξόνων και του επαρχιακού δικτύου. Σημειώνεται ότι κρίσιμης σημασίας είναι η επιτάχυνση και ολοκλήρωση του δρόμου Ηράκλειο – Μεσσαρά.

8. Ολοκλήρωση όλων των αναγκαίων παρεμβάσεων που αφορούν στο Αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης». Το νυν αεροδρόμιο απαιτεί τη λειτουργική αναβάθμιση, απρόσκοπτη και εύρυθμη λειτουργία του, έως ότου ολοκληρωθούν οι διαδικασίες που αφορούν το μεγάλο αναπτυξιακό έργο στο Καστέλι.

9. Επιτάχυνση του διαγωνισμού για το νέο αεροδρόμιο στο Καστέλι. Είναι αναγκαία η συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους αρμόδιους κοινωνικούς εταίρους για την επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης του νέου αεροδρομίου.

10. Αναβάθμιση και εξοπλισμός των σχολικών κτιρίων της Κρήτης, λαμβάνοντας υπόψη τη χαρτογράφηση των υποδομών εκπαίδευσης που έχει ολοκληρώσει η Περιφέρεια Κρήτης.

11. Ενίσχυση και δημιουργία νέων κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων στην Κρήτη. Η αποφασιστική στήριξη της κοινωνικής οικονομίας, ειδικά στην Κρήτη, χωρίς την επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού, θα ενισχύσει την τοπική οικονομία και την κοινωνική συνοχή.

12. Αξιοποίηση του νέου αναπτυξιακού νόμου, με έμφαση στους άξονες προτεραιότητας, όπως είναι οι παραγωγικές μονάδες, οι καινοτόμες μονάδες και οι δραστηριότητες του αγροτοδιατροφικού τομέα.

13. Συνέχιση και ολοκλήρωση έργων μικρών λιμενικών υποδομών.

Επίλογος

Οι παραπάνω προτάσεις καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος προτάσεων και αναγκαίων παρεμβάσεων που αφορούν στην Κρήτη για τη νέα προγραμματική περίοδο. Ο στόχος δεν πρέπει να είναι απλά η υψηλή απορροφητικότητα κονδυλίων, αλλά τα νέα προγράμματα να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές και ζωτικές ανάγκες των πολιτών. Γι' αυτό και κύριος άξονας και ζητούμενο όλων των παρεμβάσεων είναι, σε αυτή την περίοδο, **η σύνδεση της απορροφητικότητας με την κοινωνική αποτελεσματικότητα.**

15. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΚΑΡΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφορμή τη σύνταξη της Έκθεσης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, θα ήθελα συνοπτικά να παραθέσω τα ζητήματα αλιευτικής πολιτικής, όπως αυτά αναπτύσσονται στην ελληνική επικράτεια, καθώς και ζητήματα που αφορούν στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΑΜΘ), και πιο συγκεκριμένα στον Νομό Έβρου.

Θα ήθελα ξεκινώντας να υπογραμμίσω την ιδιαίτερη σημασία των συνεδριάσεων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, καθώς η κοινή κατάθεση απόψεων από την πλευρά της Κυβέρνησης, της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης και, ταυτόχρονα, από τους εμπλεκόμενους φορείς, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την οργάνωση και τον σχεδιασμό της παραγωγικής ανασυγκρότησης που επιθυμούμε για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας αφενός, αλλά και για την κάθε μια περιφέρεια ξεχωριστά.

Η αλιευτική πολιτική και, κυρίως, ο σχεδιασμός που θέλουμε να πετύχουμε, για να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα διαφορετικό μοντέλο παραγωγικής ανασυγκρότησης με πολλαπλασιαστικά οφέλη για την ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ανάδειξη των δυνατοτήτων των παραγωγικών μας ομάδων, είναι μια από τις βασικές μας προτεραιότητες.

Η περιοχή του Βορείου Αιγαίου, ως γνωστόν, είναι μια από τις πιο παραγωγικές θάλασσες της Μεσογείου σε αλιεύματα και στην καλλιέργεια δίθυρων μαλακίων και αυτό δημιουργεί την επιτακτική ανάγκη για περαιτέρω σχεδιασμό και ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, η αλιεία υπήρξε ανέκαθεν κύρια επαγγελματική δραστηριότητα, καθώς και βασική πηγή τροφής και εισοδήματος για τους κατοίκους πολλών παράκτιων περιοχών.

Το ίδιο, βέβαια, ισχύει και στην περιοχή μας, όπου ολόκληρο το Θρακικό πέλαγος αποτελεί ένα αλιευτικό πεδίο. Στο Θρακικό πέλαγος αλιεύουν, κυρίως, παράκτιοι επαγγελματίες αλιείς και μηχανότρατες, ενώ υπάρχουν ιχθυοτροφεία εκτατικής μορφής και μικρές μονάδες μυδοκαλλιέργειας.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Μετά από έρευνα και διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε με τους εμπλεκόμενους φορείς, θα ήθελα συνοπτικά και περιεκτικά να παρουσιάσω, αρχικά, τα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι αλιείς σε καθημερινή βάση, και τα οποία θα πρέπει να μελετηθούν σοβαρά και να αποτελέσουν τη βάση για τη χάραξη μιας συγκεκριμένης πολιτικής από την πλευρά του Υπουργείου. Σχεδιασμός στον οποίο μπορεί να συμβάλει και η παρούσα Επιτροπή.

- Αλιεία και υδατοκαλλιέργειες.

Τα αλιευτικά προϊόντα αποτελούν φυσικούς, ανανεώσιμους και μετακινούμενους πόρους, των οποίων η αναπαραγωγή και οι μετακινήσεις δεν ελέγχονται από τον ανθρώπινο παράγοντα. Παρ' όλα αυτά, οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν συμβάλει δραστικά στη ρύπανση των οικοσυστημάτων και στην υπεραλίευση των πόρων με αρνητικές επιπτώσεις για ορισμένες περιοχές.

Η ανεξέλεγκτη αλιεία, η μείωση αλιευτικών αποθεμάτων, οι κλιματικές αλλαγές, οι μεταβολές στη βιοποικιλότητα, και τα υψηλά παραγωγικά κόστη των παράκτιων αλιείων, προκαλούν σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στον αλιευτικό κλάδο των περιφερειών.

Ένας βασικός παράγοντας, που παίζει ρόλο στη διαμορφούμενη μείωση των αλιευτικών αποθεμάτων, είναι η ποιότητα διαχείρισης. Τα διαχειριστικά μέτρα που εφαρμόζονται (κλειστές περίοδοι για αλιευτικά εργαλεία, περιορισμένος αριθμός αδειών, ελάχιστο μέγεθος εκφόρτωσης ψαριών στην αλιεία των ελληνικών νερών) εμφανίζουν αρκετές αδυναμίες, χωρίς να φέρνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα σε κάποιες από τις περιφέρειες, όπως και στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΑΜΘ), καθώς παρατηρείται υπεραλίευση αποθεμάτων σε εκτεταμένες περιοχές.

- Συγκεκριμένα στην περιοχή του Νομού Έβρου παρατηρείται καθημερινή εμφάνιση τουρκικών αλιευτικών σκαφών στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή του νομού, γεγονός που προκαλεί αναστάτωση, αλλά και ζημιές στους ντόπιους αλιείς.

Συνεπώς, προκαλείται μείωση στο απόθεμα το οποίο διανέμεται στην τοπική αγορά και παράλληλα πλήττεται και ο τζίρος των αλιείων που διαθέτουν τα ψάρια τους στην ενιαία αγορά.

- Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται υπολειτουργία στις ιχθυόσκαλες και στην οικονομική τους δραστηριότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της υποβάθμισης αυτής, αποτελεί και η παύση λειτουργίας της δημοτικής ψαραγοράς Αλεξανδρούπολης.

- Θα ήθελα να προσθέσω εδώ, και το ζήτημα που προκύπτει με την ένταξη της παράκτιας ζώνης της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, από το Δέλτα του Έβρου μέχρι και τη Νέα Πέραμο Καβάλας, στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000. Υπάρχουν φόβοι πως με την απαγόρευση αλιείας σε συγκεκριμένες περιοχές, θα μεταφερθεί η αλιευτική δραστηριότητα στα διεθνή ύδατα και θα επηρεαστεί η οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα των αλιέων.

- Επιπλέον, η παρουσία σε μεγάλο αριθμό δελφινιών, αν και είναι ευχάριστο για μας να τα φιλοξενούμε στα νερά μας, δημιουργεί προβλήματα στην αλιεία, αν συνυπολογίσουμε και την έλλειψη αποζημιώσεων για τις ζημιές που προκαλούνται.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Είναι κοινώς αποδεκτή η άποψη πως, εάν θέλουμε ουσιαστικά να στηρίξουμε τον παραγωγικό κλάδο της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, οφείλουμε να σχεδιάσουμε τρόπους αντιμετώπισης όλων των παραπάνω προβλημάτων και να θέσουμε στο επίκεντρο της συζήτησης θέματα Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής, καθώς και ζητήματα εφαρμογής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής στο Αιγαίο.

Ενδεικτικά αναφέρω τις εξής προτάσεις αντιμετώπισης:

- Η άμεση και ουσιαστική βελτίωση στις αλιευτικές υποδομές.

- Η αξιοποίηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και η παράλληλη επεξεργασία προτάσεων που στηρίζουν την κοινωνική αλιευτική πολιτική, οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τις περιβαλλοντολογικές, παραγωγικές, γεωγραφικές ιδιαιτερότητες των περιφερειών με έντονη δραστηριότητα στον κλάδο, είτε πρόκειται για συλλεκτική αλιεία ή υδατοκαλλιέργειες είτε για μεταποίηση, που να διασφαλίζουν τα αποθέματα και να δημιουργούν μακροπρόθεσμες βιώσιμες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες για τον κλάδο.

- Προτείνεται επιπλέον, μία στοχευμένη διαχείριση των προγραμμάτων Leader Αλιείας, ώστε να διανέμονται τα ποσά σε όλες τις περιφέρειες, καθώς έχει παρατηρηθεί στο παρελθόν ο αποκλεισμός του Έβρου από το "**Leader Αλιείας 2013**".

- Να επιδιώξουμε τη σύναψη συμφωνίας με τις όμορες, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες, ώστε να εφαρμόζονται οι ευρωπαϊκοί κανόνες και να υπάρχει κοινή προσπάθεια προστασίας και χρήσης των αλιευτικών πεδίων της περιοχής.

Σημειώνεται ότι στις λίμνες και τα ποτάμια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης θα πρέπει να περιοριστεί δραστικά η ανεξέλεγκτη και λαθραία αλιεία από

πολίτες της γειτονικής χώρας, η οποία προκαλεί μεγάλη ζημία και ρύπανση στο οικοσύστημα.

Θα πρέπει το Υπουργείο, σε συνεργασία με τις περιφέρειες, με εντατικούς ελέγχους να περιορίσει αυτό το φαινόμενο συνεχίζοντας να βάζει κανόνες και χρονικούς περιορισμούς με καθορισμό των θέσεων αλιείας και την πληρωμή από τους ψαράδες σχετικού παράβολου για την έκδοση άδειας.

- Προτείνεται επίσης, να ληφθούν μέτρα με τη μορφή αποζημιώσεων για την απώλεια εισοδήματος των αλιέων εξαιτίας:

α) των ζημιών που υφίστανται από το εποχιακό φυτοπλαγκτόν που εμφανίζεται περιοδικά στο Β. Αιγαίο, καθώς και από τα προστατευόμενα θαλάσσια είδη όπως δελφίνια, φώκιες, χελώνες κ.α., τα οποία πολύ συχνά καταστρέφουν τα αλιευτικά εργαλεία κυρίως των παράκτιων αλιέων,

β) της σαρωτικής επέλασης των Κορμοράνων και άλλων ιχθυοφάγων πτηνών, αλλά και άγριων ζώων στις λιμνοθάλασσες της περιοχής, με αποτέλεσμα να πλήττονται οι εκεί αλιείς.

- Αναγκαίο θεωρείται να στηριχθεί και να προστατευθεί η καλλιέργεια όστρακων, καθώς, παρά τη μικρή συμμετοχή του προϊόντος στο ΑΕΠ, παίζει ιδιαίτερο ρόλο για την εθνική οικονομία. Η συνεισφορά της καλλιέργειας συνίσταται, κυρίως, στο γεγονός πως υποκαθιστά εισαγωγές αλιευτικών προϊόντων και προσφέρει βασικές πρώτες ύλες στη μεταποιητική βιομηχανία, η οποία είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στη Βόρεια Ελλάδα.

- Παράλληλα, προτείνεται να εφαρμοστούν στρατηγικές, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μείωσης των ιχθυο-πληθυσμών, σύμφωνα με την κοινή αλιευτική πολιτική.

- Να στηριχθούν οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές, ώστε να απαγορεύεται η αλιεία και να ενδυναμώνεται ο αλιευτικός πλούτος και το περιβάλλον.

- Να απλουστευθούν οι διαδικασίες του νέου επιχειρησιακού προγράμματος αλιείας 2014-2020, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι αλιείς και με αυτόν τον τρόπο να δοθούν κίνητρα παραμονής των αλιέων στο επάγγελμα.

- Να δημιουργηθούν νέα και να εκσυγχρονιστούν τα υφιστάμενα αλιευτικά καταφύγια με σκοπό την προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.

- Να υπάρξει πρόβλεψη για αποζημιώσεις των αλιέων που έχουν υποστεί καταστροφές αλιευτικών εργαλείων από προστατευόμενα είδη.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, λοιπόν, θα ήθελα να τονίσουμε την ιδιαίτερη σημασία σε οικονομικό, παραγωγικό, εργασιακό, αλλά και περιβαλλοντικό και διατροφικό επίπεδο της αλιείας στη χώρα μας. Είναι ένας παραγωγικός κλάδος σε μία πλούσια χώρα σε πόρους και απόθεμα, συνιστώντας έναν μεγάλο κύκλο εργασιών, αλλά και οικονομικών οφελών. Ωστόσο, η αλιευτική δραστηριότητα απαιτείται να προστατευτεί από το παρεμπόριο, την παράνομη ή ανεξέλεγκτη αλιεία. Είναι αναγκαίο, επίσης, να εκσυγχρονιστούν οι υποδομές, αλλά και οι διαδικασίες άσκησης της δραστηριότητας, ώστε να διευρυνθεί ο κλάδος των αλιέων.

Το κράτος, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, απαιτείται να προχωρήσει άμεσα σε νέο σχεδιασμό, ενίσχυση και στήριξη της αλιείας, αξιοποιώντας κατάλληλα και τα εθνικά ή ευρωπαϊκά εργαλεία, προσαρμοσμένα στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, όπως και στον σχεδιασμό της παραγωγικής ανασυγκρότησης της χώρας, με σύγχρονους και υγιείς όρους, καθώς η αλιεία στη χώρα μας έχει πρωτεύουσα θέση.

- **ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ: Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή. Αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΑΚΗΣ – ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Βουλή των Ελλήνων, θεσμικά και με ουσιαστικές παρεμβάσεις, έχει δείξει τον έμπρακτο σεβασμό της στην ιστορία του τόπου, στους αγώνες της Δωδεκανήσου για δημοκρατία και πρόοδο και, ταυτόχρονα, έχει στηρίξει πρωτοβουλίες για την πραγματική κοινωνική και εδαφική συνοχή **στη νησιωτική χώρα**.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής, διοργάνωσε ειδική εκδήλωση με θέμα: «Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα: Ιστορική αναδρομή – Αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές», που πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 2 Μαρτίου 2016 στην Αίθουσα Γερουσίας της Βουλής των Ελλήνων.

Η διεξαγωγή ειδικής συνεδρίασης της Βουλής των Ελλήνων για τη Δωδεκάνησο αποτέλεσε ένα γεγονός εξέχουσας σημασίας για όλους τους Δωδεκανήσιους, που επιβεβαιώνεται, τόσο από τη μεγάλη συμμετοχή φορέων και απλών πολιτών στη συνεδρίαση, την υψηλού επιπέδου κοινοβουλευτική εκπροσώπηση - τον εναρκτήριο χαιρετισμό στη συνεδρίαση εκφώνησε ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων, Νικόλαος Βούτσης, - όσο και με την ευρύτητα της θεματολογίας και την ποιότητα των προτάσεων που διατυπώθηκαν στη συνεδρίαση.

Το πρόγραμμα της εκδήλωσης

Στην εκδήλωση απεύθυναν χαιρετισμό οι κ.κ.: Νικόλαος Βούτσης, Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων, Θεόδωρος Δρίτσας, Υπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Φώτιος Χατζηδιάκος, Πρόεδρος της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Νοτίου Αιγαίου και Δήμαρχος Ρόδου, Ιωάννης Φραγκούλης, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Δωδεκανησιακών Σωματείων Αθηνών – Πειραιώς.

Το πρόγραμμα της εκδήλωσης διαρθρώθηκε σε δύο θεματικές ενότητες: Στην πρώτη ενότητα παρουσιάστηκε η εισήγηση του κύριου ομιλητή της εκδήλωσης, συγγραφέα Νικόλαου Νικολάου με θέμα: «69η Επέτειος Ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα-Ιστορική αναδρομή έξι (και πλέον) αιώνων σκλαβιάς», που αφορούσε την ιστορική αναδρομή στα γεγονότα της ενσωμάτωσης από την αρχαιότητα μέχρι την 7^η Μαρτίου 1948.

Η δεύτερη θεματική ενότητα περιελάμβανε τις εισηγήσεις του Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου, Γεωργίου Χατζημάρκου, και των Βουλευτών Δωδεκανήσου πάνω σε θέματα αναπτυξιακής πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα, η σειρά των εισηγήσεων που παρουσιάστηκαν είναι η εξής: Γεώργιος Χατζημάρκος, Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου: «Η Δωδεκάνησος στην οικονομία της Ελλάδας. Πολιτικές και αποτελέσματα», Δημήτριος Κρεμαστινός, ΣΤ' Αντιπρόεδρος της Βουλής, Βουλευτής Δωδεκανήσου: «Υγεία και Παιδεία στα Δωδεκάνησα», Νεκτάριος Σαντορινιός, Βουλευτής Δωδεκανήσου: «Τουρισμός: οι προοπτικές ανάπτυξης της Δωδεκανήσου», Εμμανουήλ Κόνσολας, Βουλευτής Δωδεκανήσου: «Ευρωπαϊκή και Εθνική Πολιτική για τη νησιωτικότητα - μια πρόκληση για το μέλλον», Ηλίας Καματερός, Βουλευτής Δωδεκανήσου: «Ανάπτυξη. Πώς και για ποιους;».

Από όλους τους κύριους ομιλητές/εισηγητές, αλλά και από τους προσκεκλημένους που τοποθετήθηκαν στη συνεδρίαση, υπογραμμίστηκε ο σημαντικός ρόλος που παίζουν διαχρονικά τα Δωδεκάνησα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και τις δυνατότητες που δίνουν η κομβική γεωγραφική θέση και η ιστορία της Δωδεκανήσου στη σημερινή πραγματικότητα.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το δυναμισμό της Δωδεκανησιακής κοινωνίας και την αξιοποίηση του δυναμισμού αυτού σε όλους τους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας, με έμφαση στην παιδεία και τον πολιτισμό, αλλά και με έργα που θα αναδεικνύουν τη συνολική, αλλά και την ιδιαίτερη σε κάθε νησί, πολιτιστική και κοινωνική ταυτότητα, πιστοποιούν με τον πιο αποφασιστικό και τεκμηριωμένο τρόπο ότι τα Δωδεκάνησα θα συνεχίσουν να βρίσκονται στην πρωτοπορία.

Συμπεράσματα

Η εκδήλωση αποτέλεσε μια σημαντική ευκαιρία για προβληματισμό, αυτογνωσία, ανάλυση και εξαγωγή συμπερασμάτων, χρήσιμων για το παρόν και το μέλλον της Δωδεκανήσου. Διατυπώθηκαν και κατατέθηκαν, επίσης, αρκετές προτάσεις που αφορούν στη νησιωτικότητα και στη βελτίωση της ζωής των νησιωτών και ειδικότερα της οικονομίας της Δωδεκανήσου. Στο πλαίσιο αυτό, όπως τονίστηκε από τον Πρόεδρο της Βουλής και τους ομιλητές, είναι σημαντική η συνεισφορά της Βουλής των Ελλήνων μέσω και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών, αλλά και των πρωτοβουλιών των Δωδεκανήσιων Βουλευτών, στην παρακολούθηση των προβλημάτων και τη θεσμική στήριξη της ακριτικής και ιστορικής αυτής νησιωτικής περιφέρειας της χώρας, δίνοντας έμφαση στη στήριξη των κοινωνικών δομών, αλλά και στην προώθηση των δυνατοτήτων μιας πολύπλευρης ανάπτυξης με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Δωδεκάνησος.

Το ίδιο σημαντική είναι και η συμβολή του ελληνικού Κοινοβουλίου στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, την ανάδειξη και την προβολή της ιστορίας και των αγώνων των νησιών μας μέχρι την επίσημη Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα, αλλά και των επιτευγμάτων των νησιωτών στα επακόλουθα χρόνια, σε κάθε επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας.

Επίσης, η ειδική συνεδρίαση στο ελληνικό Κοινοβούλιο, σε συνδυασμό με τις άλλες πρωτοβουλίες του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων στη Δωδεκάνησο, διασφαλίζουν την επικοινωνία της Βουλής με τους πολίτες και ταυτοποιούν την πανέμορφη αυτή γωνία του Αιγαίου με την αφετηρία θετικών προοπτικών για την πατρίδα μας, ιδιαίτερα στη σημερινή κρίσιμη χρονική περίοδο. Διότι η επέτειος της 7ης Μαρτίου για τα Δωδεκάνησα δεν είναι μόνο μια μέρα μνήμης και τιμής, είναι και ένα ορόσημο, ένα σημείο αναφοράς για το μέλλον.

Ταυτόχρονα - και εδώ βρίσκεται η ιδιαιτερότητα και ο ποιοτικός προσανατολισμός της ειδικής εκδήλωσης- , η συζήτηση άνοιξε ευρύτερα την ατζέντα του διαλόγου για την αναπτυξιακή προοπτική της Δωδεκανήσου, αποτέλεσε μια ακόμα πλατφόρμα για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, για το μέλλον των νησιών μας. Στην Ελλάδα κυριαρχούν αντιθέσεις και προβλήματα που χαρακτηρίζουν κοινωνίες, όπως και η δική μας, που βρίσκονται σε μια διαδικασία μετάβασης από το παλιό στο νέο. Σε αυτό το πλαίσιο, παρά τις μεγάλες δυσκολίες, προχωρώντας σε ριζικές αλλαγές στο αναπτυξιακό μας μοντέλο, έχουμε μοναδική ευκαιρία ανάκαμψης. Έχουμε τη δυνατότητα να βγούμε από αυτή την κρίση με μια κοινωνία πιο ισχυρή, με μια οικονομία πιο σταθερή, με μια χώρα με αυξημένο ρόλο στην Ευρώπη και στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.

Η διοργάνωση μιας ειδικής συνεδρίασης για τη Δωδεκάνησο ανέδειξε τη σημασία της συνεργασίας και του διαλόγου για ένα διαφορετικό οικονομικό, παραγωγικό και κοινωνικό προσανατολισμό για τον ελληνικό λαό, για την ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος για τη νησιωτική χώρα.

Και όπως τονίστηκε από όλους τους συμμετέχοντες στην εκδήλωση, είμαστε ιστορικά υποχρεωμένοι να αντέξουμε στις προκλήσεις όλοι μαζί και να πετύχουμε ενωμένοι.

IV. Οι Εισηγήσεις κατά τη συνεδρίαση έγιναν δεκτές, ομόφωνα, και συναπαρτίζουν την Έκθεση της Επιτροπής, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 19 Οκτωβρίου 2016

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΑΚΗΣ

Ο Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΚΑΡΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΘΕΛΕΡΙΤΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΤΣΑΒΡΙΑ – ΣΙΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΕΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΙΧΕΛΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΡΦΙΔΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΝΑΤΣΙΟΥ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (ΤΑΣΟΣ) ΠΡΑΤΣΟΛΗΣ

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΛΤΣΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΥΡΜΑΛΕΝΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΑΥΓΕΝΑΚΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΛΑΣΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΑΦΑΔΟΣ

ΣΥΜΕΩΝ (ΣΙΜΟΣ) ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΙΚΙΛΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΡΜΠΑΡΟΥΣΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΓΚΕΡΟΓΛΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΛΧΑΝ ΑΧΜΕΤ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΙΚΗΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΦΩΚΑΣ